

ČASOPIS MINISTERSTVA NÁRODNÍ OBRANY

VOJENSKÁ MYSL

TŘICÁTÝ TŘETÍ ROČNÍK

2

Filozoficko-vojenský odkaz Karla Marxe

... nemohu tomu věřit, že tato geniální hlava nebude už svými myšlenkami oplodňovat proletářské hnutí obou světů. Za to, co jsme, vděčíme všichni jemu; a hnutí se stalo tím, čím je dnes, jen díky jeho teoretické a praktické činnosti; bez něho bychom dosud věželi ve svrabu plném zmatků."

B. Engels Wilhelmu Liebknechtovi

V roce 1983 vzpomínáme sto šedesátého pátého výročí narození a stého výročí úmrtí Karla Marxe, revolucionáře a teoretika dělnické třídy, bojovníka za socialismus, mír a společenský pokrok. Tato výročí jsou příležitostí pro zhodnocení jeho historických zásluh o vytvoření vědeckého učení proletariátu — marxismu-leninismu, jeho podílu na rozvoji mezinárodního dělnického hnutí i jeho významu pro dělnické hnutí i pro pokrok celé společnosti, jakož i pro konfrontaci teorie vědeckého socialismu, již byl tvůrcem, se životem a problémy společnosti.

Se jménem Karla Marxe je spojen revoluční převrat ve vědě o společnosti, která odráží potřeby a zájmy nejrevolučnější třídy v dějinách — proletariátu a činnost, která napomáhala ideovému a politickému vývoji této třídy v boji za svržení kapitalismu a vybudování socialismu a komunismu.

Jeho teoretická a praktická činnost je neoddělitelně spojena s jeho spolubojovníkem a životním přítelem Bedřichem Engelsem. Učení, které vypracovali, představuje ucelený světový názor jako harmonickou soustavu filozofických, ekonomických a společenskopolitických názorů. Jak napsal V. I. Lenin: „Marxovo učení je všemocné, poněvadž je pravdivé. Je úplně a harmonické, dává lidem ucelený světový názor, neslučitelný s jakoukoliv reakcí, s jakoukoliv obhajobou buržoazního útlaču. Je zákonitým dědicem toho nejlepšího,

co vytvořilo lidstvo v XIX. století: německé klasické filozofie, anglické politické ekonomie a francouzského socialismu.“ (Lenin, V. I.: Tři zdroje a tři součásti marxismu. Spisy, sv. 19, Praha 1957, s. 11—12.)

B. Engels, stejně jako V. I. Lenin, přisoudil největší význam Marxovým objevům vývojových zákonů lidských dějin a zvláštěních zákonů vývoje kapitalistického výrobního způsobu a buržoazní společnosti, které rozhodujícím způsobem přispěly k vypracování učení, které nese jméno svých tvůrců — marxismus-leninismus.

Marxismus-leninismus jako revoluční učení, vypracované K. Marxem, B. Engelsem, a na podmínky imperialismu rozvinuté V. I. Leninem, se stalo teorií a metodou poznávání i nástrojem uvědomělého přetváření společnosti milióny pracujících na celém světě, kteří bojují za své sociální a národní osvobození a budují socialistickou a komunistickou společnost. Tato teorie, která pravdivě odráží objektivní zákonitosti světa a společnosti, se neustále rozvíjí jako živé a tvůrčí učení a obohacuje se o nové závěry a poučky, které jsou prověřovány novými vědeckými objevy a revolučními zkušenostmi lidových mas.

Karel Marx objevem dějinného subjektu společenského pokroku v podmínkách kapitalismu, a to dělnické třídy a jejího přechodu marxistické strany, vypracováním strategie a taktiky dělnického hnutí, ale i svou revoluční praktickou činností přispěl k vytvoření síly, schopné „smést staré a vytvo-

řít nové", napsal V. I. Lenin. „Teprve Marxův filozofický materialismus ukázal proletariátu východisko z duchovního otroctví, v němž dosud žily všechny utlačované třídy. Teprve Marxova ekonomická teorie objasnila skutečné postavení proletariátu v celém kapitalistickém světě... Proletariát se vzdělává a školí tím, že vede svůj třídní boj, zbavuje se předsudků buržoazní společnosti, sdružuje se stále těsněji a učí se hodnotit své úspěchy, zoceluje své síly a nezadržitelně roste.“ (Lenin, V. I.: Tři zdroje a tři součásti. Spisy, sv. 19, Praha 1957, s. 16.)

Jen stěží můžeme na několika řádcích postihnout hlavní oblasti teoretické a praktické aktivity Karla Marxe. Teprve v současné době, s odstupem doby, můžeme v celé šíři ocenit podíl Marxe na vytvoření vědecké filozofie — dialektického a historického materialismu, která je nejdokladnější vědeckou teorií poznání o přetvoření světa, která přesvědčivě prokázala svou převahu nad všemi formami idealismu a metafyzického materialismu a i nadále prokazuje nad soudobou buržoazní filozofií i sociologií i všemi odrůdami filozofického revizionismu a antikomunismu.

Obdobně jeho zásluhy na vytvoření vědecké politické ekonomie, kterou považoval za nejdůležitější prostředek zdůvodnění materialistického pojetí dějin a zákonitostí vzniku socialismu a komunismu, jsou výrazem Marxovy geniality. Ne náhodou věnoval Karel Marx svému celoživotnímu dílu Kapitálu všechny své síly, obětoval mu zájmy své rodiny i své zdraví.

Významné místo v jeho teoretické činnosti zaujímaly problémy vědeckého komunismu. Karel Marx až do posledních dnů svého života žil ve víru všech revolučních událostí ve světě. Nejenže je pozorně sledoval a studoval, ale v nejednom případě se jich také aktivně zúčastnil. Platí to nejen o revolučních bojích v Evropě v letech 1848—1849, ale i o jeho úsilí a zásluhách na založení a činnosti I. internacionály i jeho podíl na zhodnocení historického významu Pařížské komuny a poučení z tříměsíční existence prvního státu diktatury proletariátu v dějinách. Právě tyto poznatky o úloze marxistické strany v třídním

boji proletariátu, v přípravě a uskutečnění socialistické revoluce cestou ozbrojeného povstání, občanské války i národně osvobozenecké války proletariátu proti cizím vetřelcům i o vojenské obraně socialistické revoluce, v níž proletariát „zorganizovaný ve vládnoucí třídu“ musí rozhodně likvidovat odpor poražené buržoazie, patří mj. k poučením, která vyvodil Karel Marx z třídních bojů proletariátu v druhé polovině XIX. století ve studiích: Třídní boje ve Francii 1848—1850, Osmnáctý Bramaire Ludvíka Bonaparte, Občanská válka ve Francii a jiných.

Bedřich Engels, když hodnotil oblasti důležitých objevů, do nichž se vepsal Karel Marx do dějin společenských věd, zdůraznil: „Prvním objevem je převrat v celém pojetí světových dějin, který Marx provedl... Dějiny byly poprvé postaveny na svoji skutečnou základnu, očividná, ale dosud úplně přehlížená skutečnost, že lidé musí především jíst, pít, bydlet a šatit se, tedy **pracovat**, dříve než mohou bojovat o panství, provozovat politiku, náboženství, filozofii atd. — tato očividná skutečnost byla nyní konečně uvedena ve svá dějinná práva.

Pro socialistické nazírání mělo však toto nové pojetí dějin obrovský význam. Dokázalo, že veškeré dosavadní dějiny se pohybují v třídních protikladech a třídních bojích, že vždy byly třídy panující a porobené, vykořisťující a vykořisťované a že velká většina lidí byla vždy odsouzena ke krušné práci a k živoření... Druhým důležitým objevem Marxovým je, že definitivně objasnil poměr mezi prací a kapitálem, čili že dokázal, jak nynější společnost za dnešního kapitalistického výrobního způsobu uskutečňuje vykořisťování dělníka kapitalistou.“ (Engels, B.: Karel Marx. Vybrané spisy, sv. 2. Praha 1950, s. 167—168.)

Na pozadí těchto několika poznámek o historických zásluhách Karla Marxe, o jeho genialitě, jeho výjimečnosti jako vynikající osobnosti, která se nesmazatelně vepsala nejen do dějin mezinárodního dělnického a komunistického hnutí, ale do dějin celé společnosti, můžeme pochopit také Marxův přínos vojenství.

Úroveň vojenskohistorického a vojenkoteoretického myšlení ve druhé polovině XIX. století

K. Marx i B. Engels se nezabývají vojenstvím nahodile. Jejich zájem o oblast vojenství byl v podstatě vyjádřen v Manifestu komunistické strany v roce 1848. V této době si Marx s Engelsem uvědomili, tváří v tvář svým třídním protivníkům, že poráž-

ky buržoazie je možné dosáhnout v této době jen připraveným, dobře zorganizovaným masovým ozbrojeným povstáním v socialistické revoluci. Je konkrétnějším závěrem dospěli zakladatelé vědeckého socialismu po zobecnění zkušeností z revo-

lučních bojů proletariátu v roce 1848—1849 a hlavně po porážce Pařížské komuny v sedmdesátých letech minulého století.

V zájmu objektivních potřeb dělnického hnutí se proto postupně seznamovali i s konstituující se buržoazní vojenskou vědou a pracemi buržoazních teoretiků, kteří se pokoušeli o ucelený výklad války a vojenství. Zakladatelé marxismu si byli při studiu těchto děl vědomi, že názory a teorie buržoazních vojenských a vojenskohistorických představitelů jsou poznamenány jejich třídně a nacionálně omezenými světónázorovými, teoretickými i metodologickými východy, že těmito skutečnostmi byla také limitována jejich poznávací hodnota.

Proto odmítali buržoazní idealizování válek a abstraktní pojetí vojenských otázek, odrážejících od společenské skutečnosti, řešení problémů vojenského umění bez přihlídnutí ke konkrétním společenskoeconomickým podmínkám států, glorifikaci zásad vedení válek bez přihlídnutí ke konkrétně historické situaci, spekulativní přístupy při vytyčování strategických a taktických hesel, apologetičnost militarismu a agresivních válek, neopodstatněnost vychvalování vlastních armád a vojvodů i tvrzení o výjimečných vlastnostech, nadání i neporazitelnosti těch či oněch armád apod.

Na druhé straně se snažili nalézt v buržoazní vědě i v pracích buržoazních autorů pozitivní prvky, podněty a zkušenosti, které by rozšířily a prohloubily jejich znalosti vojenství. Ve druhé polovině XIX. století dosahovala totiž buržoazní literatura v Evropě o obecných odborných i historických problémech vojenství relativně vysoké úrovně. Přispívala k rozvoji vojenského umění i postupnému procesu konstituování buržoazní vojenské vědy. Mnozí buržoazní autoři si totiž více či méně přesně uvědomovali důsledky rozmachu průmyslové revoluce v 19. století na vojenství. Přestože setrvali na nevědeckém pojetí dějin, dospívali v podstatě živelně k poznání, že materiálně technická základna společnosti má prvořadý význam pro vojenství, že kvantitativní i kvalitativní proměny zbraní a techniky působí na proměny celého vojenství a že tyto proměny vojenství ovlivňuje také početní růst ozbrojených sil.

Výchozím postulátem přístupů K. Marxe

a B. Engelse k buržoazní vojenské vědě i k vlastní vojenskovědecké práci byla vysoká náročnost na přesnost a objektivnost vyvozovaných závěrů, podloženost závěrů dostatečným množstvím věrohodných faktů, věcnost a pečlivost při výběru a prověřování hodnověrnosti použitých pramenů.

K. Marx i B. Engels podrobili neúprosné kritice autory, kteří porušují požadavky na vojenskoteoretickou práci nahodilým, neúplným a subjektivistickým výběrem faktů i falešným výkladem událostí. Karel Marx o tomto typu lidí, kteří opouštějí vědeckou půdu a vzdalují se historické pravdě, napsal: "... člověka, jenž se snaží **přízpůsobit** vědu stanovisku, které nevychází z ní samé... nýbrž, které je diktováno zvenčí, **cizími zájmy stojícími mimo vědu**, nazývám podlým." (Marx, K.: *Teorie o nadhodnotě* (čtvrtý díl Kapitálu). Praha 1964, s. 121.)

Osobní přínos Karla Marxe a Bedřicha Engelse při přehodnocování vojenskohistorických a vojenskoteoretických problémů byl rozdílný. Je všeobecně známo, že studiu vojenskohistorických a vojenskoteoretických problémů věnoval mnoho let svého života B. Engels, který se stal významným teoretikem a historikem vojenství, revolucionářem a novátorem ve vojenskohistorické vědě.

Mezi K. Marxem a B. Engelsem existovala od počátku jejich spolupráce určitá dělba práce. Zhruba od poloviny čtyřicátých let se Marx ve své činnosti orientoval na studium a rozpracování politické ekonomie. Bedřich Engels zaměřil svou pozornost na studium historie, dějin dělnického hnutí, na otázky vojenství, filozofie, přírodních věd apod.

Zatímco Engels se zabýval vojenstvím jako vědním oborem — v celé šíři a takto je také studoval, Karel Marx vstoupil do oblasti vojenství sporadicky, především jako filozof pod vlivem konkrétní historické situace společenského vývoje, který si vyžadoval zaujmout stanovisko k nejrušnějším filozoficko-vojenským problémům.

Přiznání prioritních zásluh B. Engelsovi za rozpracování vojenskopolitických, vojenskohistorických a speciálně vojenských problémů, které zajímají proletariát, neznamená, že Karel Marx stojí jen ve stínu Engelsových zásluh a že jeho filozoficko-vojenský přínos je zanedbatelný.

Aktuálnost filozoficko-vojenského odkazu Karla Marxe

Hodnotit podrobně filozoficko-vojenský přínos Karla Marxe odrážející od historických zásluh Bedřicha Engelse, odborníka

v oblasti vojenství, není v podstatě možné. Marxovo autorství řady statí o vojenství budí dojem „útlosti“ ve srovnání s bohatou

Engelsovu produkci. Nemůžeme však opomenout, že Karel Marx svými významnými objevy v oblasti společnosti vytvořil teoretické a metodologické předpoklady pro analýzu speciálních společenských problémů bezprostředně i zprostředkovaně spjatých s vojenstvím. Rada děl, která se dotýkala obecných filozoficko-vojenských problémů, je dílem K. Marxe. Konečně, Karel Marx svými podněty, literárními odkazy, rešeršemi, dopisy i recenzemi filozoficko-vojenských statí motivoval Bedřicha Engelse k podrobné analýze speciálních vojenských problémů, které měly význam pro proletariát.

K nejvýznamnějším vědeckým objevům, které znamenaly kvalitativní převrat v pojetí společenských a vojenských jevů, patří Marxovo „materialistické pojetí dějin“. Obsahové řešení problémů: vývoj společnosti jako přírodně historický proces, dějiny společnosti jako proces vzniku, vývoje a střídání společenskoeconomických formací, vývoj společnosti jako výsledek činnosti dějinného subjektu, úloha třídního boje a sociální revoluce v životě společnosti, úloha jednotlivých forem společenského vědomí v dějinném vývoji, má bezprostřední vliv i pro analýzu parciální oblasti společenského pohybu — vojenství.

Díky teoretickometodologickému bohatství historického materialismu mohli zakladatelé marxismu-leninismu zaujmout vědecké stanovisko k takovým problémům, jako je: místo vojenství v dějinách třídně antagonistických společností a k jeho historické přechodnosti, vznik válek v souvislosti se vznikem soukromého vlastnictví výrobních prostředků, s rozdělením společnosti na antagonistické třídy i s vytvořením státu, vzájemný vztah mezi ekonomikou, politikou a válkou, protikladnost sociálních funkcí válek v životě společnosti, hodnocení a klasifikace sociálního násilí a válek, vztah mezi třídním bojem, revolucí a válkou, třídní podstata a funkce armády jako ozbrojená organizace mocenského státního aparátu k vedení války, zdroj síly armády a podmínky vítězství ve válce, úloha materiálních a duchovních činitelů ve válce, úloha objektivních a subjektivních činitelů ve válce apod.

Obdobně řešení takových problémů, jako je přírodně historický charakter vojenství, vojenství jako prvek struktury sociálně ekonomických formací, sociálně ekonomická a sociálně politická podmíněnost proměn vojenství, vojenství jako specifická oblast společenské a politické praxe, patří k filozoficky významným oblastem, které bezprostředně souvisí s materialistickým pojetím dějin.

Na rozpracování obecných filozoficko-vojenských problémů se podstatným způsobem podílel Karel Marx. Již v Rukopisech „Grundrisse“ odhaluje sociální funkci válek v třídně antagonistických společenskoeconomických formacích. „Válka je tudíž velký společný úkol, velká společná práce,“ napsal Karel Marx, „nezbytná jednak k tomu, aby byly obsazeny objektivní podmínky k životu, jednak k tomu, aby jejich obsazení bylo chráněno a zvečněno.“ (Marx, K.: Rukopisy „Grundrisse“. 2. díl. Praha 1974, s. 83.)

Závislost násilí na ekonomice a jeho zpětné působení na ekonomiku vyplývá z Marxovy poznámky v Kapitálu: „Specifická ekonomická forma, v níž se z bezprostředních výrobců ždímá nezaplacená práce, určuje vztah nadvlády a poroby, jak vyrůstá přímo z výroby a sám zase na ni má zpětný určující vliv.“ (Marx, K.: Kapitál. 3. díl. Praha 1956, s. 339.)

Objasnění procesu původní akumulace kapitálu, kterému věnoval Marx značnou pozornost, nebylo nahodilé. Formy a prostředky násilí, jejichž pomocí „osvobodovatel“ buržoazie někdejší nevolníky od výrobních prostředků, tvoří, jak napsal, „prolog k dějinám kapitálu.“ (Marx, K.: Kapitál I. Praha 1953, s. 802.) Násilí nazval K. Marx v Kapitálu ekonomickou mocí. (Tamtéž, s. 792.)

Karel Marx spolu s Engelsem věnoval pozornost všem revolučním událostem v druhé polovině XIX. století. Ke studiu ho podněcovala potřeba ujasnění si úlohy armády v revolucích. Průběh revolučních bojů v letech 1848—1849 v Evropě ho inicioval k závěru, že velké dějinné úlohy se řeší organizovanou silou tříd a že armáda takovou organizaci síly představuje.

Klasikové marxismu tak dokázali, že k vybudování socialismu je nejen nevyhnutelná likvidace buržoazního státu a jeho nejdůležitějšího orgánu — armády, ale také vytvoření vlastní vojenské organizace, s odpovídající soustavou výcviku a výchovy, která z ní učiní akceschopný bojový organismus.

Osobní podíl K. Marxe na studiu revolučních událostí je patrný z jeho studií Třídní boje ve Francii 1848—1850 a Osmnáctý Brumaire Ludvíka Bonaparta. Významnou úlohu sehrál K. Marx spolu s B. Engelsem při přípravě francouzského a německého proletariátu v období před francouzsko-pruskou válkou i v jejím průběhu. Objasňovali charakter války v jejích jednotlivých etapách a vypracovali taktiku dělnické třídy k této válce.

Po vzniku Pařížské komuny rozvinuli Marx a Engels rozsáhlou činnost v I. Inter-

nacionále k organizování dělníků různých zemí na podporu pařížského proletariátu. O tom, jaký význam přisuzovali zakladatelé vědeckého socialismu Pařížské komuně a vojenským zkušenostem komunardů, svědčí Marxova práce „Občanská válka ve Francii“, koncipovaná jako adresa generální rady Mezinárodního dělnického sdružení.

Významnou úlohu při rozvíjení filozoficko-vojenských problémů sehrála družná spolupráce K. Marxe a B. Engelse. Napsali společně řadu statí, při jejichž přípravě si vzájemně vyměňovali názory a navzájem si pomáhali při výběru materiálů i osvětlování oblasti politického a vojenského charakteru. Karel Marx využil pomoci a rady B. Engelse při výkladu vojenských otázek ve svých článcích, v nejednom případě tlumočil obsah Engelsových vojensko-odborných statí ve vlastní interpretaci, zkracoval je, doplňoval a aktualizoval je o nové poznatky. K. Marx uznával nesporné kvality a autoritu B. Engelse ve vojenských otázkách. Vyjádřil to v dopise Engelsovi již koncem roku 1851. Jestliže dojde k nějaké údlosti, „...spoléhám na okamžité instrukce z ministerstva války z Manchesteru.“ (Marx, K. — Engels, B.: Spisy, sv. 28. Praha 1968, s. 335.)

Na druhé straně poskytoval Marx nezištnou pomoc Engelsovi. Pomáhal mu při výběru vojenskoteoretické a historické literatury, upozorňoval Engelse na vycházející knižní novinky, na důležité podrobnosti a závěry o vojenství. Velmi cenné byly Marxovy rady o nutných filozofických přístupech k vojenskopolitickým a strategickým problémům.

V nejednom případě také K. Marx motivoval B. Engelse k napsání řady statí a studií. Platí to např. o Engelsově práci Německá kampaň za říšskou ústavu, Revoluce a kontrarevoluce v Německu, Možnosti a perspektivy války Svaté aliance proti Francii roku 1852 i o rozhodujícím podílu B. Engelse na zpracování řady významných statí pro Novou americkou encyklopedii. Ve statí si nekladu za cíl analyzovat všechny oblasti spolupráce K. Marxe s B. Engelsem, ani postihnout komplexně Marxův filozoficko-vojenský přínos, ale spíše naznačit hlavní směry filozoficko-vojenské teoretické a praktické angažovanosti tohoto velikána lidských dějin, zakladatele vědeckého socialismu a bojovníka za společenský pokrok.

Aktuálnost filozoficko-vojenského odkazu Karla Marxe spatřujeme, zvláště v současné době, v boji pokrokových sil celého světa v boji za mír, socialismus a společenský pokrok.

XX. století představuje historický mezník revolučních proměn, které předvídal Karel Marx. V současné epoše, která se vyznačuje převratnými sociálními a politickými změnami, spojenými se socialistickými a národně osvobozenými revolucemi, s rozkladem imperialismu, likvidač koloniálního systému a s přechodem stále nových národů na cestu k socialismu, je naše generace svědkem i tvůrcem velkých historických přeměn. Socialismus se stal z někdejších utopií nejen vědeckou teorií, reálnou skutečností, nýbrž i silou, která má rozhodující vliv na světový vývoj.

V této reálné, z historických materiálů podmínek vzniklé socialistické a později komunistické společnosti, nalézá svůj praktický výraz ideály svobody, emancipace, humanismu, rovnosti rozpracované K. Marxem, ztrácí se také objektivní základ pro sociální násilí a války. „Touž měrou, jako bude odstraňováno vykořisťování jednoho jedince druhým, bude odstraňováno i vykořisťování jednoho národa druhým. S protikladem tříd uvnitř národa padne i vzájemné nepřátelství mezi národy.“ (Marx, K. — Engels, B.: Manifest komunistické strany, Vybrané spisy, sv. 1. Praha 1950, s. 44.) Budování socialistické a komunistické společnosti je výrazem postupného naplňování těchto odvěkých tužeb lidstva.

V současné době existuje reálná možnost vyloučit světové války ze života společnosti i v podmínkách třídního antagonismu mezi dvěma soustavami. Pokrokové síly celého světa bojují za uskutečnění Leninova odkazu: „Násilí vůči lidem není našim ideálem. Totéž je možno aplikovat... na národy.“ (Lenin, V. I.: O karikatuře marxismu, Spisy, sv. 23. Praha 1957, s. 70.)

V mezinárodní politice se však setkáváme s druhou politickou linií. Agresivní síly imperialismu, zejména USA, pozvedly na nebyvalou úroveň intenzitu svých vojenských příprav, rozněcují ozbrojené konflikty v různých oblastech světa a neodpovědně vyhrožují použitím jaderných zbraní.

V sedmdesátých letech našeho století se znovu potvrdily Marxovy a Engelsovy závěry v Manifestu komunistické strany, že buržoazie řeší krizové ekonomické situace „...ničením produktivních sil, jednak dobýváním nových trhů a důkladnějším využitím trhů starých... Tím, že připravuje všestrannější a mohutnější krize a že zmenšuje prostředky, jak krizím zabránit.“ (Marx, K. — Engels, B.: Manifest komunistické strany, Vybrané spisy, sv. 1. Praha 1950, s. 32.)

Pro soudobý imperialismus je příznačný nejen růst síly vojenskoprůmyslových mo-

nopolů, ale i jejich srůstání se státním aparátem. Toto vytváření vojenskoprůmyslového komplexu má nedozírné politické důsledky. Vede k přeskupování sil uvnitř vládnoucí třídy, ke zvěšování vnitřních rozporů kapitalismu a politické labilitě. V tomto období všeobecné krize kapitalismu je militarismus zaměřen proti všem silám ohrožujícím nadvládu monopolního kapitálu: proti dělnickému a národně osvobozenkému hnutí, demokratickým a pokrokovým silám. Militarismus vede za těchto podmínek k aktivizaci fašistických a neofašistických teroristických organizací, k růstu rasismu, nacionalismu a antikomunismu.

Marxovo stanovisko ke zhodnocování procesu kapitálu je aktuální i v současné době: „Přichází-li podle Auigerových slov peníze na svět s krvavými skvrnami na jedné tváři, tu z novorozeného kapitálu prýští krev a špína ze všech pórů od hlavy až k patě.“ (Marx, K.: Kapitál I. Praha 1953, s. 801.)

Sociálně politická tvářnost soudobé epochy se rozvíjí pod silným a neustále se zvyšujícím vlivem teorie a praxe proletářského internacionalismu, teoreticky rozpracovaného Karlem Marxem. V Ustavujícím manifestu mezinárodního dělnického sdružení K. Marx napsal: „Jeden prvek úspěchu je v ruce dělnické třídy — její početnost, avšak počet padá pro nás na váhu jen tehdy, je-li stmelěn organizací a veden vědním. Zkušenost minulosti však

dokázala, že zanedbání onoho bratrského svazku, jenž by měl vázat dělníky různých zemí a povzbuzovat je, aby ve všech svých bojích za vlastní osvobození stáli pevně při sobě, je nemilosrdně trestáno společným nezdařením všeho nesdruženého úsilí.“

Komunistické a dělnické strany se důsledně řídí tímto Marxovým odkazem. V podmínkách boje pokrokových sil za mír, demokracii, socialismus a společenský pokrok je respektování principu proletářského a socialistického internacionalismu ve vzájemné součinnosti hlavních revolučních sil — světové socialistické soustavy, dělnického hnutí kapitalistických zemí a národně osvobozenké hnutí — předpokladem úspěchu hnutí.

Generální tajemník ÚV KSSS Jurij Andropov ve svém stanovisku k otázkám války a míru v současné epoše na zasedání ÚV KSSS vyjádřil přání, tužby a odhodlání všech pokrokových sil světa slovy: „SSSR zcela odmítá názor těch, kdo se pokoušejí lidem vnutit myšlenku, že síla a zbraně rozhodují a vždy budou rozhodovat o všem. Nyní na hlavní scéně dějin přicházejí národy, což dosud nikdy nebylo. Získaly právo hlasu, který nikdo neumlčí. Jsou schopny aktivními a cílevědomými kroky odstranit hrozbu jaderné války, uhasit mír a tedy i život na naší zemi. Komunistická strana Sovětského svazu a sovětský stát budou dělat vše pro to, aby tomu tak bylo.“ (Andropov, J.: Zajistit světu trvalý mír — neměnný cíl politiky SSSR. Rudé právo 23. 11. 1982, s. 7.)

Stranickopolitická práce ve střetném sražení

Vydeme-li z podmínek a situace, za níž může být vševojsková armáda zasazena do střetného sražení, nebo k němu přejít, můžeme předpokládat, že všechny řídicí a výkonné články armády včetně řídicích orgánů a vykonavatelů stranickopolitické práce (dále SPP) budou mít v tomto okamžiku za sebou kratší či delší období přípravy armádní útočné operace, nebo navíc i kratší, či delší období jejího průběhu.

To znamená, že v době konkrétní přípravy armády k zahájení střetného sražení byla nejen naplánována, ale také realizována celá řada opatření velitelských i politických orgánů, nezbytných pro přípravu a všestranné zabezpečení armádní útočné operace a přípravy vojsk k vedení rozhodné útočné činnosti. Jejich realizace přispívá ke sladění vojsk, kvalitě bojovosti a úrovni bojové pohotovosti.

Pokud jde o SPP, byly a jsou stanoveny základní cíle, hlavní obsahové otázky a úkoly SPP pro přípravu i průběh útočné operace. Jsou zpracovány plány SPP na všech stupních, které jsou postupně realizovány. Velitelé, štáby i političtí pracovníci znají charakteristiku svazů i svazků protistojícího nepřítele nejen z odborného vojenského hlediska, ale i z hlediska jeho morálně politických kvalit. Jsou připravována (postupně realizována) opatření speciální propagandy.

V souladu s požadavky řádů a předpisů ČSLA je základním cílem politické práce

ve všech druzích bojové činnosti důsledná realizace vojenské politiky Komunistické strany Československa, nepřetržitá péče a posilování morálně politického stavu vojsk, jejich bojového mistrovství a nezlomné vůle a odhodlání zničit nepřítele.

To znamená, že SPP u vojsk a štábů v období přípravy a v průběhu útočné operace armády představuje souhrn úkolů a opatření velitelů, politických orgánů, stranických a svazáckých organizací, zařízení a prostředků propagandy, agitace a kulturně výchovné činnosti s cílem zvýšit morálně politický stav vojsk.

V souvislosti s tím za hlavní úkoly politické práce při přípravě a vedení armádní útočné operace, o jejichž realizaci se při přechodu do střetného sražení budeme opírat, považujeme:

- důsledné objasňování politiky KSČ a rozkazů ministra národní obrany a velitelů,

- hluboké objasnění charakteru a třídní podstaty připravované (vzniklé) války, spravedlivosti jejího vedení ze strany socialistických zemí a nutnosti konečné porážky nepřítele,

- pěstování citů a projevů socialistického vlastenectví a socialistického internacionalismu, hlubokého přesvědčení o síle a nepřemožitelnosti armád států Varšavské smlouvy, posilování důvěry ve spojenecké armády a rozvíjení spolupráce s nimi, zvláště při plnění společných bojových úkolů,

— formování citů a vědomí hluboké třídní nenávisti k nepříteli a nepřetržité upevňování bdělosti a ostražitosti,

— rozvíjení účinného boje proti všem formám a vlivům nepřátelské ideologické diverze a psychologické války a vedení účinného ideologického boje proti nepříteli prostředky speciální propagandy,

— všestranné upevňování uvědomělé vojenské kázně a upevňování autority velitelů a náčelníků, správné chápání a bezpodmínečné plnění vydaných rozkazů a nařízení,

— důslednou podporu úsilí za zdokonalování bojového mistrovství a všestranné zvládnutí moderní bojové techniky a zbraní, — nepřetržitě a houževnatě upevňování morálních a bojových vlastností vojáků, jejich vedení k příkladnému plnění požadavků příslušných, k iniciativě, aktivitě, obětavosti, hrdinství a schopnosti překonávat všechny těžkosti a strádání bojové činnosti, — utužování soudružských vztahů uvnitř jednotek i mezi nimi a vytváření pevných vojenských kolektivů,

— popularizaci hrdinských činů vojáků, jednotek i civilního obyvatelstva,

— soustavné vyhodnocování činnosti nepřítelů, jakož i vlastní práce a jejich výsledků a z toho vyplývající upřesňování závěrů a úkolů pro politickou práci,

— podřízení se na кадровé práci a hodnocení bojové činnosti, na spravedlivém odměňování a vyznamenávání důstojníků a vojáků, kteří vynikli při plnění úkolů,

— pozornost práci mezi raněnými a důstojnému pohřbívání padlých,

— řešení součinnosti se spojeneckými svazy a svazky a udržování styku s územními orgány KSČ a orgány státní moci.

Hlavní úkoly SPP jsou rozpracovány a obsahově realizovány širokou škálou různých druhů opatření velitelů, štábů, politických orgánů, stranických a mládežnických organizací, klubovými zařízeními, tiskem svazu i svazků. Mají i hromadný charakter, jsou ale i skupinová a individuální.

Celý tento složitý proces realizace hlavních úkolů SPP je centrálně řízen a usměrňován. Centralizované řízení nevylučuje, ba naopak předpokládá tvůrčí přístup k realizaci úkolů s přihlédnutím ke konkrétním podmínkám jednotlivých svazků a útvarů.

SPP řídí politické oddělení armády, to řídí politická správa frontu. Ve své práci vychází z úkolů, stanovených velitelem frontu a armády.

Pro řízení SPP se zpracovávají základní dokumenty, mezi něž patří:

— Směrnice velitele armády pro operaci, jejímž obsahem jsou i úkoly pro SPP.

— Plán SPP při přípravě a v průběhu operace.

— Nařízení náčelníka PO armády pro SPP u jednotlivých svazků.

— Pracovní mapa náčelníka PO armády.

— Pracovní mapa a plán speciální propagandy.

V současné době HPS ČSLA usiluje o zjednodušení dokumentace politických orgánů při cvičeních, o formalizaci dokumentů náčelníka PO, vydávaných nařízení apod.

Je třeba připomenout tato východiska řízení a provádění SPP především proto, že přechodem armády do střetného sražení nebudou zpravidla měněny cíle operace. Bude se měnit způsob jejich dosažení — časově, prostorově, způsobem manévru i změnami součinnosti uvnitř i vně armády.

Skutečnost, že armáda přešla do střetného sražení, nemusí být známa a tudíž ani objasňována všem jejím příslušníkům. Musí však proniknout do myšlení velitelů a štábů všech stupňů. Zvláštnosti obsahového zaměření a metodiky jejich práce rozebírá v článku generálmajor doc. Ing. Jaromír Jašek, CSc. Pokud jde o SPP, její obsahové zaměření se nebude měnit. Podstatné změny však zaznamená způsob jejího řízení, využití a rozmístění pracovníků PO armády, diferencovaná pozornost jednotlivým svazkům a druhům vojsk, zvýšená péče o úroveň SPP ve štábech a metodika stranické informace zdola i shora. To umožňuje, aby základní dokumenty SPP zůstaly v platnosti a v závislosti na rozhodnutí velitele a vývoje situace v průběhu střetného sražení byly upřesňovány.

V oblasti řízení SPP vystoupí s velkou naléhavostí požadavek její konkrétnosti, zejména ve vztahu k bojovým úkolům a kvalitě jejich plnění. Jeho realizace bude na jedné straně vyžadovat maximum iniciativy a schopnosti samostatné orientace všech řízených článků a vykonavatelů SPP v nepředvídaných situacích, na druhé straně pak předpokládá a vyžaduje častější a kvalifikovaný vstup řídicích orgánů do stanovení obsahu i metod SPP na podřízených stupních. S iniciativou a tvůrčím přístupem k práci je nutné počítat, třeba je vyžadovat. Zároveň však nesmíme zapomenout na širokou škálu vlivů, která je ovlivňuje, může potlačovat a zabraňovat jejich využití. Včasné řídicí pokyn, pohled na práci podřízených, tak říkajíc „z nadhledu“, ale i jako včasné zobrazení zkušeností jiných, má pro konkrétnost SPP nesmírný význam. Vyžaduje to však nutnost pečlivě sledovat a znát úkoly a stav jejich naplnění nikoli jen v armádě jako celku a prvcích její

operační sestavy, ale i uvnitř prvků této sestavy, na jednotlivých směrech a zejména u těch svazků, útvarů a posilových prostředků, jejichž úkoly rozhodující měrou přispívají ke splnění cílů střetného sražení. Je zřejmé, že PO armády tu nemůže vystačit ani s klasickým systémem stranické informace, ani s klasickým systémem vydávání písemných pokynů a nařízení pro SPP. Podstata problému je v tom, aby konkrétní poznatky byly včas získány, analyzovány, posouzeny a využity, aby na jejich základě přijatá rozhodnutí a řídicí pokyny byly rychle a včas doručeny vykonavatelům. Zkušeností ze cvičení je dosud málo. Je však zřejmé, že je zapotřebí za svazky na rozhodujících směrech vyčlenit odpovědné pracovníky PO ke sledování jejich činnosti na VS v těsné součinnosti s orgány velení a k udržení nepřetržitého spojení s jejich PO, především rádiovými a radioreléovými prostředky. Tito pracovníci PO průběžně informují náčelníka PO o stavu a situaci a navrhnou, jaká opatření přijmout. Náčelník PO pak po přijetí vlastních závěrů doporučuje (navrhuje) příslušná opatření veliteli armády. Na základě návrhů pracovníků PO, vlastních poznatků i poznatků, získaných štábem a velitelem, vydává své rozhodnutí a upřesnění pro SPP, a to pro:

- příslušný svazek,
- politické oddělení A,
- SPP ve štábu.

Zároveň připraví a přednese příslušné návrhy veliteli armády. V nich se zvláště zaměří na to, jak velitelskými opatřeními upevňovat morální politický stav, které nedostatků urychleně odstraní vlastním štábem a co učinit ve prospěch bojujících vojsk.

Zvláštní význam i místo v řízení SPP ve střetném sražení bude mít osobní styk náčelníka PO armády s náčelníky PO svazků. Vzhledem k dynamice bojové činnosti bude uskutečňován převážně technickými pojiťky. Právě pro omezené (nejen časové) možnosti je třeba jej promyslet a prakticky vyzkoušet v dynamice vedení i jiné bojové činnosti, než je střetné sražení. Pokud jde o vyčlenění pracovníků PO na jednotlivá místa velení, je zřejmé, že by situace vyžadovala početně posílit skupinu politických pracovníků na ZVS armády tak, aby obě místa velení — VS i ZVS měla plnohodnotné podklady pro řízení SPP, aby náčelník PO s využitím obou pracovních skupin více než v jiných druhích bojové činnosti mohl konkrétně obsah tiskové agitace. Bez snižování významu armádního časopisu je zapotřebí ve střetném sražení posílit úlohu konkrétních a k úkolům za-

měřených bojových letáků. Menší složitost a časová náročnost jejich výroby snižuje nebezpečí zastarání a zaručuje vysokou pohotovost i účinnost. Přitom je však nutné promyslet časové normy celého procesu (tvorba—výroba—užití) a usilovat o jejich zkracování všemi dostupnými prostředky. Časově největší rezervy bývají nikoli v tiskárně, ale na začátku i konci tohoto procesu.

Soustředění pozornosti na rozhodující svazky a vyslání pracovníků PO jen k nim vytváří pak možnost mít na některém z míst velení (VS, TVS) jistou zálohu politických pracovníků, která může být využita podle naléhavosti potřeb v dynamice vedení střetného sražení, k plnění konkrétních úkolů na daném místě velení. Při využití je doplňována dalšími pracovníky. To zabraňuje poruchám v dělbě práce PO a zbytečnému předávání úkolů v průběhu jejich plnění atd.

Na rozdíl od armádní útočné operace, v níž budou předem stanoveny svazky prvního a druhého sledu, či vševojsková záloha, naplánováno časové i prostorové zasazení druhého sledu a vyvedení prvo sledových svazků do druhého sledu apod., je ve střetném sražení mnoho neznámých a jen přesné pochopení zámyslu velitele umožňuje stanovit, kdo v jednotlivých obdobích vedení střetného sražení hraje rozhodující úlohu. Po konzultaci s velitelem pak je třeba právě těmto svazkům věnovat rozhodující péči a pozornost.

Tiha odpovědnosti svazků za výsledek střetného sražení se však bude měnit. Třeba ji včas postřehnout a promítnout i do úsilí v řízení SPP na podřízených stupních. Pokud jde o druhy vojsk a speciální útvary, pak vzhledem k charakteristickým rysům střetného sražení je třeba zvláštní důraz položit na nepřetržitost, kvalitu a účinnost práce v průzkumných jednotkách a útvarech, raketovém vojsku a dělostřelectvu, vojsku PVO a u ženijního vojska zejména v zatarasovacích a odtarasovacích jednotkách. Výsledek bojové činnosti vojsk je vždy, ve střetném sražení však zvláště, závislý na rychlosti, přesnosti a kvalitě práce štábů, na úrovni velení, plánování, organizaci součinnosti, náročnosti kontroly a všestranném zabezpečení činnosti vojsk. Namáhavost a intenzita veškeré bojové činnosti se promítá i do intenzity práce velitelů a štábů všech stupňů. Toto mimořádné vysoké duševní i fyzické vypětí nevyvoluje opatření SPP, ale naopak vyvolává potřebu jejího nepřetržitého a soustavného provádění. Zkušenosti ukazují, že se jí zúčastňují vedoucí funkcionáři: velitel, NS, náčelník PO, ostatní zástupci velitele a další

funkcionáři — náčelníci druhů vojsk a služeb. Musí být citliví, respektovat časové rozpočty a plány práce štábu, nicméně však nepetržitá a podnětující k co nejlepším výsledkům a zvyšování odpovědnosti každého jednotlivce za výsledek činnosti celého kolektivu.

Konkrétnost řízení a provádění SPP je do značné míry závislá na objektivnosti, šifce a hloubce poznání skutečného morálně politického stavu, na kvalitě plnění úkolů a potřebách všestranného zabezpečení bojové činnosti jednotek, útvarů a svazků. Souhrnná stranická informace ve střítném sražení, která zobecňuje stav za celou armádu, pomůže v řízení SPP jen málo. Stav a situace musí být sledovány a vyhodnocovány průběžně, pokud možno po svazcích, armádních útvarech a prvcích operační sestavy. Časové intervaly podávání hlášení a hodnocení měly by se kryt s časovou frekvencí plnění bojových úkolů či jejich změny. To však předpokládá nezaložit stranickou informaci jen na písemném hlášení

od podřízeného, ale naopak, promyslet a široce použít technických prostředků spojení, v širší míře využívat poznávacího systému štábů. Častěji a k větší časové frekvenci podávání osobních zpráv je zapotřebí vydávat úkoly pracovníkům PO, vyslaným k vojskům. Závěry za jednotlivé svazky nebo i prvky operační sestavy mohou být rozporné, protichůdné. Nemusí vždy odpovídat celkovému hodnocení. Soulad s celkovým hodnocením není kritériem pravdivosti. Důležité je, abychom na konkrétní poznání reagovali konkrétními, daný stav fixujícími nebo měnícími opatřeními. To předpokládá závěry stranické informace nezpracovávat hlavně z hlediska potřeb nadřízených velitelů, ale nejméně v těchto směrech:

- do řídicích pokynů,
- pro vlastní práci PO armády,
- k využití pro velitele a štáb armády,
- do požadavků nadřízenému náčelníkovi.

Nezávisle na tom, za jaké situace vejde armáda do střítného sražení, bude mít politický aparát a stranický i mládežnický aktiv za sebou určité období přípravy nebo celé období přípravy i část průběhu armádní útočné operace. Dynamika průběhu střítného sražení, jeho rozmach, časová napjatost, náhlé změny situací, vysoké duševní i fyzické nároky na jeho vítězné vedení — to všechno jsou okolnosti, které zdůrazňují význam aktivní a účinné SPP v celém jeho průběhu. Možnost navázat na vše, co bylo až dosud ve SPP vykonáno, je nejen zřejmé, ale i výhodné. Své pozitivní výsledky má však jen potud, pokud předchozí příprava byla na všech stupních peč-

livá, promyšlená a účinná — pokud tedy funkcionáři na podřízených stupních a bojový aktiv nejen chtějí, ale i umějí a dovedou dělat iniciativní a účinnou SPP za těch nejsložitějších podmínek. Tato schopnost, stejně jako schopnost účinného řízení SPP ve složitých, dynamických situacích střítného sražení, je však výslednicí jak pevného komunistického přesvědčení, tak i dlouhodobého a trpělivého získávání potřebných návyků a dovedností ve všech druzích polní přípravy. Nemá-li nás možná složitá situace zítra či pozítří zaskočit, je třeba věnovat větší péči promyšlení obsahu i metod řešení právě těch nejsložitějších situací.

STŘETNÉ SRAŽENÍ

Střetné sražení je bojová činnost, ve které obě strany se snaží dosáhnout stanovených cílů útokem. V soudobých podmínkách představuje souhrn jaderných a palebných úderů a aktivní bojové činnosti operačních uskupení vojsk protistojících stran organizované podle jednoho zámyslu. Ve své podstatě budou střetná sražení rozhodná, dynamická a budou vedena v podmínkách mimořádně napjaté a náhle se měnící situace. Cílem střetného sražení bude zničit hlavní uskupení nepřítele a vytvořit výhodné podmínky k dalšímu rozvíjení útoku.

Historická zkušenost svědčí o tom, že střetná sražení se stala zákonitým jevem již ve válkách na konci XVIII. století a jejich podíl a rozsah se neustále zvětšoval. V současné době mohou být součástí útočných i obranných operací. Na základě jejich výsledku se může vyvíjet buď útok (při úspěšném sražení), nebo obrana (při neúspěšném střetném sražení).

Podstatné zvýšení úderné a palebné síly i manévrových možností vojsk bojujících stran dovoluje v jakýchkoliv podmínkách situace stanovit jim vysoké cíle. V důsledku toho bude boj vyúsťovat do aktivní činnosti k získání operační iniciativy, která může vést ke střetnutí uskupení vojsk. Všechno to zvyšuje možnost vzniku střetných sražení, jejich úlohu a význam v soudobých operacích. Současně je to složitý **druh bojové činnosti**, který má řadu specifických vlastností a rysů. Ty je nutné vzít v úvahu, chceme-li dosáhnout konečného vítězství.

Historická zkušenost zejména z Velké vlastenecké války i současný stupeň poznání nás vede k závěru, že střetné sražení může vzniknout:

- po zahájení války, v průběhu odrážení napadení nepřítele, při zasazení vlastních svazů k úderu proti útočícímu nepříteli (pohraniční střetné sražení),
- v průběhu rozvíjení útočné operace v boji s přisunovanými operačními zálohami a protiúdernými uskupeními nepřítele,
- v průběhu vedení obranné operace při vedení protiúderů nebo při přechodu do protiútoku.

Poznatky z druhé světové války nás učí, že vznik střetných sražení v jejich začátku byl charakteristickým jenom pro německo-sovětskou frontu. Na Západě v této době podmínky pro vznik střetného sražení nebyly, neboť útok vedla především německá fašistická vojska a jejich protivník se pasivně bránil. V počátečním období Velké vlastenecké války vznikala střetná sražení při přesunu svazů a svazků sovětské armády ke státní hranici k odražení agresora a k vedení armádních a frontových protiúderů. Byla charakteristická velkým vypětím a úporností, bojem za ovládnutí iniciativy, vysokou dynamičností a manévrovostí, náhlými změnami situace, nekrytými boky a omezenou dobou na přípravu bojové činnosti. To můžeme dokumentovat na střetných sraženích v prostoru Luck, Radechov, Dubno, Brody ve dnech 23.—29. 6. 1941 za účasti šesti mechanizovaných a tří střeleckých sborů proti 1. tankové skupině nepřítel.

Střetné sražení v průběhu útočné operace se může uskutečnit v různé hloubce při zahájení operace, v průběhu jejího rozvíjení i v jejím konečném období v nejrůznějších podmínkách situace. Tato střetnutí můžeme charakterizovat úporným bojem k získání a udržení iniciativy, zahájení bojové činnosti zpravidla z chodu, rozvinutím bojové činnosti na široké frontě, omezenou dobou na její organizaci, neustálým a nepřetržitým manévrem vojsk a jejich snahou vyjít do boků a týlu uskupení nepřítel. Mohu uvést některé příklady.

Střetné sražení v prostoru Proskurov 6.—10. 3. 1944 vzniklo v průběhu pronásledování nepřítel při navázání dotyku prvního sledu vojsk 1. ukrajinského frontu s přisunovanými silnými operačními zálohami nepřítel.

Při zahájení útočné operace bylo vedeno střetné sražení v prostoru Kelce 13.—15. 1. 1945 silami 1. ukrajinského frontu, při dokončení průlomu taktické hloubky obrany a rozvíjení útoku do hloubky mezi 4. TA, zasazenou do střetnutí, a uskupením nepřítel, jehož hlavní síly představoval 24. tankový sbor přisunovaný z blízkých operačních záloh skupiny armád „A“ s cílem zmařit rozvíjení útoku vojsky frontu.

Střetné sražení v prostoru Warnditt 30.—31. 1. 1945 je charakteristické tím, že bylo vedeno v konečném období útočné operace 2. ukrajinského frontu k obklíčení fašistického uskupení ve východním Prusku mezi 4. TA nepřítel, která se snažila vyjít z obklíčení, a 5. GTA staženou z vnějšího kruhu obklíčení a 8. mechanizovaným a přisunovaným ze zálohy frontu, proti postupujícím vojskům nepřítel. Střetnutí se vyznačovalo úpornou a rozhodnou činností vojsk frontu, rozvinutím bojové činnosti na široké frontě s nepřetržitým vznikem nových ohnisek boje. V důsledku střetného sražení byl nepřítel zastaven a odražen, vnitřní okruh obklíčení byl obnoven.

Střetná sražení v průběhu obranné operace probíhala ve složitých podmínkách, kdy nepřítel měl v rukou iniciativu, převahu v silách a prostředcích i nadvládu ve vzduchu. Vznikala při vedení protiúderů nebo protiútoků. V prvním období války byla celkově slabě připravena a ne zcela zabezpečena. Proto v řadě případů nedosáhla požadovaného výsledku. Jinak tomu bylo ve druhém období války, kdy se vyznačovalo vysokou centralizací vedení, soustředěním značného množství sil a prostředků na směrech hlavního úderu, vysokou organizovaností a pečlivou připraveností. To ve svém důsledku napomáhalo k dosažení úspěchu v operaci.

O tom svědčí např. pokus vojsk Západního frontu a protiútok na hlavním strategickém směru 21. 6.—7. 8. 1941 vedený s cílem zmařit zámysl nepřítel při útoku na Moskvu, který vyústil ve střetné sražení. V důsledku některých nedostatků v přípravě a zejména v zabezpečení, přes hrdinství sovětských

vojsk, protiútok stanovených cílů nedosáhl. Nepřátelská vojska však byla zadržena, jejich postup zpomalen a úderná síla skupiny armád „Střed“ značně oslabena.

Dalším příkladem střetného sražení při vedení protiúderů v obranné operaci mohou být střetnutí v průběhu obranné operace u Moskvy v listopadu—prosinci 1941, ve kterých byl s konečnou platností zastaven postup fašistických vojsk na Moskvu. Tato operace byla nucena přejít do obrany. Dále protiúder v obranné operaci u Prochorovky 12. 7. 1943 ve známé bitvě u Kurska. Jejich důsledkem byla porážka nepřítele, který byl přinucen vzdát se dalšího útoku na tomto směru.

Analýza střetných sražení ve Velké vlastenecké válce, poválečný rozvoj teorie jejich přípravy a vedení s přihlédnutím k rozvoji vojenství umožňuje učinit závěr, že činitelé, **které budou mít vliv na úspěch ve střetném sražení**, budou především:

- všestranná příprava střetného sražení v krátkých časových lhůtách,
- vedení nepřetržitě a hlubokého průzkumu,
- volba odpovídajících způsobů a forem vedení střetnutí,
- předejití nepřítele v jaderných a palebných úderech, v rozvinování, ve vytváření nezbytných uskupení sil a prostředků a v přechodu k aktivní činnosti,
- rychlé rozdělení uskupení nepřítele a jeho ničení po částech,
- postupné zvyšování úderné síly v průběhu střetnutí.

Střetná sražení měla zpravidla tři období:

— **zahájení střetného sražení**, které se zpravidla uskutečňovalo údery letectva, dělostřelectva, střetnutím předsunutých odřadů a jejich rozhodnou činností k vytvoření příznivých podmínek pro rozvinutí a zasazení hlavních sil do sražení,

— **rozvíjení sražení** jako jeho hlavní fáze, která zahrnovala rozvinování hlavních sil, zahájení a vedení rozhodného útoku s cílem zničit uskupení nepřítele,

— **konečné období**, které bylo charakterizováno buď přechodem do obrany, nebo odchodem jedné ze stran (v důsledku neúspěchu střetného sražení a porážky hlavních sil), popř. přechodem do rozhodného pronásledování (té strany, která měla ve střetném sražení úspěch).

Uvedená analýza i období budou mít zřejmě platnost i v soudobém střetném sražení s tím, že jejich kvalita bude pochopitelně jiná (došlo k úplné mechanizaci a motorizaci soudobých armád, objevily se nové ničivé prostředky, dosáhlo se značného stupně automatizace velení atd.).

V článku se zaměřím především na **střetné sražení vševojskové armády v průběhu frontové útočné operace** (v operační hloubce), **vedené s použitím jaderných zbraní**. Je tomu tak proto, že:

— další postup armády se bude snažit nepřítel zastavit přísunem a zasazením operačních záloh, a to přímo do střetného sražení nebo zaujetím obrany na připravených čarách. Jednou z rozhodujících forem a metod boje s operačními zálohami nepřítele, kromě vedení hromadných jaderných a leteckých úderů na vojska v prostorech soustředění nebo za přesunu (s cílem jejich zničení a zmaření další aktivní činnosti), nebo přechodem do obrany všemi nebo hlavními silami, je v konkrétní situaci střetného sražení. Střetné sražení je jedním z nejtěžších a nejsložitějších druhů bojové činnosti;

— je dáno především tím, že fronta v operační hloubce nebude souvislá, často bude členěna do hloubky s většími či menšími mezerami v operační sestavě.

To bude výhodné pro činnost přisunovaných (v kompaktní sestavě) operačních záloh nepřítele.

V operační hloubce bude kromě toho charakteristické zasazování druhých sledů, které se za určitou dobu mohou odtrhnout od hlavních sil, nebo vyslání operačních manévrujících skupin, které povedou činnost samostatně ve značné vzdálenosti od hlavních sil. Tato vojska se mohou velmi často dostat do střetnutí s vojsky nepřítele přisunovanými z hloubky nebo s vojsky, která byla vyvedena z fronty, znovu doplněna a použita k vedení protiúderů.

Rozhodujícím požadavkem pro úspěšné vedení střetného sražení je jeho **včasná, všestranná příprava v krátkých časových lhůtách**. Proto ne vždy při předvídání střetného sražení velitel a štáb armády (včetně velitele a štábu fronty) budou čekat na úplné informace o situaci nepřítele a předpokládaném charakteru jeho činnosti. Snaha předejít nepřítele v jaderných a leteckých úderech, v ovládnutí výhodných prostorů a čar, v rozvinutí a zasazení hlavních sil do sražení povede k tomu, že rozhodnutí se bude často přijímat na základě neúplných zpráv o nepříteři. Jinými slovy, při organizaci střetného sražení bude riziko nepoměrně větší, než v jiných druzích bojové činnosti.

Specifikou přijímání rozhodnutí bude to, že celý proces bude postupný, podle míry znalosti konkrétní situace, zvláště vojsk nepřítele. Zřejmě bude účelné přijmout rozhodnutí pro úder jaderných zbraní a letectva, pro činnost předsunutých odřadů svazků, pro rozvinování hlavních sil a ovládnutí výhodných čar. Konečné rozhodnutí bude zpravidla upřesňovat velitel armády před zasazením hlavních sil do sražení. Analogicky (zpravidla na mapách) bude krátce organizována i součinnost.

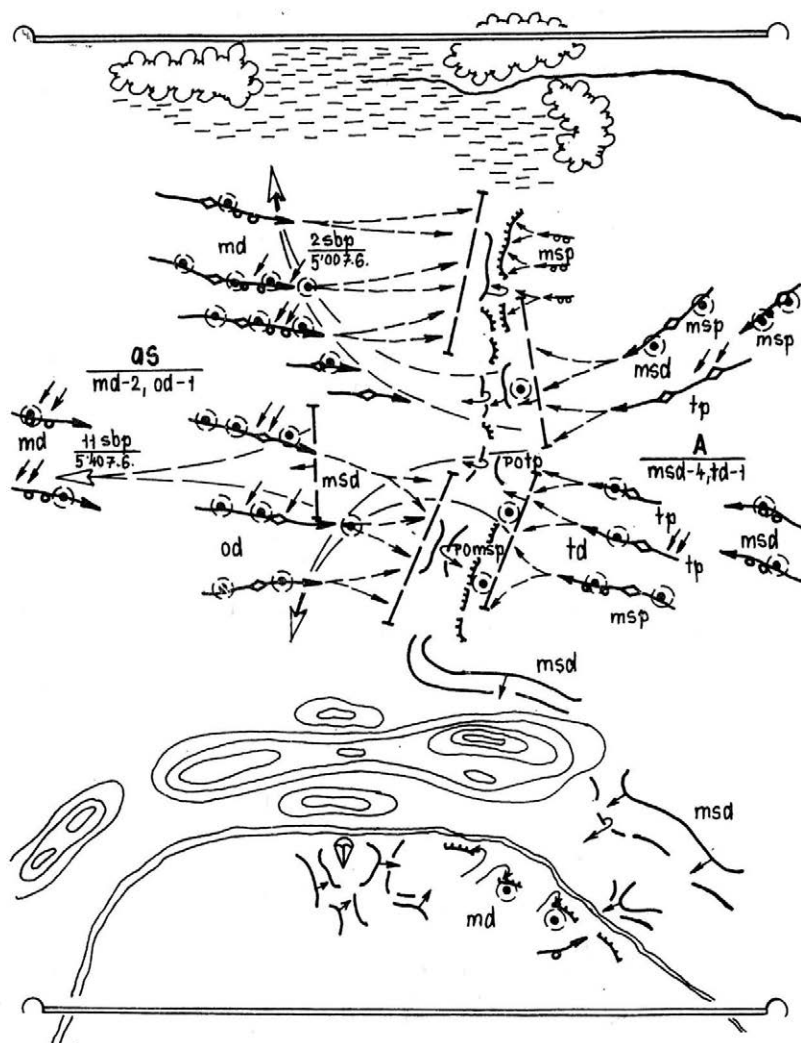
Je třeba mít stále na zřeteli, že včas přijaté rozhodnutí a předání úkolů vojskům vytváří podmínky pro úspěšné vedení střetného sražení. Rozhodnutí velitele armády může obsahovat:

- zámysl střetného sražení,
- úkoly raketovému vojsku, dělostřelectvu a přidělenému letectvu,
- úkoly divizím prvního sledu spolu s úkolem k ovládnutí prostorů a čar, k zabezpečení organizovaného zasazení hlavních sil armády do sražení,
- úkoly druhému sledu (vševojskové záloze), vzdušným výsádkám,
- úkoly druhým vojsk, speciálním vojskům,
- úkoly k zabezpečení bojové činnosti,
- úkoly k organizaci velení a součinnosti.

V **zámyslu** velitel zpravidla stanoví: uskupení nepřítele, která chce ničit jadernými zbraněmi a dobu vedení úderů, směr hlavního a dalších úderů, uskupení vojsk na jednotlivých směrech a způsob jejich činnosti při ničení protistojících sil nepřítele, opatření k předstížení nepřítele v bojové činnosti a způsob rozvinování vojsk, způsob odražení úderů ze vzduchu, dobu a místo vysazení taktických výsádků a použití OMS.

Směr hlavního a dalších úderů stanoví velitel armády s ohledem na možnost vedení manévru silami a prostředky, využití nekrytých boků a mezer v sestavě nepřítele a podle možnosti dalšího úspěšného rozvíjení útočné operace na daném směru.

Uskupení vojsk armády ke střetnému sražení musí zabezpečit především: okamžité využití výsledků **účinků jaderných zbraní k vedení úderů** do boků a týlu hlavních sil nepřítele, vedení širokého manévru vojsky z hloubky a rozdělení fronty na rozhodující směry, připravenost k odražení silných úderů nepřítele ze

Obr. 1

vzduchu. Při vytváření uskupení ke střetnému sražení je nutné vystříhat se složitých přeskupení, která vedou ke ztrátě času. Důležité je mít především raketové vojsko armády a dělostřelectvo divízi k zahájení střetného sražení rozvinuté v prostorech palebných postavení.

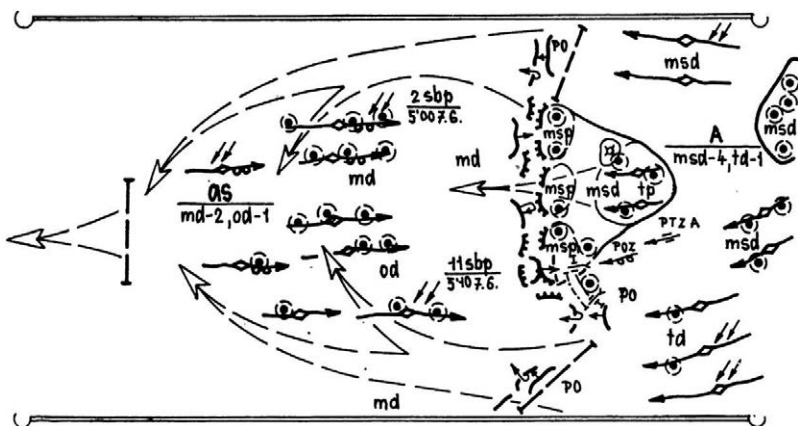
Operační sestava armády může být ve střetném sražení uspořádána ve dvou sledech nebo v jednom sledu s vyčleněnou vševojskovou zálohou, což je méně výhodné a úspěch, zejména závěrečné fáze střetného sražení, může být ohrožen. Do prvního sledu k vedení úderu na hlavním směru se obvykle vyčleňují boje nejschopnější, především tankové divize (bude-li ovšem taková možnost). Mnohdy bude taková situace, že operační sestavu nemůžeme vytvářet podle potřeby střetného sražení (z časových důvodů), nebo část prvního sledu musí plánovitě přejít do obrany a hlavní síly prvního sledu a druhý sled do útoku do boku a týlu.

Nepřítele ve střetném sražení můžeme ničit různými způsoby, např. **jadernými údery na hlavní uskupení nepřítele s následujícím zakončením jeho zničení, a to vedením čelního úderu k rozdělení uskupení nepřítele a k jeho zničení po částech** (viz obr. 1).

Tento způsob bude výhodný zřejmě tehdy, budou-li nepříteli způsobeny velké ztráty a podmínky válčiště a radiační situace umožní rychlé a organizované rozvinutí vojsk k rozdělení a zničení hlavních sil nepřítele. Vedení obchvatného manévru bude v těchto podmínkách zpravidla omezeno zničeným terénem (závaly, záтары), radiační situací a především nedostatkem času k jeho ukončení. Přitom máme na zřeteli, aby čelní údery nevedly k rozvíklé bojové činnosti.

Přikrytím a poutáním hlavního uskupení nepřítele čelně částí sil a hlavními silami vést rozhodné údery do boků a týlu (viz obr. 2).

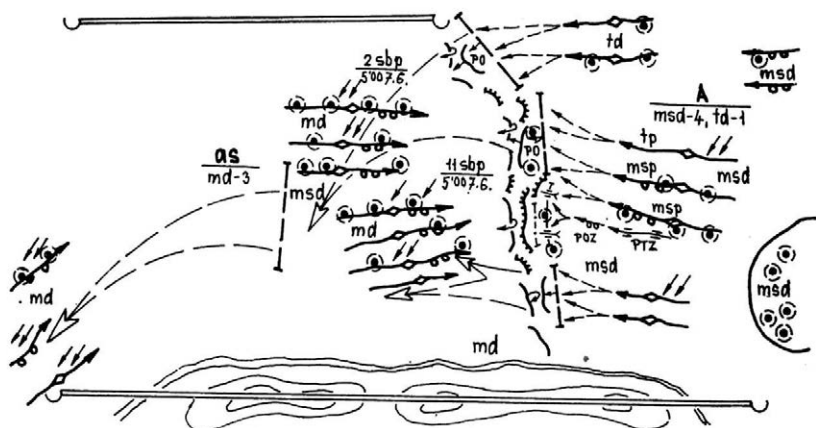
Tohoto způsobu můžeme úspěšně použít za výhodné operační situace na válčišti, např. při rovnoměrném vývoji operace na jednotlivých směrech nebo při střetnutí se zálohami nepřítele přisunovanými z hloubky.

Obr. 2

Úder hlavními silami do obou boků (týlu) bude vhodné vést formou vstříc-
ných úderů k obklíčení hlavního uskupení nepřítele a v dalším k jeho zničení.

Příkrytí a čelním poutáním hlavního uskupení nepřítele částí sil a vedením rozhodného úderu do jeho jednoho boku s přitisknutím k nějaké terénní překážce (viz obr. 3).

Obr. 3

Tento způsob bude účelný zejména v tom případě, kdy vlastní vojska stihnou včas zaujmout boční sestavu vůči přibližujícímu se uskupení nepřítele, a proto není třeba uskutečnit jejich časově náročné přeskupení. Taková situace bude nejčastěji při činnosti armády odtržené od hlavních sil frontu. Kromě toho tento způsob vyžaduje těžko průchodnou terénní překážku (horský zalesněný terén, větší vodní překážku, bažinatý terén nebo silně rozrušený) na opačné straně vedeného úderu.

Ve všech těchto případech bude účelné oddělit první sled nepřítele od druhého (operačně taktickými výsady, jadernými údery, údery letectva, údery vojsk) a vytvořit podmínky k ničení nepřítele v střetném sražení po částech.

Úkolem přiděleného frontového letectva je vést jaderné údery na přisunovaná vojska nepřítele, zvláště na jeho obrněná uskupení a prostředky jaderného napadení. Zpravidla to bude na uskupení nepřítele na dalekých přístupech s cílem způsobit mu těžké ztráty ještě před zahájením střetnutí. V některých případech můžeme ke zdržení uskupení nepřítele použít pozemních jaderných výbuchů. V jiné situaci můžeme použít nejdříve úderů klasickými prostředky s cílem vytvořit podmínky pro nahromadění vojsk nepřítele v malých prostorech a pak je ničit údery raketových jaderných zbraní.

Bojové vrtulníky budou předurčeny k ničení především tanků, dělostřelectva na přesunu, jaderných prostředků a vysazování taktických vzdušných výsadků.

Raketové vojsko a dělostřelectvo spolu s letectvem plní hlavní úkoly ničení nejdůležitějšího uskupení nepřítele. Stanoví se jim objekty ničení, počet, mohutnost jaderných nábojů, druh výbuchu a čas pohotovosti k úderu. Cílí pro jader-

né úderů budou především prostředky jaderného napadení, vojska na přesunu, zejména obrněná uskupení, a místa velení.

Tankovým a motostřeleckým divizím prvního sledu stanoví velitel armády bližší úkol a směr dalšího útoku. Obsahem bližšího úkolu může být zničení nebo dokončení zničení hlavních sil protistojícího nepřítele, zmocnění se a zničení jeho taktických jaderných prostředků, narušení systému velení, PVO apod., ovládnutí prostorů, objektů a čar, které zabezpečí rozvíjení úspěchu. Směr dalšího útoku musí zabezpečit dokončení zničení rozbitého uskupení nepřítele, nedovolit mu přechod do obrany na výhodných čarách a zabezpečit splnění dalšího úkolu armády ve vysokém tempu.

Důležitý úkol budou mít PO, kterým je třeba stanovit úkoly k zabezpečení rozvinutí hlavních sil armády a vytvoření nejvhodnějších podmínek k jejich zasazení do sražení. Mohou také ničit menší uskupení nepřítele, narušovat jeho rozvinutí a velení.

Divize druhého sledu budou zpravidla zasazovány k dokončení zničení nepřítele a k rozvíjení úspěchu do hloubky. Kromě toho se divize druhého sledu mohou používat k vystřídání vojsk prvního sledu, která ztratila bojeschopnost zejména po jaderných úderech nepřítele, nebo k ničení jeho uskupení, která ohrožují boky vojsk armády. V příznivé situaci může být divize druhého sledu vyslána jako operační manévrující skupina armády.

Bude-li mít velitel armády k dispozici pouze vševojskovou zálohu, ponechá si ji zpravidla k oslabení úspěchu nepřítele na některém směru.

Taktickému vzdušnému výsadbku zpravidla určí: počet, způsob, úkoly a prostory shozu (vysazení) výsadbku, výchozí prostory pro vysazení, způsob soustředění výsadbku a výsadbkových přepravních vrtulníků, organizaci průletu vrtulníků a všestranné zabezpečení vysazení, organizaci velení a součinnosti.

Při stanovení úkolů druhým vojsk a speciálním vojskům musí mít na zřeteli především jejich včasné rozvinutí a připravenost zabezpečit rozvinování hlavních sil armády a zasazení do sražení.

Všestranné zabezpečení střetného sražení se buď upřesňuje nebo nově řeší. Přitom se hlavní úsilí soustřeďuje v:

- průzkumu na trvalé zjišťování rozmístění prostředků jaderného napadení a na přisunovaná uskupení nepřítele (zjišťování mezer v jeho sestavě, nekrytých boků atd.),

- OPZHN na uchování bojeschopnosti vojsk armády, neboť v podmínkách vysoké manévrové činnosti vojsk je využívání vlastností terénu a ženíjních opatření ztíženo,

- operačním maskováním na maximální utajení a překvapivou činnost vojsk armády; zvláště velký efekt poskytuje dovedně organizovaná dezinformace nepřítele, utajené rychlé přiblížení se k nepříteli a vedení úderů z chodu bez jakýchkoli zastávek a přerušení,

- ženíjním zabezpečení především na zabezpečení rychlého přesunu a rozvinování vojsk, překonávání zátarasů a překážek, zabezpečení boků a mezer zátarasy, zřizování zátarasů a ničení nepřítele na směrech jeho úderů a při upevňování dosažených čar,

- radiotechnickým boji především na zmaření velení vojskům prvního sledu nepřítele, jeho jaderným prostředkům a letectvu ještě před zahájením střetného sražení a na ochranu vlastních systémů a prostředků velení proti elektronickému působení nepřítele,

— týlovém zabezpečení k doplnění zásob a cílevědomé organizaci zdravotnického zabezpečení.

Určité zvláštnosti budou i v dalších druzích zabezpečení střetného sražení.

Při organizaci velení musíme vzít v úvahu takové prvky, jako je předvídání, operativnost, iniciativa, rozhodnost apod. Zvláštností v práci velitele a štábu armády bude zřejmě postupnost přijímání rozhodnutí a tím i větší počet dílčích nařízení.

Zhodnocení situace pro přijetí rozhodnutí bude provázáno neustálou změnou složení a rozmístění vojsk obou stran. Proto pokud přijetí (upřesnění) rozhodnutí ke střetnému sražení bude probíhat v době přibližování obou uskupení, musí velitel při rozboru situace připravovat své závěry s předvídáním té situace, která může vzniknout při zahájení střetného sražení.

Zatímco plánování a příprava střetného sražení bude probíhat zpravidla na VS armády, velitel se svými spolupracovníky na předsunutém místě velení se přiblíží se zahájením střetného sražení k vojskům na rozhodujícím směru.

Při organizaci součinnosti musí velitel a štáb především sladit úsilí vyčleněného letectva, raketového vojska a dělostřelectva pro vedení jaderných a palebných úderů na přesunovaná uskupení nepřítele, zejména svazky prvního sledu, vzdušné výsadky a další prostředky a sladit činnost k dokončení zničení nepřítele.

Při organizaci součinnosti určuje velitel armády zpravidla čáry, kterých mají dosáhnout vojska při zahájení jaderných úderů k rychlému přechodu do útoku, prostor a dobu spojení vojsk za útoku se vzdušnými výsadky, způsob spojení s nimi a vzájemné činnosti, při vstřícných úderech vojsk armády čáry signálů, zastavení paleb, setkání apod.

Vzhledem k dynamičnosti střetného sražení nebude mít velitel zpravidla čas na sladění otázek součinnosti osobním stykem. Hlavní otázky součinnosti budou proto většinou obsaženy v jeho rozhodnutí a budou doručovány podřízeným při vydávání bojových úkolů. Pouze na řešení nejdůležitějších otázek budou k podřízeným vyjíždět představitelé nadřízeného štábu.

Střetnému sražení budou zpravidla předcházet jaderné a letecké údery s předstihem na prostředky jaderného napadení a na hlavní uskupení nepřítele. Hromadné, skupinové a jednotlivé údery povedeme se zahájením přesunu uskupení nepřítele, v průběhu jeho přesunu zejména v prostorech, kde bude docházet k nahromadění sil a prostředků, při jeho rozvinování a před zahájením útoku hlavních sil armády.

Cílem těchto úderů bude především způsobit značné ztráty nepříteli (zmařit jeho záměry), oslabit podstatně jeho jaderné údery, dezorganizovat velení a tím vytvořit podmínky pro rozhodný úder vojsk armády a rychlé dokončení zničení nepřítele.

Jako první budou střetné sražení zahajovat předsunuté odřady prvosledových divizí, které budou využívat mezer v sestavě nepřítele po jaderných a leteckých úderech, ničit vojska nepřítele v dotyku a nutit jeho hlavní síly rozvíjet se na nevýhodných čarách.

Bude-li mít nepřítel na daném směru převahu a úspěch, potom bude vhodné, aby se PO zmocnily výhodných čar, držely je do příchodu hlavních sil prvosledových divizí a zabezpečily manévr hlavních sil armády k vedení úderů do boku a týlu uskupení nepřítele. Boj PO musí podporovat prostředky divizí prvního sledu, letectvo frontu a popř. armádní prostředky. V některých případech bude účelné ve prospěch PO použít i vrtulníkůvých výsadků.

Důležitý úkol k zabezpečení bojeschopnosti vojsk armády bude mít v této fázi protivzdušná obrana. Její učlenění musí zabezpečovat požadavek bránit předemnuté odřady, které budou důležitým cílem nepřátelského letectva, dále jaderné prostředky, hlavní uskupení armády a místa velení. Největší intenzita PVO musí být v období rozvinování hlavních sil armády.

Konkrétní situace na bojišti bude mít vliv na způsob činnosti divizí prvního sledu. V závislosti na stupni zničení nepřítele jadernými údery, letectvem a dělostřelectvem mohou vojska vést údery v bojových nebo předbojových sestavách nebo v nejpříhodnější situaci bez rozvinování — v proudech. K účinné činnosti využívají mezer v sestavě nepřítele, útokem z chodu vedou údery do boku a týlu jeho uskupení a vojska nepřítele ničí po částech. Prvosledové divize dbají zpravidla na to, aby se vyhýbaly vleklým bojům s malými skupinami nepřítele.

Nebudou-li stačit ke zničení hlavního uskupení nepřítele síly prvního sledu armády, může být zasazen druhý sled nebo vševojsková záloha. Budou se zasazovat zpravidla za křídly svazků prvního sledu nebo v mezerách mezi nimi. V některých situacích bude vhodnější hlavní uskupení nepřítele obejít a udeřit na něho z týlu.

Bude-li mít střetné sražení úspěch, nepřítel bude poražen nebo se vzdá, vojska armády pokračují v rozvíjení útoku ve vysokých tempech. Budou-li hlavní síly nepřítele poraženy a zbývající část uskupení odchází, přejdou hlavní síly armády okamžitě k pronásledování. Bude-li mít ve střetném sražení úspěch nepřítel, potom vojska armády musí přejít do obrany, nepřítele zastavit, údery, palbou a aktivní činností vojsk mu způsobit ztráty a tím vytvořit podmínky pro jeho následující zničení.

Střetné sražení, více než kterýkoli jiný druh bojové činnosti, bude vyžadovat od velitelů a štábů umění předvídat vývoj událostí a rychle se rozhodovat podle vzniklé situace. Při rychlých a nenadálých změnách, které jsou charakteristické pro střetné sražení, vystupují do popředí zejména návyky a vlastnosti velitelů a štábů. Mezi ně patří především vysoká teoretická znalost zvláštností střetného sražení, předvídatost, rozhodnost, schopnost rozumně riskovat, vysoká organizovanost práce a sladěnost v práci štábu, přesnost, rychlost a umění orientovat se ve složité situaci, schopnost stanovit a upřesňovat úkoly podle vzniklé situace, pevně a nepřetržitě velet vojskům.

Otázky střetného sražení jsou předmětem častých diskusí, vědeckých pojednání i výměny názorů na stránkách vojenského odborného tisku, včetně sovětského. Rada uvedených názorů byla i podkladem pro tento článek, který by měl napomáhat dalšímu rozvoji teoretického myšlení velitelského sboru ČSLA

K BOJOVÉ SESTAVĚ DIVIZE VE STŘETNÉM BOJI

Střetný boj je druh boje, při němž se obě strany snaží dosáhnout svého cíle útočnou činností. Jeho obsahem jsou jaderné **úder**y a **palba** zahajovaná na maximální dálky, široký a rychlý **manévr** palbou, silami a prostředky a konečně **úder** tankových a motostřeleckých jednotek, vše dobře sladěné co do cíle, místa a času. Střetný boj končí, jakmile jedna z bojujících stran upustí od útočné činnosti a přejde do obrany (zahájí boj na zdrženou, nebo odchod).

Ke střetnému boji může dojít za nejrůznější situace, v průběhu kterékoliv bojové činnosti. Všem těmto situacím je však společná **vysoká manévrovost bojové činnosti**. Nejčastěji bude ke střetnému boji docházet za pochodu obou stran, kdy úkoly se budou navzájem **časově shodovat a prostorově překračovat**. Proto se zaměřím především na střetný boj, který vzniká za těchto podmínek.

Předpoklady dosažení úspěchu ve střetném boji na kterémkoli stupni mají společného jmenovatele — **předejít nepřítele**. Především je třeba předstihnout ho v zahájení palby a úderů a ničit ho jadernými a leteckými úderem a palbou dělostřelectva již v maximálních vzdálenostech, pokud je ještě v proudech. Dále je nutné předejít ho v rozvinutí hlavních sil a jako první zasadit rozhodný úder tankovými a motostřeleckými prapory a pluky do boku a týlu jeho hlavních sil v součinnosti s úderem vojenského letectva a bojových vrtulníků ze vzduchu.

Na pohled jednoduchá taktika, ale ve značné míře závislá na **umění velitele**, jeho znalostech, zkušenostech, předvídavosti a rozhodnosti. Umění spočívá v tom, aby věděl, jak v konkrétní situaci vytvořit co nejpříznivější podmínky pro vedení střetného boje a jak dokázat zničit stejně silného a za zvlášť výhodných podmínek dokonce silnějšího nepřítele.

K umění velitele patří nejen vytváření výhodných podmínek pro zahájení střetného boje a dovedné vedení předstihujících jaderných a leteckých úderů a palby dělostřelectva, ale i **vytvoření výhodného uskupení sil a prostředků** k získání převahy na směru hlavního úderu spolu s optimálním **stanovením**

úkolů jednotlivým prvkům, volba neúčelnějšího manévru ke zničení nepřítele, dovedné využití bojových vrtulníků a prostředků radioelektronického boje a včas zasadit zálohy s cílem dokončit zničení nepřítele.

Velitel divize, která povede střetný boj samostatně, musí při svém rozhodování o optimálním uskupení a stanovení úkolů silám a prostředkům divize **respektovat četné (a v žádném případě zanedbatelné) požadavky**.

Divize musí být schopna **části svých sil upoutat** hlavní uskupení nepřátelské divize a **hlavními silami zasadit mohutný úder** na nejslabší místo nepřátelského uskupení. Takovým místem je zpravidla bok těch jednotek, které působí na pomocném směru. Jen ve velmi příznivých podmínkách může velitel divize (a to především tankové) uvažovat o úderech do obou boků nepřátelského uskupení.

Bojová sestava divize musí umožňovat vedení **silného počátečního úderu**, který často rozhodne o dalším výsledku střetného boje. Protože vojska povedou vysoce manévrovou bojovou činnost, musí bojová sestava také zabezpečovat **taktickou samostatnost** pluků, která jim umožní uskutečnit rozsáhlý manévra a udeřit na nepřítele současně z různých směrů.

Ke střetnutí s nepřítelem může dojít **v různých prostorech** (na různých čarách střetnutí), přičemž zámysl použití hlavních sil ke zničení nepřítele může být pro jednotlivé prostory různý, dokonce až protichůdný. Pro názornost: nejvhodnější manévra při střetnutí na čáře č. 1 je úder do pravého boku, tankový pluk použít na vnějším křídle hlavních sil. Při střetnutí na čáře č. 2 je optimální řešení vést úder do levého boku a tankový pluk opět vést na vnějším křídle, tzn. zcela opačně než na předcházející čáře. Proto musí velitel divize velmi odpovědně vážit, kde pravděpodobnost střetnutí je nejvyšší a především ze zámyslu bojové činnosti v tomto prostoru vycházet při přijímání potřebných opatření.

V průběhu střetného boje jsou vojska vystavena **trvale úhroze napadení svých boků týlu** pozemním nepřítelem, vzdušnými výsadky a aeromobilními jednotkami vysazovanými podle názorů NATO do vzdálenosti 15 až 20 km (i více) od čáry dotyku v hodnotě zesílené rotý (praporu) od divize prvního sledu.

Velitel divize si musí i uvědomit, že organizace střetného boje (zvláště dojde-li k němu z pochodu) není jediný uzavřený proces, jednorázově vyřešený. Naopak, půjde o činnost, která má **několik fází prostorově a časově různých**:

1. Již při organizaci pochodu, při kterém předvídá střetný boj, si musí velitel divize vytvořit základní představu, na kterých čarách může dojít ke střetnému boji a jaký je nejvhodnější zámysl činnosti divize ke zničení nepřítele v těchto prostorech.

2. Postupně získává a vyhodnocuje zprávy o přesunu nepřítele, zužuje možné varianty střetnutí na nejpravděpodobnější a k ní zpřesňuje svůj zámysl činnosti, úkoly podřízeným a způsob součinnosti (podle mapy, leteckých snímků apod.).

3. Jakmile předsunutý odřad nebo jiný prvek bojové sestavy zahájí střetnutí s nepřítelem, pak svoji rozhodovací činnost zakončí upřesněním úkolů a součinností otázek podle konkrétní situace přímo v terénu.

Tyto skutečnosti mají **zásadní vliv i na bojovou sestavu divize**, která oproti útočnému boji na nepřítele v obraně bude mít **četné zvláštnosti**.

Bojovou sestavu tvoří jednak uskupení sil a prostředků, které působí na pomocném směru, a jednak uskupení, které vede úder na hlavním směru divize; síly a prostředky motostřeleckých a tankových pluků na obou směrech tvoří **první sled divize**. Dále ji v souladu s Polním řádem tvoří vševojsková záloha, raketový útvar, dělostřelectvo, prostředky PVO, protitanková záloha a pohyblivý

odřad zatarasovací. Přitom i dělostřelectvo a prostředky PVO mohou být rozmístěny na obou směrech.

V daleko větší míře než při útoku na nepřítele v obraně používáme dočasných prvků bojové sestavy, především předsunutých odřadů, vrtulníkových výsadek a speciálních odřadů.

Zvláštností **utváření bojové sestavy** je, že se její jednotlivé prvky rozvinou a zasazují do boje postupně, zpravidla přímo z pochodu.

Z výčtu je zřejmé, že ve střetném boji bude divize uskupena ve většině případů **do jednoho sledu** a k řešení neočekávané situace (či k nárůstání síly úderu 1. sledu) si vytváří velitel divize silnou vševojskovou zálohu. Větší část (obvykle dva pluky) 1. sledu je předurčena k bojové činnosti na směru úderu, menší část (pluk) k přehrazení směru přesunující se (útočící) nepřátelské divize a k poutání jeho hlavních sil.

Úder do boku a týlu nepřítele povedou zpravidla tankový a motostřelecký pluk vyzbrojený BVP. Polní řád uvádí, že tankový pluk motostřelecké divize vede zpravidla úder na vnějším křídle útočné sestavy divize (čl. 205). Ovšem dnes, kdy organizačně je u divize i pluk na BVP, je mimo diskusí jeho použití v 1. sledu a nebude ani podstatných rozdílů, který z nich použít na vnějším křídle.

Úkol na poutacím směru bude plnit zpravidla pluk vyslaný jako předsunutý odřad divize. Může ale dojít k situaci, že i nepřítel zasadí své hlavní síly do stejného prostoru, kde se podle předpokladu velitele divize mají rozvinout hlavní síly divize. Tím se změní i poutací směr, na který je nutné vyslat nový pluk (nejpravděpodobnější varianta bude jeden z pluků v hlavních silách) a předsunutý odřad dostane úkol přejít na svém směru — jako součást úderného uskupení divize — do útoku. Proto je velmi důležité, aby velitel divize byl co nejdříve v prostoru PO a odtud velel (viz 3. etapa jeho rozhodovacího procesu).

Velitel divize musí mít promyšlené a připravené i variantní řešení pro případ, že pluk vyslaný jako PO ztratí v důsledku jaderných a leteckých úderů dělostřelectva nepřítele bojeschopnost nebo jeho bojové možnosti poklesnou tak, že nebude schopen splnit časově a prostorově stanovený úkol. Opět musí dojít k vyslání nového předsunutého odřadu zpravidla z hlavních sil divize a k jejich doplnění ze vševojskové zálohy.

Pluky, které působí v hlavních silách divize, přejdou do útoku obvykle se všemi prapory v 1. sledu (tankový prapor motostřeleckého pluku zpravidla vcelku na hlavním směru) a se vševojskovou zálohou v hodnotě roty. Umožní jim to šířka útočného pásma, která oproti útoku na připravenou obranu bývá širší. Vyžaduje to, aby úder byl co nejsilnější. Šířka pásma činnosti pluku na poutacím směru může být až 10 km, tj. vlastně norma pro šířku obranného úseku pluku. Prvosledové pluky jsou posíleny tak, aby byly schopny samostatně plnit stanovené úkoly.

Vševojsková záloha, do které bývá vyčleněn zbývající motostřelecký (msd) či tankový (td) pluk, má velmi důležitou úlohu, která vyplývá z nedostatečně jasné situace nejen při vzniku střetného boje, ale v důsledku častých a různých změn i po celou dobu trvání střetného boje. Je určena především k nárůstání úsilí hlavních sil divize a k dosažení konečného zvratu ve střetném boji, a to jak na směru úderu pluků v úderném uskupení, tak k vedení manévru na novém směru, např. do druhého boku nepřátelského uskupení, s cílem dokončit obklíčení nepřítele a vytvořit podmínky pro jeho rychlé zničení.

Možnosti zasazení k narůstání síly 1. sledu jsou různé. Buď zpoza boků úderného uskupení k vedení hlubšího manévru do boku a týlu, nebo do mezer mezi prvosledové pluky obdobně jako při rozvíjení útoku. Nemůžeme vyloučit, že tento pluk bude zasazen do mezery mezi hlavní síly a pluk na poutacím směru, a bude-li výrazný nedostatek času, pak v sestavě sil poutajících nepřítele čelně.

Některé další úkoly jsem již naznačil. Vševojskovou zálohu můžeme použít k převzetí úkolů za jiný pluk (v hlavních silách či na poutacím směru), nebo k ničení nepřátelských výsadek, popř. aeromobilních jednotek. Můžeme též zesílit pluk vyčleněný k přehrazení na poutacím směru přechodem celé zálohy nebo její části do obrany v hloubce sestavy divize.

Důležité je i umístění tohoto pluku uvnitř sestavy divize k jeho výhodnému a rychlému zasazení. Vzhledem k rozmanitosti možných úkolů bude vhodné přisunout vševojskovou zálohu při zahájení střetného boje mezi hlavní síly a pluk na poutacím směru tak, aby mohla být použita na oba směry i do týlu. Další postup závisí na směru předpokládaného (optimálního) použití. Může postupovat za úderným uskupením v kratší vzdálenosti než za útoku (místo 15–20 km jen 8–12 km) alespoň po dvou osách. Při zasazení v součinnosti s plukem na poutacím směru může zůstat na místě až do svého zasazení.

Požadavek předejít nepřítele ve vedení jaderných úderů a dělostřeleckých paléb si vynucuje **zaujmout prostor bojového rozmístění** oddílů vojenských raket i **palebná postavení** dělostřelectva **co nejdříve**. Mezi těmito prvky bojové sestavy bude však při realizaci tohoto požadavku rozdíl.

Raketový útvar vzhledem ke svému dostřelu může pro prostor bojového rozmístění zvolit větší vzdálenost od předpokládané čáry střetnutí, např. 20–25 km (za útoku 10–15 km), pro jednu baterii až 40 km. Jaderné údery je však třeba vést na prověřené cíle a v takovou dobu, kdy tyto cíle budou v prostorech určených k jejich zničení (jinak platí ustanovení Vševojsk-1-1, čl. 201).

Dělostřelectvo však musí naopak přisunout co nejbližší zájmovému prostoru (2–5 km). Proto jeho větší část postupuje ihned za předem určeným odřadem a předvojí. Po dosažení určeného prostoru se rozvíjí do bojové sestavy a jakmile velitelé baterií a oddílů zaujmou velitelsko-pozorovací stanoviště, zahajuje předstihující údery do maximální vzdálenosti. Obdobně i zbývající část dělostřeleckých oddílů, postupující v hlavních silách, se rozvíjí za chodu do bojové sestavy a připojuje se ihned k palebnému ničení hlavních sil a zajišťovacích a krycích jednotek nepřítele.

V tvorbě dělostřeleckých skupin se nevyskytují zvláštnosti oproti zásadám při útoku na připravenou obranu nepřítele. Většina dělostřelectva se přiděluje prvosledovým plukům k posílení jejich samostatnosti. Jestliže jsou jim přiděleny alespoň dva dělostřelecké oddíly a stejné množství si ponechá velitel divize, mohou se vytvářet plukovní a divizní dělostřelecké skupiny.

Plnění úkolů bude charakteristické tím, že ve střetném boji budou požadavky na palbu vždy přesahovat možnosti dělostřelectva. Proto bude nutné určit pořadí důležitosti ničení a umlčování nepřátelských cílů a řešit manévry palbou těchto prostředků. Nejprve se úsilí dělostřelectva soustředí na boj pluku na poutacím směru, potom postupně k podpoře rozvíjování, zasazení a boje hlavních sil divize. V průběhu střetného boje bude nutné zabezpečit bojovou činnost podle vývoje situace na obou směrech.

Před velmi složitým úkolem stojí divizní **prostředky PVO**, které mají za úkol bránit rozhodující prvky bojové sestavy divize, rozmístěné oproti útoku na připravenou obranu téměř na dvojnásobně širokém i hlubokém prostoru. Proto je

vhodné část prostředků PVO přesunout s předsunutým odřadem s úkolem zajmout palebná postavení k obraně pluku na poutacím směru a rozvinujících se hlavních sil před úderu ze vzduchu. Druhá část, která se přesunula na čele proudů hlavních sil, je určena k zesílení obrany hlavních sil, ale rovněž oddílů vojenských raket, míst velení a popř. i vševojskové zálohy. Během přesunu jsou tyto prostředky připraveny k okamžitému rozvinutí. Zvlášť spolehlivě musí být vojska bráněna při průchodu soutěskami, komunikačními uzly, na přepravištích a při zastávkách.

Chci zdůraznit i důležitý úkol všech prostředků PVO, a sice boj s bitevními vrtulníky nepřítele, které mohou vést úderu na síly a prostředky divize nejen při jejich rozvinování, ale i v průběhu střetného boje (a to jak na čáře dotyku, tak i do hloubky bojové sestavy divize). Proto je třeba doplnit palbu prostředků PVO palbou ručních zbraní, dělostřelectva, tanků a bojových vozidel pěchoty.

Protitanková záloha a pohyblivý odřad zatarasovací se vytvářejí v obdobném složení jako v útočném boji divize. Oba prvky jsou zpravidla použity v sestavě sil a prostředků působících na poutacím směru k vytvoření hloubky protitankové obrany na tomto směru, mnohdy v součinnosti se vševojskovou zálohou. Mohou být použity i k zabezpečení mezery mezi předsunutým odřadem a hlavními silami tak, aby kryly pluky na směru úderů divize před úderem nepřítele do boku a týlu.

Na boji s nepřátelskými protitankovými prostředky se podílejí i bojové vrtulníky přidělené divizi spolu s PTRS, tanky a BVP působícími v PO, předvojích a PTZ prvosledových pluků. Protože nepřítel má prostředky s velkou dávkou účinné střelby a může je tudíž včlenit do velké hloubky, musí navazovat na bojové vrtulníky a naše protitankové prostředky palba dělostřelectva a úderu letectva.

V průběhu střetného boje se PTZ a POZ vysunují na ohrožené směry a zabezpečují především boky uskupení pluků na směru úderu divize.

Zvlášť významnou úlohu mají ve střetném boji **předsunuté odřady** jako dočasně vytvářený prvek bojové sestavy spolu s předvoji (prvek pochodového zajištění). Použití předsunutých odřadů na divizním (ale i plukovním) stupni může předpokládat:

1. **K přehrazení pásma pochodu nepřátelské divize** s úkolem zmocnit se výhodné čáry, zabránit jí vést manévru do boku naší divize a upoutat její hlavní síly (PO v hodnotě zesíleného pluku).

Pokud se nepodaří předsunutému odřadu zmocnit se stanovené čáry, pak je jeho úkolem zastavit postup nepřítele na další (bližší) výhodné čáře a zde svým bojem vytvořit výhodné podmínky pro splnění úkolu hlavními silami. Po rozvinutí a zahájení boje hlavních sil divize dostává PO — nyní již jako součást 1. sledu divize — nový úkol. Může to být zejména útok na nepřítele na svém (poutacím) směru, či zabezpečení zasazení vševojskové zálohy. Může se též částí sil připojit k útoku na směru hlavního úderu divize. Při plnění všech těchto úkolů současně zabezpečit bok a týl divize. Proto se jeho sestava může členit např. stupňovitě vzad apod.

Nemůžeme opomenout ani možnost čelního úderu hlavními silami, zejména při dostatku jaderných úderů, či při nedostatku času k vedení manévru, popř. při značné obtížnosti tohoto manévru. V tomto případě pluk na poutacím směru musí především zabezpečit zasazení těchto sil a na vhodném směru se může připojit k útoku. Vhodná je i varianta, že po překročení hlavními silami se soustředí a přejde do vševojskové zálohy, a tak vlastně umožní veliteli divize po-

užít pro rozhodující úder ke zničení hlavního uskupení nepřátelské divize maximum sil a prostředků v prvním sledu.

2. Ke zmocnění se a zabezpečení prostoru **zasazení a rozvinutí hlavních sil divize**.

Zpravidla si je budou vysílat pluky určené do tohoto uskupení v hodnotě zesíleného praporu s úkolem proniknout až k hlavním silám nepřítele a smělou a rozhodnou činností je poutat na sebe. Touto činností zabezpečit manévry hlavních sil při jejich rozvíjení a jejich boky před údery nepřítele.

Pokud bude potřeba očistit od nepřítele osy přesunu hlavních sil do prostoru zasazení, vyšlou si pluky předvoje v hodnotě praporu, které nejprve zajistí hladký přesun a potom plní úkol obdobný jako úkol uložený PO.

3. **V průběhu střetného boje** k ovládnutí důležitých objektů a čar tak, jak je obvyklé v útočném boji a tím dosáhnout konečného zvratu ve střetném boji.

Častější **použití speciálních odřadů** umožňuje ve střetném boji především neobvykle široká volnost manévru. Příkladem může být použití **přepadových odřadů**. Využívají se především ke zničení prostředků jaderného napadení, míst velení, radioelektronických prostředků a dělostřelectva v palebných postaveních a dalších sil a prostředků nepřítele, zejména když tyto prostředky není možné (účelné) zničit jinými zbraněmi. Efektivnost jejich bojové činnosti může být velmi vysoká, zvláště podaří-li se jim proniknout k určeným důležitým objektům co nejrychleji, s překvapením a svůj přepad zakončit účinnou palbou či prudkým ničivým úderem.

Přepadový odřad může dostat za úkol zničit i více objektů. Po jeho (jejich) splnění buď vyčkat na spojení s hlavními silami ve vhodném prostoru, pro útočící vojska důležitým a výhodným, a prakticky zde plnit úkol předpusnutého odřadu, nebo se vrátit do sestavy pluku (praporu), odkud byl vyslán.

Síla odřadu musí být odpovídající úkolům, které mu budou uloženy. Budou se vysílat zpravidla zesílené motostřelecké či tankové roty nebo prapory z pluků prvního sledu a ke splnění zvlášť závažného taktického úkolu nemůžeme vyloučit ani vyslání přepadového odřadu v hodnotě tankového či motostřeleckého pluku.

Střetný boj nabízí i další možnosti využití speciálních odřadů, např. **k demonstračním či klamným činnostem**. Cílem je nepřítele vnutit opačné představy o našem zámyslu, oklamat ho a odpoutat jeho pozornost od směru, který je pro nás důležitý, získat tak hlavním silám čas ke splnění manévru. Ve vhodných podmínkách se používá i **obcházecí odřad** k vyjití do týlu nepřátelského uskupení.

Rovněž použití **vrtnulíkového výsadku** může být mnohotvárné. Protože technické možnosti umožňují veliteli divize vysadit v současné době jen jediný (zpravidla v síle zesíleného motostřeleckého praporu), musí pečlivě hodnotit a vážit, jak jej využít co nejefektivněji. Veliteli divize se nabízejí různé možnosti.

Především to bude **vysazení do prostorů vyslání PO (předvojů)**. Velitelé těchto pluků (praporů) musí udělat vše pro to, aby co nejrychleji pronikli do prostoru bojové činnosti výsadku a společně s ním se zmocnili stanovené čáry. Dále to bude vysazení **k zabezpečení boků hlavních sil divize před nepřátelským úderem**, ke zmocnění se takového **prostoru ještě před příchodem hlavních sil nepřítele**, odkud může aktivní činností narušovat jejich rozvíjení a nutit ho vést boj v podmínkách pro něj nevýhodných, **k ničení prostředků jaderného napadení, k dezorganizaci velení, k pomoci útočícím útvarům při ničení hlavního nepřátelského uskupení, ke zdržení přisunu a manévru nepřátelských zá-**

loh, k rozvíjení **úspěchu hlavních sil**, především udržením důležité čáry, stálých přepravišť nebo úseků vhodných k násilnému přechodu vodního toku, ničením prostředků jaderného a chemického napadení nepřítele, jaderných min, míst velení a dalších. Někdy bude též výhodné pozdržet vysazení až po ukončení střetného boje a zahájení boje na zdrženou nepřítelem a použít jej podle zásad vedení útočného boje.

K novým (zatím ještě nestálým) prvkům bojové sestavy patří i **jednotka bojových vrtulníků**, kterou nadřizený může předat do podřízenosti velitele divize. Ten je může používat k zabezpečení vyslání a k podpoře boje PO (předvojů), k zabezpečení vysazení a podpoře boje vrtulníkového výsadku, k ničení tanků a dalších cílů, které pronikly do boků a týlu hlavního uskupení divize. Se zahájením úderu prvosledových pluků plní především úkoly letecké podpory těchto praporů a pluků. Ničí nepřátelské prostředky jaderného napadení, tanky, protitankové prostředky a živou sílu přímo před útočícími (manévrujícími) jednotkami, popř. do hloubky 2–3 km. Ve vhodných prostorech mohou připravit i vrtulníkovou léčku a s překvapením ničit obrněné cíle, kterým se podařilo proniknout do blízkosti hlavních sil.

Kromě toho můžeme jednotku bojových vrtulníků použít k zabezpečení zasažení vševojskové zálohy a vyslání nových PO, jakož i k blokování důležitých terénních předmětů (mostů, křižovatek) s cílem ztížit nepříтели jeho manévry.

Velitel divize ji využije i k ničení nepřátelských vzdušných výsadků a aeromobilních jednotek vysazených v týlu divize v součinnosti s vševojskovou zálohou. Může se podílet na plnění průzkumných úkolů a zabezpečení vysazení průzkumných skupin.

Aby mohla jednotka bojových vrtulníků vést údery na nepřátelské objekty včas a co nejrychleji, bude vhodné určit jí předem určené přistávací plochy podle konkrétní situace co nejbližší k předpokládané čáře střetnutí s nepřítelem.

K boji s nepřátelskými vzdušnými výsadky a aeromobilními jednotkami vysazenými do prostoru bojové činnosti divize může velitel určit zálohu v hodnotě do zesíleného tankového (motostřeleckého) praporu ze vševojskové zálohy a v některých případech i z druhých sledů (záloh) pluků. Úkol může plnit v součinnosti s dalšími prvky bojové sestavy divize.

Mají-li obě strany ve střetném boji stejné podmínky, dosáhne úspěchu především ten velitel, který je **lépe připraven** řídit bojovou činnost ve složitých podmínkách, který **směle** (nikoliv bezhlavě!) **riskuje** a dokáže ve velmi krátkých lhůtách **co nejlépe aplikovat** platné zásady předpisů a řádů. Tyto požadavky mohou splnit velitelé všech stupňů jen s vysokou teoretickou a praktickou připraveností, hlubokým pochopením podstaty střetného boje i široce projevovanou iniciativou, tvůrčím přístupem a samostatností.

VZDUŠNÉ VÝSADKY VE STŘETNÉM SRAŽENÍ

Střetné sražení bylo dostatečně charakterizováno v předcházejících článcích.

Já chci na tyto články navázat a vyjádřit se k použití vzdušných výsadků ve střetném sražení z několika pohledů.

Za prvé ukázat na možnou variantu použití různých druhů vzdušného výsadku s důrazem na rozsah základních bojových úkolů.

Za druhé diferencovaně uvést hlavní zásady použití vrtulníkového výsadku (taktického charakteru) a padákového, popř. kombinovaného výsadku (operačně taktického charakteru).

Za třetí zevšeobecňit nové pohledy na použití vzdušného odřadu, který se právem může stát progresivním prvkem bojové sestavy a navíc může přispět k zabezpečení sledovaných cílů, jakož i manévrů ve střetném sražení a boji.

Rozsah základních bojových úkolů ve střetném sražení a boji se určitým způsobem liší od ustanovení Oper-1-1 a Vševojsk-1-1, neboť jejich tvorba byla koncipována téměř s 20letým odstupem. Za tuto dobu pod vlivem neustálého rozvoje vědeckotechnického pokroku došlo k podstatným změnám ve výstavbě a rozvoji ozbrojených sil, změnila se struktura armád, všech druhů vojsk a speciálních vojsk, pronikavě se zvýšila jejich úderná a bojová síla, došlo ke kvalitativnímu skoku v dovedném využívání **manévru vzduchem**, což vnáší mnoho jiných způsobů do vedení ozbrojeného zápasu a bezprostředně s tím i do střetného sražení.

Zkušenosti z použití vzdušných výsadků, jakož i z rozvoje teorie taktiky a operačního umění dokazují, že v soudobých

podmínkách nebyvale narůstá význam bojového použití zejména vzdušného výsadku různého druhu. To je dáno jeho schopností vysazení v rozdílné síle, v minimální době, do různých a i vzdálenějších prostorů a s rozsáhlou variantou bojových úkolů. Vzhledem ke stále modernizaci vzdušných výsadků, která se vyznačuje dalším zvýšením úderné a palebné síly i mobility, dochází k tomu, že výsadek je schopen plnit v týlu nepřítele různé bojové úkoly i samostatně a delší dobu.

Ve střetném sražení mohou být ve prospěch vševojskové armády použity **padákové, kombinované a vrtulníkové výsadky**. V některých případech bude vysazen i **speciální výsadek**. Určitou zvláštností je, že uvedené druhy výsadku mohou plnit téměř stejné bojové úkoly, které v podstatě mají charakter **základních bojových úkolů** a jsou trvale platné. Přitom skutečnou rozdílnost bude ovlivňovat organizační stupeň velení, který výsadek organizuje a zabezpečuje, dále druh výsadku a předpokládaná hodnota vysazených vojsk, jakož i hloubka vysazení a doba bojové činnosti v týlu nepřítele.

Základním bojovým úkolem **vrtulníkového výsadku** bude:

— ovládnout důležité čáry a prostory na přístupech a na směru postupu předposunutého odřadu a v součinnosti s ním plnit bojové úkoly až do doby příchodu hlavních sil,

— ovládnout rozhodující terénní prostory, čáry, objekty k zabezpečení boků a styků vlastních vojsk na předpokládaných směrech jejich činnosti,

— udržet výhodné čáry, prostory k zabezpečení přechodu částí sil vlastních vojsk do obrany na poutacím směru a k včasnému rozvinutí hlavních sil a aktivnímu ničení uskupení nepřítele,

— s předstihem ovládnout významné čáry, prostory a důležité terénní překážky k zabezpečení manévru vlastních vojsk do odkrytých boků a týlu nepřítele, popř. k využití vzniklých mezer k bezprostřednímu ničení uskupení nepřítele (vzniklé mezery po použití jaderných úderů),

— v závislosti na průchodnosti terénu a možnosti pohybu mimo komunikace zatrasovat určené úseky na osách přisunu s využitím vysoce účinných trhavin a zejména zápalných látek, a tím zabraňovat rychlému přisunu záloh nepřítele, jakož i oddělení jeho druhých sledů od prvních,

— ničit jaderné prostředky a ostatní ZHN nepřítele, palebná postavení raketových a víceúčelových prostředků, velitelská stanoviště, bitevní vrtulníky ve vyčkávacích prostorech s využitím léček, přepadů, popř. vysazením výsadku přímo na objekt,

— vyhledávat rozhodující stacionární i mobilní a malorozměrné cíle k navádění vlastního stíhacího a stíhacího bombardovací letectva nebo k udávání cílů pro raketové vojsko a dalekonosné dělostřelectvo,

— plnit dílčí bojové úkoly diverzního charakteru při vysazení na velkém prostoru (široké frontě) s využitím konfigurace terénu, zátarasů různého druhu, zamořených úseků radioaktivními a otravnými látkami,

— ničit důležité objekty, sklady a zařízení a dezorganizovat tyl nepřítele,

— demonstrační činnost na druhých směrech, osách přisunu záloh nepřítele nebo v klamných prostorech vysazení.

Základním bojovým úkolem **padákového (kombinovaného)** výsadku ve střetném sražení bude:

— aktivní činností zadržovat přisun operačních záloh nepřítele z hloubky, a získat tím čas pro účinná protipatření,

— ovládnout výhodné prostory a čáry k oddělení anebo odříznutí prvního sledu nepřítele od druhého, a tím vytvořit podmínky pro ničení nepřítele po částech,

— zmocnit se důležitých prostorů a čar k zabezpečení organizovaného vstupu hlavních sil armády do sražení,

— předejít nepřítele v ovládnutí výhodných prostorů na směrech a přístupech a zabránit mu v manévru do boku a týlu našich vojsk,

— ovládnout průsmyky, soutěsky, přechody a jiné významné terénní překážky k zabezpečení obchvatného manévru (rozhodného úderu) k rozdělení a zničení uskupení nepřítele,

— aktivní činností na velkém prostoru narušovat plynulý rozvinutí a zasažení hlavních sil nepřítele do střetného sražení,

— ničit výsadek nepřítele a zabezpečit rychlé proniknutí vlastních pozemních vojsk tímto prostorem,

— zmocňovat se důležitých prostorů k dokončení likvidace obklíčeného uskupení nepřítele zasažených jadernými úderem, přehrazovat ústupové cesty a narušovat nepříteli velení a činnost týlu,

— ovládnout výhodný prostor na stanovené čáře a udržet jej do doby vysazení **vzdušného odřadu** (nový prvek, který v blízké budoucnosti může být organizovaný na stupni vševojskové armády a frontu), nebo příchodu předsunutého odřadu a hlavních sil.

Tyto základní úkoly mohou plnit uvedené druhy vzdušného výsadku postupně, nebo paralelně, popř. různou kombinací v souladu s komplexním plánem použití jaderných a palebných úderů a s předpokládanými způsoby manévru. Dále také v analogii na směry a prostory vysazení vzdušného výsadku (jiného druhu), prostory působení vzdušného odřadu, včetně průzkumných, předsunutých či speciálních odřadů.

Rozsah plnění základních úkolů bude vždy záviset na **celkovém čase**, který bude mít vzdušný výsadek k dispozici, a to prakticky od doby vysazení až do doby sloučení s předsunutým odřadem, nebo hlavními silami. Přitom celkový čas bude zpravidla bezprostředně limitován konkrétní hloubkou vysazení a předpokládaným průměrným tempem útoku provlekových divizí.

Hlavní zásady použití vzdušných výsadků ve střetném sražení zahrnují komplex činitelů, které mohou mít bezprostřední vliv na dosažení konečného výsledku. Mezi rozhodující činitele počítám:

— předpokládanou operační sestavu vojsk armády (stálých a nestálých prvků bojové sestavy svazků),

— rozdílnost v použití vrtulníkového a padákového (kombinovaného) výsadku,

— velikost vyčleněné jednotky, množství bojové techniky a materiálu pro činnost v týlu nepřítele,

— variantu komplexní přípravy výsadku,

— volbu prostorů pro nakládání bojové techniky a nasazení jednotek,

— časové možnosti použití výsadku (plánování, nakládání, bojová přeprava vzduchem, vysazení a vedení bojové činnosti),

— variantu vyčlenění dopravních vrtulníků (letounů) a bojových vrtulníků,
— bojové možnosti výsadku (organizace výsadku, rozsah přidělených jednotek, způsob podpory).

V dalším se zaměřím na stručně objasnění těchto činitelů. Při předpokládané **operační sestavě** vojsk armády můžeme vycházet z toho, že nejčastěji bude armáda členěna do dvou sledů. Přitom někdy může část prvního sledu (jedna i více divizí) přejít plánovitě do obrany na poutacím směru. Tím si vytvoří výhodné podmínky pro útok hlavních sil do boku a týlu uskupení nepřítele. Tento může vést z jednoho směru (boku) nebo souběžně z obou směrů (boků). Současné divize, která přechází do obrany, bude vysílat předem určený odřad k ovládnutí a udržení důležitých a výhodných prostorů a čar.

V tomto případě počítám s tím, že ve prospěch divize na poutacím směru bude vysazen vrtulníkový výsadek. Obdobně může být vysazen ve prospěch divizí na hlavním směru úderu vedeného do boku uskupení nepřítele. Přitom není vyloučen i takový případ, kdy vrtulníkový výsadek bude použit před divize při vedení současného úderu z obou boků. Padákový (kombinovaný) výsadek bude nejčastěji vysazován do mnohem větší hloubky na směru hlavního úderu.

Rozdíl mezi druhy výsadku spočívá v tom, že **vrtulníkový výsadek**, zejména v hodnotě zesíleného mspr (v horském a zalesněném terénu a k zabezpečení boků někdy i v hodnotě zesílené motostřelecké roty) bude organizován od prvosledových i druhosledových divizí. Předpokládaná hloubka vysazení může dosahovat 60 až 90 km, což bude ovlivněno průměrným tempem postupu PO 20 až 30 km.h⁻¹. Proto doba vedení samostatné bojové činnosti v týlu nepřítele by neměla přesahovat 3 h. Ovšem to nevylučuje, že v některých případech bude doba bojové činnosti podstatně vyšší. Zvláštností je dálka vysazení (vzdálenost mezi nakládacím místem ve vyčkávacím prostoru a přistávací plochou v prostoru vysazení), která může být totožná s hloubkou vysazení, popř. větší maximálně o 10–20 km. Z toho vyplývá, že vysazení ve stanoveném prostoru může trvat 35–55 minut (dálka vysazení 70–110 km, rychlost letu vrtulníku 200 km.h⁻¹).

Naproti tomu vrtulníkový výsadek ve prospěch hlavních sil, které vedou úder do boku a týlu uskupení nepřítele, může být vysazován do podstatně menší hloubky, a to kolem 30 až 50 km, což vyžaduje 1–2 h boje. Obdobně vrtulníkový vý-

sadek v hodnotě zesílené roty bude zpravidla vysazován do menší hloubky (kolem 20–30 km).

Padákový výsadek (kombinovaný) v hodnotě praporu (pluku) bude zpravidla vysazován do větší hloubky (kolem 100 až 200 i více km) s důrazem na směry přísunu záloh nepřítele. I když dálka vysazení může přesahovat 300 až 500 i více km, výsadek může být vysazen za 30–54 minut (rychlost dopravního letounu AN-12 je 560 km.h⁻¹). Za předpokladu přísunu nezbytné munice a materiálu v průběhu boje vzduchem (zpravidla na padácích nebo výsadkových plošinách) se doba bojové činnosti značně prodlouží a může dosahovat i několik dní.

Velikost vyčleněné jednotky, množství bojové techniky a materiálu pro činnost v týlu nepřítele jsou limitovány počtem a typem dopravních a bojových vrtulníků a jejich schopností vysazení do jednoho prostoru a v jednom koloběhu. Přitom pro bojovou přepravu vzduchem vrtulníkového výsadku v hodnotě zesíleného mspr s veškerou bojovou technikou potřebuje 36–48 vrtulníků Mi-6. Tato hodnota vrtulníků v maximální míře zvyšuje skutečné bojové možnosti vrtulníkového výsadku, dále a zejména hloubku vysazení a mnohem delší dobu vedení boje. Současně také zabezpečuje, že s vrtulníkovým výsadkem jsou vysazeny jednotky druhů vojsk a speciálních vojsk, které se mohou podílet na zaminování předpokládaných čar s vyčleněnými vrtulníky Mi-4 (Mi-8). Ty mohou položit za 2–3 (3–4) minuty minové pole o šířce 60–80 m a délce 600–800 (1150–1300) m. Nebo mohou během necelé minuty letu vytvořit dymovou clonu o výšce 70–100 a délce 950–1650 metrů. Mimo to se mohou podílet na celé řadě dalších úkolů, které jsou spojeny se zatarasením nebo odtarasením směrů a prostorů. Tento počet dopravních vrtulníků může zabezpečit v prvním koloběhu vysazení výsadku na směru postupu PO (do hloubky až 90 km) a s časovým odstupem téměř dvou hodin (přeprava vzduchem 1. výsadku, zpáteční let, nakládání a nasednutí 2. výsadku, bojová přeprava vzduchem a vysazení) může vysadit druhý výsadek ve prospěch divizí, které vedou úder do boku uskupení nepřítele. Případný požadavek na současně vysazení do dvou prostorů a v síle dvou výsadků vyžaduje mít k dispozici hodnotu do tří pluků dopravních vrtulníků.

Variantu **komplexní přípravy** výsadku bude ovlivňovat i to, že předurčené jednotky pro činnost v týlu nepřítele se budou nejčastěji přesunovat společně na zá-

di hlavních sil divize. Z toho vyplývá, že posilové prostředky mohou být začleněny k předurčené jednotce předem ve stanovených prostorech nebo v průběhu krátké zastávky. V některých případech mohou být s potřebným předstihem přepraveny i vrtulníky.

Volba prostorů pro zabezpečení nakládání bojové techniky a nasednutí jednotek bude mít trochu odlišný charakter. Pro vrtulníkový výsadek se nebude vyčleňovat vyčkávací prostor, ale pouze nakládací místa, která by se měla určovat s využitím vhodného terénu podél komunikací. Vzhledem k tomu, že přistání vrtulníků a veškerá činnost na nakládacím místě bude časově limitována, předpokládám, že i vzdálenost mezi jednotlivými nakládacími místy (v závislosti na konfiguraci terénu) může být skutečně minimální.

Časové možnosti použití výsadku bude i nadále ovlivňovat schopnost velitelů a štábů rychle zpracovat potřebné podklady pro rozhodnutí a zabezpečení nepřetržité součinnosti. Zkušenosti dokazují, že štáb, který si dokonale osvojil zvláštnosti vyplývající z činnosti v týlu nepřítelů, může podstatně zkrátit dobu potřebnou na plánování a zabezpečení další činnosti, která souvisí s přípravou výsadku až do doby vzletu vrtulníků k plnění bojového úkolu.

Variantu vyčlenění dopravních (bojových) vrtulníků může ovlivnit i charakter terénu v prostoru vysazení. V horském a zalesněném, jakož i těžko dostupném terénu mohou být výsadky vysazovány z dopravních vrtulníků Mi-4 a Mi-8, kdy namísto těžké bojové techniky najdou největší uplatnění protitankové zbraně, ženijní munice a zápalné látky. Z toho můžeme vyvodit i odlišný způsob vedení bojové činnosti vrtulníkového výsadku.

Bojové možnosti výsadku i nadále ovlivňuje skutečná hodnota vysazených sil a prostředků do týlu nepřítelů a jejich schopnost ničit různé obrněné cíle a živou sílu nepřítelů po určitou dobu. Vycházíme-li z předpokládané organizační struktury vrtulníkového výsadku, taktiko-technických dat jednotlivých zbraní a bojové techniky, jakož i příslušných koeficientů ničení, můžeme vyvodit, že výsadek může vyřadit 50–90 různých obrněných cílů nepřítelů. Za předpokladu, že nadřízený velitel stanoví způsob a rozsah podpory letectvem, raketovým vojskem a podle hloubky vysazení i dělostřelectvem, tak se jeho bojové možnosti podstatně zvyšují.

Z toho nám vyplývá, že použití vzdušných výsadků ve střetném sražení má své

zvláštnosti, které bezprostředně ovlivňují a diferencují komplexní způsob přípravy. Přitom v důsledku další modernizace armád může dojít k zavedení nových prvků, které i ve střetném sražení najdou plnohodnotné uplatnění. Mezi takové prvky právem patří i vzdušný odřad.

Vzdušný odřad může být složen z části jednotek motostřeleckého (v některých případech i výsadkového) vojska, z jednotek druhů vojsk a speciálních vojsk vyzbrojených a přizpůsobených pro bojovou přepravu vzduchem a k vedení samostatné bojové činnosti v týlu nepřítelů.

Jednotky druhů vojsk a speciálních vojsk jsou organizačně rozčleněny tak, aby po přistání mohly s příslušnou technikou vést průzkum (včetně rádiového a radiotechnického průzkumu), současně s přepravenými prostředky radiotechnického boje vést doplňkový průzkum a selektivně rušit rádiové spojení operačně taktického stupně, rušit palubní průzkumné, bombardovací a víceúčelové radiolokátory, včetně systémů blízké navigace. Dále též vést ženijní průzkum k průchodnosti, odtažení (zatarasení) silnic a směrů, jakož i míst velení s pravděpodobným uložením jaderných min, dále míst pro zřízení mostových a převozových přepravišť, popř. získání dalších podkladů pro nadřazený stupeň. Obdobně vést radiační a chemický průzkum předpokládaných pochodových os a prostorů, včetně předávání zpráv o úderch ZHN.

Předpokladem je, že do vzdušného odřadu mohou být začleněny jednotky výsadkového vojska zpravidla jen v těch případech, pokud padákový výsadek bude plnit bojové úkoly ve větší hloubce týlu nepřítelů ve prospěch odřadu, anebo zabezpečuje přistávací plochy pro hlavní síly odřadu. Z hlediska vzdušného výsadku bude správné věnovat zvláštní pozornost bezprostřednímu zabezpečení boků sestavy hlavních sil vševojskové armády, jakož i boků vzdušného odřadu, vysazením výsadkových přepadových jednotek s cílem vyloučit či zabránit, popř. znesnadnit, manévr ze strany nepřítelů.

Vzdušný odřad s přidělenými jednotkami může dosahovat **hodnoty i několika praporů** a jeho konkrétní složení bude ovlivňovat to, zda bojová činnost bude vedena s použitím jaderných zbraní, zda jej podpoří ničivými prostředky nadřazený stupeň velení, zda byly vyslány předem vysazené odřady, průzkumné odřady a vysazené vzdušné výsadky. Na hodnotu a sílu vzdušného odřadu má také bezprostřední vliv i charakter bojového úkolu, konfigurace terénu, povětrnostní podmínky a zejména počet a typ vyčleněných vrtul-

níků (letadel) pro bojovou přepravu vzduchem.

Doba bojové činnosti v týlu nepřítele bude záviset na skutečné síle vysazených jednotek, způsobu zesílení jednotkami druhů vojsk a speciálních vojsk, rozsahu podpory prostředků nadřazeného velitele, hloubce vysazení, konfiguraci terénu v prostoru vysazení, charakteru bojového úkolu, na průměrném tempu postupu před-sunutého odřadu a tempu útoku prvo-sledových divízi a zejména na charakteru činnosti nepřítele. Ten se bude snažit s využitím všech prostředků zničit vysazené jednotky, zpětně ovládnout ztracený prostor (čáru, objekt) a zabezpečit výhodný manév. Doba bojové činnosti může dosahovat 12 až 16 a v závislosti na vývoji situace i více hodin.

Hloubka vysazení bude záviset na bojových možnostech vzdušného odřadu, dále na situaci — zda jsou vysazeny různé druhy vzdušných výsadků, zda byla vyslána operační manévrující skupina a použity předsunuté odřady. Důležité je i to, zda odřad bude vysazen na směr hlavního úderu nebo druhého úderu armády, což bezprostředně ovlivňuje i rozsah zabezpečení prostředky nadřazeného velitele. Proto hloubku vysazení můžeme diferencovat.

Za situace, že nebudou vsílány před-sunuté odřady, může být vysazen do hloubky 60—120 km, při vyslání před-sunutého odřadu do 120—150 km, zatímco v případě zasazení operační manévrující skupiny může hloubka vysazení dosahovat až 200 km.

Při uvedení těchto norém vycházím i z toho, že do větší hloubky sestavy nepřítele o dalších 100 i více kilometrů, prakticky na vzdálenější stranu za prostor vysazení vzdušného odřadu a na směry pochodových os nepřítele mohou být vysazeny různé druhy vzdušných výsadků. Před nimi budou s rozdílem dalších 100 až 150 km působit průzkumné skupiny. Z toho můžeme vyvodit, že při současném vysazení průzkumných skupin, vzdušného výsadku a vzdušného odřadu do několika prostorů učených v různé hloubce může celková vzdálenost jejich působnosti od hlavních sil orientačně dosahovat 400 až 550 km. V takovém případě je zabezpečeno nejen včasné získání potřebných údajů, ale i aktivní plnění bojových úkolů proti přisunujícímu se nepříteli a na velkém prostoru.

Odřad bude vysazován nejčastěji k vedení bojové činnosti na velkém prostoru, prakticky do několika prostorů, které mohou být učené lineárním a horizontálním způsobem. Přitom je předpoklad, že

v jednom z prostorů budou zpravidla vysazeny hlavní síly z dopravních vrtulníků, zatímco část sil z bojových vrtulníků v dalších prostorech. Tyto mohou být v závislosti na terénu členěny nepravidelně, popř. kruhovitě kolem prostoru vysazení hlavních sil vzdušného odřadu obdobným způsobem, jako se vysazují vzdušné výsadky při organizaci boje na velkém prostoru.

Vzdušný odřad se může vytvářet a organizovat nejen na stupni vševojskové armády, ale i frontu (o větší síle) z jednotek druhosledových divízi a záloh. Jeho bojovou přepravu vzduchem a vysazení bude zpravidla zabezpečovat nadřazený velitel svými prostředky. Jsem toho názoru, že vzdušný odřad bude prakticky podstatně menším, ale moderním předsunutým odřadem, nebo „omskou“, kdy s využitím bojové přepravy vzduchem je schopen ve velmi krátké době, řádově několika desítek minut, proniknout do týlu sestavy nepřítele, obsadit výhodné prostory, čáry a objekty, a svou aktivní činností na velkém prostoru v úzké součinnosti se vzdušným výsadkem a průzkumnými jednotkami s předstihem získávat potřebné údaje k zatarasování a znesnadňování přesunu hlavních sil a záloh nepřítele. Tím se podílí na získání potřebného času pro manév. vlastními vojsky.

Předpokládám, že podle rozhodnutí velitele armády může dojít k použití vzdušného odřadu i ve prospěch prvo-sledové divize na hlavním směru úderu, nebo k zabezpečení divize, která se přesunuje na boku hlavních sil armády. V takových případech bude výhodné, aby síla vyčleněných jednotek do vzdušného odřadu byla podstatně menší, protože bojový úkol nebude tak rozsáhlý.

Vzdušný odřad může však ve prospěch divize plnit mnohem širší bojové úkoly než dosavadní předvoje (a navíc v kratším čase a do větší vzdálenosti). Může také mnohem rychleji zabezpečovat ohrožené boky hlavních sil divize (popř. i armády) plněním úkolů vzdušných bočních odřadů a vzdušných záští, a to v určitých prostorech nebo na čarách, dokud neprojde celá divize (armáda). Současně za minimální dobu se mohou tyto odřady (záštity) přemístit do dalšího prostoru s cílem přehradit nepříteli možné směry a komunikace, které vedou do boku sestavy vlastních vojsk. Bude to záviset na úkolech, které má odřad nadále plnit, na rychlosti přesunu hlavních sil a předpokládané činnosti uskupení nepřítele.

Bojové použití vzdušných výsadků, vzdušného odřadu a průzkumných jednotek ve

střetném sražení musí být dokonale sladěno podle jednotného zámyslu v návaznosti na jaderné i palebné údery a použití ostatních prostředků ničení.

Jestliže velitel armády použije vzdušný odřad, pak mu určí:

- složení (jaké jednotky, bojová technika a materiál),

- prostor a dobu soustředění ve vyčkávacím prostoru (v rámci výchozího prostoru pro vysazení),

- bojové úkoly ve variantách (na směru hlavního úderu a na bocích),

- plánované prostory vysazení vzdušného výsadku,

- prostory působnosti průzkumných skupin, průzkumných odřadů,

- směry postupu předsunutého odřadu a úkoly, které bude plnit v úzké součinnosti,

- počet, typ a případné omezení (přepavní kapacitu) u dopravních vrtulníků (letadel) a bojových vrtulníků, které jsou vyčleněny k bojové přepravě vzduchem a k podpoře boje po vysazení,

- dobu pohotovosti ve vyčkávacím prostoru, pohotovost k nakládání bojové techniky, materiálu a k nasednutí jednotek do dopravních a bojových vrtulníků (podle typu vrtulníků mohou být nakláda-

cí místa v různých prostorech vzdálených i více km),

- trať bojového letu vrtulníku (letadel), vzdušný koridor a prostory vysazení s jejich abecedním označením (zprava doleva A, B, D atd., nejdříve vzdálenější a potom bližší),

- způsob a rozsah zabezpečení nakládání bojové techniky a nasednutí jednotek, bojové přepravy vzduchem, vysazení a vedení bojové činnosti,

- předpokládanou dobu bojové činnosti (plnění úkolu) v týlu nepřítele,

- organizaci velení a spojení s velitelem armády (vzdušným výsadkem a průzkumnými jednotkami),

- způsob organizace součinnosti se vzdušným výsadkem, letectvem, průzkumnými jednotkami a hlavními silami (předsunutými odřady).

Předpokládám, že rozsah úkolů a opatření k organizaci a použití vzdušného odřadu nebude vyžadovat tvorbu dalších bojových dokumentů, ale jednotlivé body se stanou součástí rozhodnutí velitele, plánu organizace součinnosti, a zejména grafického plánu použití vzdušných výsadků. Tím se zabrání případné duplicitě a současně se zabezpečí komplexní přístup pro vysílání jednotlivých prvků za velmi složitě a měnící se situace.

V závěru chci zdůraznit, že ve střetném sražení nebyvale narůstá požadavek na různé způsoby manévru. Současně se stále více do popředí dostává požadavek organizovat manévry vzduchem. Ukazuje se, že těmto požadavkům je třeba přizpůsobit organizační strukturu. Tato umožní vytvářet výhodné a moderní prvky, které najdou stále větší uplatnění při vedení bojové činnosti.

BOJOVÁ ČINNOST RVD VE STŘETNÉM SRAŽENÍ

V článku chci ukázat na hlavní zvláštnosti v bojovém i operačním použití jednotek, útvarů a svazků RVD při střetném sražení s použitím zbraní hromadného ničení.

Základním úkolem a cílem bojové činnosti RVD je získat a udržet **jadernou a palebnou převahu nad nepřítelem** tím, že ho předejdeme ve vedení jaderných a palebných úderů a vyřadíme hlavní uskupení jeho prostředků ničení, zejména prostředků jaderného napadení. Tím umožníme splnění dalšího z hlavních cílů, kterým je zabránit nepříтели nerušeně připravit a organizovat zahájení i vedení střetného sražení. Vlastním vojskům naopak vytvořit příznivé podmínky pro rychlý přesun do prostorů, výhodných pro rozvinutí hlavních sil, jejich rozvinutí, rychlé využití účinků jaderných a palebných úderů a pro dokončení zničení nepřítele v co nejkratší době.

Získání a udržení jaderné a palebné převahy nad nepřítelem představuje rozhodující podmínku k dosažení úspěchu ve střetném sražení. RVD plní tento úkol hlavně ničením jednotek a útvarů jaderného napadení, dělostřeleckých, raketometných a ostatních palebných prostředků, které mohou působit do prostoru střetného sražení a na přístupové směry k němu. Mohou to tedy být prostředky nepřítele rozmístěné i ve značné vzdálenosti od tohoto prostoru. K jejich ničení musíme proto přibírat vlastní prostředky s odpovídajícím dostřelem také od nadřazeného stupně velení a od sousedů.

Ničení prostředků jaderného napadení není ani ve střetném sražení jednorázovou akcí, ale probíhá nepřetržitě ve všech obdobích tohoto střetnutí.

Jaderná a palebná převaha umožňuje splnit významné úkoly, k nimž patří zejména ničení hlavního uskupení vojsk nepřítele. Cílem je způsobit mu rozhodující ztráty, zabránit manévru, rozvinutí, obsazování důležitých prostorů a postavení, která jsou výhodná pro vedení střetného sražení, popř. zcela zmařit zasazení jeho sil do sražení. Dále dezorganizovat velení vojskům nepřítele ničením míst velení, spojovacích uzlů a prostředků REB a v neposlední řadě účastnit se vybojování vzdušné nadvlády ničením prostředků systému PVO a letectva nepřítele na letištích. V soudobých podmínkách patří jak dezorganizace

velení, tak získání nadvlády ve vzduchu k těm úkolům, které úzce souvisejí s jadernou a palebnou převahou. Tyto musíme řešit komplexně, centrálně řídit a sladit v čase, prostoru a co do použitých prostředků.

Tyto a další úkoly může RVD úspěšně splnit jen v případě, že štáby RVD získají včas dostatek hodnověrných a spolehlivých podkladů pro raketové údery a palbu dělostřelectva. V důsledku manévrového charakteru střetného sražení vzrůstá význam **včasnosti** při hodnocení průzkumových zpráv. Jejich hlavním zdrojem je vzdušný průzkum. V procesu vedení RVD se proto součinnost s letectvem při předávání zpráv o nepříteli stává neodmyslitelnou podmínkou pro efektivní řízení raketových úderů a palby dělostřelectva.

Raketové vojsko plní úkoly jednotlivými, skupinovými i hromadnými jadernými údery. K úderům jsou přibírány brigády operačně taktických raket prvosledových i druhsledových armád a frontová brigáda. U oddílů vojskových raket přichází v úvahu využití oddílů prvosledových divízií v dotyku (pokud mají potřebný dostřel) a oddílů divízií, vstupujících do střetného boje.

Dělostřelectvo má omezené možnosti (dosah a palebné možnosti) jak v hloubce, tak i v objemu ničení cílů. Za nejintenzivnější využití dělostřelectva pokládáme palebné ničení při zahájení střetného sražení, po příchodu nepřitele na jeho dostřel, dále v průběhu střetnutí a při palebné podpoře vlastních vojsk.

K palebnému ničení využíváme všech druhů paleb, ať již jsou typické pro útočný nebo obranný boj. Půjde tedy nejen o jednotlivé soustředěné, ale i hromadné palby, palebné přepady, palebnou přípravu a podporu s postupným soustřeďováním palby apod., a o pohyblivé i nepohyblivé přehradné palby. Patří totiž ke zvláštnostem střetného sražení, že část zasazovaných sil bude určena ke splnění úkolu obrannou činností. Podle toho se bude řídit i způsob využití palebných prostředků, hlavně dělostřelectva.

Jaderné a palebné ničení nepřitele můžeme tedy organizovat na směru zasazení hlavních sil obdobně jako v útočném boji do čtyř období. Jejich podstata a smysl zůstávají, avšak jejich průběh se přizpůsobuje charakteru střetného sražení. Můžeme tedy rozlišit palebné přikrytí vojsk, přicházejících do prostoru střetného sražení, palebnou přípravu, mnohdy nahrazenou palebným přepadem, palebnou podporu a konečně i palebný doprovod vojsk, dokončujících zničení nepřitele, ať již při jeho obkličování nebo pronásledování.

Palebné přikrytí má za cíl zabránit nepříteli rušit přesun vlastních vojsk do prostoru střetného sražení a jejich přípravu. Tento cíl můžeme splnit zejména ničením prostředků jaderného napadení, dělostřelectva, prostředků PVO a míst velení (u nich se shromažďují a vyhodnocují průzkumové údaje). Kromě toho i ničením průzkumného letectva nepřitele na letištích. Hlavním vykonavatelem je raketové vojsko a letectvo. Raketové vojsko jednotlivými i skupinovými jadernými údery ničí zjištěné prostředky jaderného napadení operačně taktického a operačního významu (jednotky RS Lance, Pershing a letiště s nosiči jaderných pum), velitelská stanoviště, střediska řízení a navedení taktického letectva, uskupení REP, baterie PLRS a letiště s průzkumným letectvem. Dělostřelectvo se připojuje svými palebnými přepady taktických prostředků jaderného napadení, dělostřelectva, míst velení a prostředků PVO až ke konci tohoto období, kdy se objekty nepřitele dostanou na jeho dostřel. Zatímco prostředky jaderného napadení ničíme ihned po jejich zjištění a nepřetržitě v průběhu celého střetného sražení, údery na ostatní objekty plánujeme centralizovaně a slaďujeme tak, abychom co nejlépe využili jejich výsledků. Současně s palebným přikrytím probíhá boj s nepřátelskými zálohami a vojsky, přisunovanými do pro-

storu sražení. Raketové vojsko napadá svými údery proudy vojsk, způsobuje jim ztráty, brání jim organizovaně zaujmout výhodné čáry a prostory nebo se rozvinout do bojových sestav. Za tím účelem může vést údery jak vzdušné, tak i pozemní. K vedení a řízení raketových úderů je účelné využít zkušené letecké posádky, které mají praxi v řízení raketových úderů na proudy a ovládají problematiku rychlého přenosu údajů do štábů RVD. K tomu se vytvářejí včas i organizační předpoklady (např. retranslační spojení letce s palebnou jednotkou z prostoru zjištění cíle nebo úderu, z velké hloubky operační sestavy nepřítel).

Při zasazení hlavních sil do střetného sražení můžeme vést **palebný přepad** (výjimečně i palebnou přípravu) s cílem umlčet a zničit objekty nepřítel před rozvinujícími se vlastními vojsky, a tak vytvořit podmínky pro organizovaný a soustředěný útok hlavních sil. Délka palebného přepadu musí odpovídat alespoň době na překonání vzdálenosti dostřelu protitankových zbraní nepřítel. U **palebné přípravy** stanovíme délku obvyklým způsobem (podle doby na překonání vzdálenosti od čáry rozvinutí do praporních proudů k čáře přechodu ke zteči nebo podle doby potřebné k vystřelení požadované spotřeby střeliva).

K palebnému přepadu (palebné přípravě) přibíráme organické a posilové dělostřelectvo zasazovaných vojsk a raketové útvary a svazky jak zasazovaných vojsk, tak i nadřízeného stupně velení a sousedů.

Na formu **palebné podpory** bude mít největší vliv hodnota nepřítel, uspořádání jeho bojových sestav a naše znalosti o jeho rozmístění. Za vhodnou formu považují postupné soustředění palby nebo jednotlivá soustředění palby podle požadavků vševojskových velitelů, např. kombinaci těchto forem. Můžeme však předpokládat, že po dosažení brigádních záloh nepřítel, které přešly spěšně do obrany, bude nutné přejít v podpoře k intenzivnějším formám. Rozhodnutí o formě podpory ovlivní i množství vlastního dělostřelectva. Raketové vojsko v tomto období jednotlivými i skupinovými jadernými údery ničí prostředky jaderného napadení, místa velení, prostředky PVO, zálohy a druhé sledy nepřítel. Vedle ničení prostředků jaderného napadení má pro úspěch střetného sražení v tomto období rozhodující význam dezorganizace velení nepřítel a ničení prostředků PVO.

Za **palebného doprovodu** vojsk využívá RVD všech způsobů a forem vedení raketových úderů a paleb dělostřelectva ke zničení nepřítel, který utrpěl porážku, zahájil odchod, brání se na připravených nebo spěšně zaujatých postaveních, nebo byl přinucen bránit se v obklíčení. K centralizaci řízení raketových úderů a paleb dělostřelectva dojde zejména při ničení nepřítel za přípravy a vedení jeho protiúderů a protiztečí, při prolamování spěšně zaujatých obranných postavení, při násilném přechodu vodních překážek, při zasazování vzdušných výsadek apod.

Zvláštností střetného sražení může být skutečnost, že vedle útočné činnosti hlavních sil část vlastních vojsk přejde v souhlasu se zámyslem střetného sražení do obrany k odražení útoku nepřítel. Na těchto směrech bude jaderné a palebné ničení nepřítel obdobné jako v obranném boji. Část dělostřelectva a raketových útvarů, zejména rozmístěných na těchto směrech, ničí nepřátelské proudy jadernými údery a dělostřeleckými palbami na maximálních dálkách, hromadnými palbami a skupinovými jadernými údery při rozvinování, na tankových směrech pohyblivými přehradnými palbami, ničí a umlčuje dělostřelectvo, raketometné a minometné baterie, baterie PLRS a PLD a prostředky REB. Prostředky přímé střelby, hlavně PTRS, ničí tanky, BVP a obrněné transportéry

nepřítele. Jaderné a palebné ničení pokračuje při boji o přední okraj zaujatého obranného postavení i v jeho hloubce.

V případě, kdy vlastní vojska utrpí jadernými údery nepřítele ztráty, jejichž rozsah znemožní vést útočné akce, nemůžeme vyloučit jejich přechod do obrany. RVD musí potom tomuto vývoji situace přizpůsobit jaderné a palebné ničení nepřítele, které bude probíhat podle zásad platných pro obranu.

K úplné charakteristice palebného ničení nepřítele patří i jeho zhodnocení na úrovni předsunovaných jednotek a útvarů. Také u nich sehrává palba významnou úlohu. Dělostřelecké jednotky a útvary, začleněné do předvojů a předsunutých odřadů, zprvu po jednotlivých bateriích, oddílech, později skupinách, postupně soustřeďují své úsilí k umlčení a ničení nepřátelských palebných prostředků, brání nepříteli v rozvinování, umožňují vlastním vojskům svobodný manévry do výhodných směrů a prostorů a vnucují mu vedení boje podle připraveného zámyslu. Formy palebné činnosti volí podle vývoje situace a široce při tom využívají manévru palbou. Stupeň efektivity této činnosti má podstatný vliv nejen na boj vševojskových jednotek a útvarů, ale i na činnost hlavního uskupení RVD, a tím i na další vývoj střetného sražení.

Nejvýraznějším rysem bojové činnosti RVD při plnění úkolů v jaderném a palebném ničení nepřítele bude pružná reakce na změny situace, nepřetržitě upřesňování úkolů na základě nových zpráv o nepříteli, trvalá snaha průzkumu zjistit zámysl nepřítele, rozmístění jeho jaderných a palebných prostředků a umožnit tak splnit základní úkol RVD, získat a udržet jadernou a palebnou převahu. Půjde tedy o rychlost přípravy a vedení raketových úderů a palby dělostřelectva ve spojení s jejich dostatečnou efektivností.

Posilování dělostřelectvem, jeho rozdělení a uskupení, bojová sestava RVD

Při kalkulaci potřeby posílení dělostřelectvem postupujeme obdobně jako pro útočný boj (operaci). Avšak v průběhu střetnutí nedochází k tak vysokému hromadění dělostřelectva jako v útoku. Proto kritériem posílení může být zejména potřeba vytvoření dělostřeleckých skupin:

- u předsunutých odřadů divizí — PDS v hodnotě 2—3 oddílů,
- u prvosledových pluků prvosledových divizí — PDS v hodnotě 3—4 dělostřeleckých oddílů,
- u prvosledových divizí — DDS v hodnotě asi 4 oddílů,
- u armády — ADS (pokud se vytvoří) v hodnotě 4—6 oddílů (popř. 2 podskupiny ADS po 4 oddílech); ARMS v hodnotě 3—4 raketometných oddílů.

Počítáme-li u prvosledových divizí se dvěma pluky v prvním sledu a jedním plukem jako předsunutým odřadem, pak po odečtení organických oddílů činí potřeba posílení divize do 4 oddílů (asi jednou dělostřeleckou brigádou). Pokud se vytvoří ADS, pak je nutné posílit armádu další brigádou. Armáda se 2—3 divizemi v prvním sledu bude tedy potřebovat posílení 3—4 dělostřeleckými brigádami.

Tuto úvahu mohou pochopitelně ovlivnit další faktory, které musí vzít nadřazený stupeň velení v úvahu. Půjde hlavně o zhodnocení nepřítele (jeho kvality, počtu, pravděpodobného zámyslu vedení boje), kromě toho o úkol vlastních vojsk, o množství a hodnotu přidělených jaderných zbraní i úkolů, které plní ve prospěch zasazovaných vojsk nadřazený a sousedé, konečně i o vliv terénu a povětrnostních podmínek. Ale rozhodujícím faktorem bude skutečnost, kolik dělostřelectva bude mít nadřazený k dispozici.

Obdobně je tomu při stanovení počtu přidělovaných jaderných náloží.

Propočet potřeby jaderných náloží pro raketové vojsko armády, zasazované do střetného sražení — viz **tabulku 1**.

Musíme dbát, aby přidělené jaderné nálože byly předány vojskům ještě před zasazením do sražení. Nemůžeme však vyloučit postupné předávání. V takovém případě požadujeme, aby při zahájení střetného sražení bylo u raketového vojska soustředěno maximálně 60 % plánovaného množství (ke splnění prvních tří úkolů z tab. 1).

Tabulka 1

Úkol	Druh		Celkem
	TR	OTR	
Účast na SJU (HJU) při zasazení a přikrytí přesunu, boj s přicházejícími vojsky nepřítele	—	4—6	4—6
Palebná příprava útoku hlavních sil, odrážení útoku nepřítele	6—8	2—4	8—12
Palebná podpora hlavních sil, boj o udržení obranného postavení částí sil v obraně	2—3	2—3	4—6
Palebný doprovod, ničení nepřítele v obklíčení, při pronásledování	10—12	6—8	16—20
Celkem 18—23 taktických a 14—21 operačně taktických raket.			

Velkou pozornost musíme věnovat bojové sestavě RVD a jejímu zařazení do pochodových sestav vševojskových útvarů a svazků.

Pro armádní raketovou brigádu bude výhodné stanovit samostatnou osu ve středu sestavy za prvosledovými divizemi. Protože musí udržovat vysoký stupeň pohotovosti k úderům i za přesunu, zabezpečí na ose opatření pro topograficko-geodetickou a povětrnostní přípravu.

Oddíly taktických raket se zařazují na čela pochodových proudů hlavních sil divizí.

Armádní dělostřelecké skupiny (ADS, ARMS) mohou pochodovat po armádních osách na úrovni druhosledových pluků prvosledových divizí, popř. po oddílech (po částech) v proudech prvosledových divizí za prvosledovými pluky. Jsou-li vytvořeny podskupiny ADS, je účelné zařadit oddíly do proudů odpovídajících divizí.

PTZ armády se přesunuje na ohroženém směru v mezeře mezi prvním a druhým sledem armády nebo po samostatné ose za prvosledovými divizemi.

Divizní dělostřelecké skupiny zařadíme za zád předvojů nebo do čela (poblíž čela) hlavních sil divizí, PTZ divize do mezery mezi zajišťovacími prvky a hlavní síly divize.

Oddíly PDS přemísťujeme za předvoji pluků nebo na čele jejich hlavních sil.

Průzkumné jednotky dělostřelectva a jeho rekognoskační skupiny vysunujeme co nejvíce kupředu.

Rozmístění jednotek, útvarů a svazků RVD v proudech vševojskových útvarů a svazků musí odpovídat zámyslu vševojskového velitele pro střetné sražení (boj) a umožnit předejití nepřítele v rozvinutí a zahájení palby. Proto je zařa-

zujeme vždy před (do čela) hlavní síly daného stupně velení. Taková sestava umožňuje včas zaujmout palebná postavení a přikrýt rozvinování vlastních vojsk. Raketové útvary a svazky OTR musí být v době zahájení střetného sražení všechny nebo z větší části již v prostoru bojového rozmístění, oddíly TR zaujímají své prostory bojového rozmístění tak, jak přicházejí do prostorů střetných bojů divizí.

Řízení raketových úderů a palby dělostřelectva

Štáb RVD nadřízeného stupně velení je povinen organizovat nepřetržitý průzkum nepřítele a získávat hodnověrné údaje pro raketové úder a palbu dělostřelectva. Hlavním zdrojem zpráv je vzdušný průzkum. Zvláštní pozornost věnujeme nepřátelským prostředkům jaderného napadení, hlavnímu uskupení pozemních vojsk, místům velení a prostředkům PVO. U prostředků jaderného napadení půjde zprvu zejména o prostředky operačně taktického významu, neboť ty mohou ohrozit vlastní vojska již za přesunu. U uskupení pozemních sil nepřítele o charakteristiku proudů, jejich hodnotu, směr a rychlost přesunu, a to již v maximálních vzdálenostech. Ve všech případech, mají-li být úder efektní, musí štáb RVD znát i dobu získání zprávy. Zvláštní význam má tento údaj pro řízení raketových úderů na proudy nepřítele.

Úder raketového vojska na proudy představují složitou organizační problematiku. K jejich řízení je třeba znát směr a rychlost přesunu proudů, dobu zjištění a místo na komunikaci, dále kolik času máme pro rozhodnutí o úderu a předání povelu (rozhodovací proces), kolik času potřebuje na přípravu vlastní palebné jednotky a konečně jak dlouho poletí raketa na cíl. Bylo-li např. zjištěno čelo proudů tankové jednotky o délce asi 6 km v určitém prostoru na komunikaci v 16.00 h a zpráva byla předána v 16.10 h, pak pro stanovení záměrného bodu pro raketový úder na střed proudů musíme do kalkulace ještě zahrnout:

- dobu na zpracování zprávy ve středisku řízení průzkumu, předání zprávy vševojskovému veliteli k rozhodnutí o úderu, rozhodnutí velitele, zpracování povelu ve štábu RVD asi 5 minut,
- dobu na předání povelu ze štábu RVD k palebné jednotce asi 3 minuty,
- přípravu palebné jednotky k odpálení např. 10 minut,
- dobu letu rakety na cíl např. 4 minuty.

Celkem uplyne od přijetí zprávy 22 minut. Připočteme-li k tomu ještě 10 minut potřebných k předání zprávy, dostáváme 32 minut, tj. dobu, po kterou proud pokračuje v přesunu a ujede při rychlosti 20 km · h⁻¹ asi 11 km. Záměrný bod pro úder zvolíme pro střed proudů 8 km od místa zjištění ve směru pohybu a raketu nařídíme odpálit v 16.28 h (4 minuty — doba letu na cíl).

Uvedený příklad přes značné zjednodušení ukazuje nároky na řízení raketových úderů na proudy (obdobně na palbu dělostřelectva), na problémy součinnosti s dalšími systémy velení a na udržování vysoké pohotovosti jednotek raketového vojska. Totéž platí pro úder na prostředky jaderného napadení, u kterých interval mezi zjištěním a úderem musí být co nejkratší, má-li pravděpodobnost zachycení cíle v prostoru zjištění dosahovat potřebných hodnot (0,75 a více).

Řízení palby dělostřelectva (úzce navazuje na řízení raketových úderů) se přizpůsobuje rázu bojové činnosti vojsk. Tak, jak postupně dochází ke střetá-

vání jednotlivých prvků bojové (operační) sestavy s nepřítelem, rozvinují se dělostřelecké jednotky a celé skupiny k podpoře jejich boje. Způsob této podpory bude rozdílný na směru zasazení hlavních sil, jiný na směru, kde vlastní vojska přecházejí do obrany.

Střetnutí předvojí a předsunutých odřadů bude doprovázeno rozvíjením jejich dělostřelectva a řízením palby na jejich úrovni. Teprve při zasazení hlavních sil dojde k centralizaci velení v RVD a současně i ke zkvalitňování topograficko-geodetické a povětrnostní přípravy a k plánovitému, organizovanému palebnému ničení na vyšším stupni velení. Charakteristickým znakem při tom bude opět nedostatek času na rozsáhlé přípravy, pružné reagování na vývoj situace, nepřetržitě upřesňování úkolů v závislosti na nových údajích o nepříteli i změnách u vlastních vojsk a postupná stabilizace řízení. Pevné a spolehlivé spojení je předpokladem splnění úkolů dělostřelectva.

Při řízení raketových úderů a palby dělostřelectva je třeba počítat s tím, že konkrétní situace si často vynutí zaujetí nepřipravených palebných postavení, prostorů bojového rozmístění a vedení raketových úderů a palby dělostřelectva s rozvíjením z chodu. Úder u OTR v takovém případě můžeme připravit asi do 50 minut, u TR asi do 40 minut a u dělostřeleckého oddílu do 20–25 min.

Úloha protitankových záloh

Současné PTZ představují významný prvek v boji s tanky nepřítele. Vyznačují se nejen velkou mohutností palby, zejména hloubkou ničení a palebnou činností, ale i schopností manévru pohybem. Proto jejich důležitost a potřeba správného využití ve střetném sražení, kde manévr vojsky je široce využíván právě tankovými útvary a svazky, vzrůstá. Vševojskový velitel má k dispozici velmi účinný prostředek, kterým může rychle reagovat na změnu situace a posilovat protitankovou obranu na ohrožovaných směrech.

S rozvojem tankové techniky se přešlo k vytváření PTZ ze smíšených protitankových jednotek a útvarů, vyzbrojených jak PTK, tak i PTRS. Jde v obou případech o soudobé palebné prostředky, schopné probít nejruznější druhy tankových pancířů. Dálka účinného působení se prodloužila na 3 i více km a převyšuje možnosti tanků. PTZ svazku přehradí úsek široký 3–4 km a je schopna zničit kolem 35 nepřátelských tanků. Armádní PTZ přehradí úsek široký 10 až 12 km a zničí asi 100 tanků. Takové možnosti můžeme ve střetném sražení jistě výhodně využít.

V době přesunu do prostoru možného střetného sražení se PTZ umísťuje zpravidla v proudě vševojskových útvarů a svazků. Je připravena zaujmout palebné čáry na ohrožených směrech, ničit nepřátelské tanky a krýt manévr vlastních vojsk. Přesun po samostatné ose s tímž úkoly nemůžeme vyloučit.

Při střetnutí můžeme PTZ použít několika způsoby. Nejčastěji zaujímá vyčkávací prostor, odkud je připravena k zasazení na možné směry ohrožení. Na nich si připraví několik palebných čar (zejména k obraně hlavních sil). Nebo může již některou z těchto čar, hlavně na bocích bojových sestav, zaujmout a zabezpečit rozvíjení hlavních sil bezprostředně. Konečně můžeme PTZ využít pro přímou střelbu při palebném ničení nepřítele v úseku zasazení hlavních sil. Všechny varianty, kde dochází k rozvinutí již na počátku střetného sražení, však posuzujeme obecně jako méně výhodné, protože je omezen nebo ztížen případný manévr a použití v dalším průběhu střetnutí.

Bojová činnost RVD ve střetném sražení má hlavní cíl získat a udržet jader-
nou a palebnou převahu nad nepřítelem. K tomu musí směřovat veškeré úsilí
štábů, jednotek, útvarů a svazků RVD.

Z hlediska jaderného a palebného ničení nepřítele budou při rozhodování
o způsobech jeho vedení zásady platné jak pro útok, tak i pro obranu. Bude zá-
ležet v prvé řadě na zámyslu vševojskového velitele, hlavně jak budou zasazeny
hlavní síly. Rozhodující podmínkou pro splnění úkolů při ničení nepřítele je do-
statek průzkumových údajů. Množství a zejména kvalita zpráv o nepříteli vy-
tváří potřebný základ pro efektivní řízení raketových úderů a palby dělostře-
lectva a umožňuje plně využít palebnou sílu RVD. Vedle těsné součinnosti se
vševojskovými veliteli a štáby musíme proto dobře organizovat i spolupráci
se zpravodajskými náčelníky a jejich středisky řízení průzkumu. Obtížnost ře-
šení těchto otázek spočívá v tom, že připravené plány se mohou podstatně lišit
od potřeb konkrétní situace, a proto bude pravidlem nepřetržité upřesňování
a doplňování těchto plánů.

Nedostatek informací současně s požadavkem neustálé pohotovosti si vynu-
cuje, aby jednotky, útvary a svazky RVD měly i za přesunů příznivé podmínky
pro rychlé rozvinutí a přípravu raketových úderů a palby dělostřelectva. Rake-
tové útvary divizí se proto přesunují na čela hlavních sil divize, armádní bri-
gáda za prvosledovými divizemi, pokud je to možné, po samostatné ose. Dělo-
střelectvo posiluje předvoje a předsunuté odřady a jeho hlavní uskupení se
přemísťuje nejčastěji v mezeře mezi předsunutými odřady a hlavními silami.
PTZ zařazujeme do čela hlavních sil na ohroženém směru.

Protože zaujetí plánovaných prostorů bojového rozmístění a palebných posta-
vení nemůžeme zaručit, musí být RVD připraveno k zaujetí svých bojových
sestav z chodu, s méně hodnotným topograficko-geodetickým připojením a po-
větrnostní přípravou. Bude docházet k postupné centralizaci v řízení raketo-
vých úderů a palby dělostřelectva a zkvalitňování jeho přípravy.

Střetné sražení klade mimořádné nároky na všechny prvky systému velení
RVD. Půjde zejména o pružnost při získávání průzkumových údajů, těsnou sou-
činnost se vševojskovým štábem a letectvem, pohotovost v reakci na vývoj si-
tuace, kvalifikované předvídání možného vývoje sražení a včasnou organizaci
vhodných opatření v přípravě raketových úderů a palby dělostřelectva. V pod-
mínkách vedení operací s použitím jaderných zbraní však budou střetná sražení
a boje častým jevem, proto i přípravu RVD na ně nesmíme opomíjet.

DĚLOSTŘELECKÝ PRŮZKUM VE STŘETNÉM SRAŽENÍ

Úspěch nebo nezdár střetného sražení závisí na mnoha činitelích, které mají v každém konkrétním případě různý význam. Obecně však platí, že rozhodující je předstížení nepřítele v rozvinutí operační sestavy, tedy i v rozvinutí raketového vojska a dělostřelectva, ve vedení úderů a paleb. Toto předstížení závisí ve značné míře na tom, jak splní své úkoly dělostřelecký průzkum.

Dělostřelecký průzkum i ve střetném boji plní obvyklé úkoly, tedy získává průzkumné údaje pro palbu dělostřelectva, do jisté míry i pro údery raketového vojska a podílí se na jejich maximální účinnosti. Tyto obvyklé úkoly však plní v neobvyklých podmínkách, jež jsou typické:

- neurčitostí zpráv o nepříteli v době plánování (z toho vyplývá možnost pouze jeho teoretického zhodnocení),

- vedením průzkumu za pohybu nebo při krátkých zastávkách (za přesunu je vyloučena možnost používat ty průzkumné prostředky, které pracují na základnách),

- nutností vést průzkum nejen před čelem pochodové sestavy, ale i na jejích bocích (to značně rozšiřuje pásmo průzkumu a vynucuje používání improvizovaných průzkumných družstev),

- zaujetím východí bojové sestavy průzkumných jednotek z chodu, v nepřipravených prostorech (z toho vyplývá nutnost maximálně rychlé rekonoskace a používání časově nenáročných způsobů topograficko-geodetického připojení),

- postupným narůstáním možností dělostřeleckého průzkumu na počátku střetného sražení (tak, jak průzkumné jed-

notky docházejí k místu střetnutí a rozvíjejí se, zvyšují se celkové možnosti průzkumu, upevňuje se systém sběru a vyhodnocování průzkumných zpráv a údajů a zpřesňuje se topograficko-geodetické připojení),

- častou nutností tvořit závěry o zkoumaných objektech velmi rychlým zhodnocením i neúplných a neproověřených průzkumných zpráv a údajů (záleží tedy velmi na odborné erudici průzkumných orgánů i jejich schopnosti přijmout určité riziko omylu).

Tyto podmínky, za kterých dělostřelecký průzkum působí, charakterizují i obecná východiska, jež musí orgány dělostřeleckého průzkumu v procesu řízení respektovat. Jejich pomínutí může způsobit nezdár dělostřeleckého průzkumu, a tím nepříznivě působit i na plnění úkolů RVD ve střetném sražení.

Plánování dělostřeleckého průzkumu ve střetném sražení spočívá ve stanovení cíle a úkolů dělostřeleckého průzkumu, v rozdělení a uskupení sil a prostředků, v jejich začlenění do pochodových proudů a v uspořádání systému sběru a vyhodnocení průzkumných zpráv a údajů.

Řídícím orgánem plánování je NRVD a náčelník štábu RVD armády. Náčelník průzkumu (NPz) štábu RVD armády se svou skupinou průzkumu, topograficko-geodetické a povětrnostní přípravy je výkonným orgánem. Obecná východiska i metodika zpracování plánu průzkumu jsou stejné jako v útočné nebo obranné operaci. Hlavním rozdílem je možnost pouze teoretického zhodnocení nepřítele a jen

přibližné vytýpování prostoru, ve kterém ke sražení dojde. Tyto odlišnosti se projeví ve stanovení cíle a úkolů průzkumu, v rozdělení sil a prostředků průzkumu a v uspořádání pochodových sestav.

Úkoly průzkumu stanoví náčelník štábu na základě cíle průzkumu určeného NRVD a úkolů RVD ve střetném sražení. Obvykle se rozdělují na úkoly průzkumu během přesunu, při střetnutí s nepřitelem a při vedení střetného sražení.

Rozdělení a uskutečnění sil a prostředků dělostřeleckého průzkumu navrhně NPZ na základě cíle a úkolů dělostřeleckého průzkumu a rozdělení a uskupení dělostřelctva. Při tom se respektuje zásada, aby každá dělostřelecká skupina byla po průzkumové stránce soběstačná, alespoň do rozvinutí dělostřelctva hlavních sil. Pro počátek střetného sražení je třeba zabezpečit co nejtěsnější spojení průzkumu s palbou, což lze uskutečnit decentralizací řízení a přidělením průzkumných jednotek palebným.

Průzkum v průběhu přesunu a při začátku střetného sražení podstatně ovlivní **tvorba sestavy pochodových proudů**. Je tedy nezbytné věnovat zařazení průzkumných jednotek dělostřelctva do pochodových proudů prvořadou pozornost. Jejich umístění musí splňovat dvě hlavní podmínky:

- umožnit získání průzkumného předstihu,

- zabezpečit udržení pevného a nepřetržitého spojení průzkumných jednotek s orgány dělostřeleckého průzkumu a s palebnými součástmi.

Z těchto podmínek vychází návrh NPZ náčelníku RVD na zařazení průzkumných prostředků do jednotlivých prvků pochodových sestav. Jejich umístění musí zabezpečit rozvinutí (při střetnutí s nepřitelem) a získání potřebných průzkumných údajů do doby rozvinutí a dosažení pohotovosti RVD. To znamená, že se průzkumné jednotky dělostřelctva předsumutých odřadů zařazují do jejich předvojů. Do předsumutých odřadů se dále umísťují i část průzkumných prostředků dělostřelctva hlavních sil. Jejich druhá část bude v prvcích pochodového zajištění hlavních sil. Tyto síly a prostředky dělostřeleckého průzkumu se doplňují velitelskými orgány k zajištění možnosti okamžitého zahájení palby a jejího řízení.

Do bočních prvků pochodového zajištění se vysílají dělostřelecké pohyblivé pozorovatelské (DPP), které na méně důležitých směrech mohou být nahrazeny improvizovanými průzkumnými družstvy.

Část DPP je nutné začlenit do orgánů vojenského průzkumu, zejména prvosle-

dových pluků (do průzkumných odřadů, samostatných průzkumných hlídek) a praporů (bojových průzkumných hlídek). Účast DPP v těchto průzkumných orgánech je velmi efektivní, a to jak z hlediska potřeb průzkumu, tak i řízení palby. K využití všech možností průzkumu v sestavě nepřítel je třeba na směry neobsazené vojáckým průzkumem vyslat DPP samostatně, jako dělostřelecké průzkumné hlídky.

Radiolokátory typu ARSOM a zvukoměrné jednotky se zařazují do čela dělostřeleckých jednotek a útvarů, jimž jsou přiděleny.

Významné úkoly plní dělostřelecké průzkumné vrtulníky, které kromě průzkumu nepřítel zabezpečují i rekognoskací možností prostorů a čar rozvinutí průzkumných prostředků a prostředků palebných postavení, včetně průzkumu os k jejich zaujetí.

Úspěch dělostřeleckého průzkumu ve střetném sražení podmiňuje **systém sběru a vyhodnocení průzkumných zpráv a údajů**. Uspořádá se úpravou řádu rozboru zpráv a organizací neselhávajícího spojení.

Rád rozboru zpráv se upravuje zvlášť na přesun a počátek střetnutí a zvlášť na průběh střetného sražení. V prvně jmenovaném období je nutné respektovat požadavek samostatnosti jednotlivých součástí pochodových sestav. Tedy rád rozboru zpráv musí umožnit konečné hodnocení i takových objektů, které v jiných operacích hodnotí pouze stupeň divize nebo armády. Dělostřelecká skupina bude zpravidla oprávněna s konečnou platností hodnotit všechny objekty, které se v jejím pásmu průzkumu vyskytnou. Na druhé straně bude požadavek na průzkumná hlášení (informace nadřazených) vysoký.

V průběhu střetného sražení, tak jak bude do prostoru sražení přicházet a rozvíjet se další dělostřelctvo, nastane postupně centralizace palby, které samozřejmě musí předcházet centralizace průzkumu. Pro druhé období je tedy třeba upravit rád rozboru zpráv tak, aby přísně diferencovaně stanovil právo jednotlivých stupňů velení na konečné hodnocení určitých druhů objektů a současně i jejich povinnost neprodleně hlásit všech zjištěných průzkumných zpráv a údajů o objektech, které patří do řádu rozboru zpráv nadřazeného. Jedině tak můžeme zabezpečit, aby ty velitelské stupně, které o centralizaci palby rozhodují (konkrétně štáby RVD divízi a armády), měly dostatek podkladů pro její uskutečnění. Spojení je nezbytným předpokladem realizace opatření řádu rozboru zpráv.

Autonomní spojení v systému dělostřeleckého průzkumu zabezpečíme minimálně do stupně divize. Ve střetném sražení je však výhodné, aby existovalo zvláštní spojení i mezi NPz štábů RVD divizí s NPz štábu RVD armády. Otázka spojení je natolik závažná, že při nedostatku dostatečně výkonných rádiových stanic je třeba spojení zabezpečit i cestou retranslace pomocí vrtníků.

Organizace dělostřeleckého průzkumu ve střetném sražení probíhá ve dvou částech. V první části jde o vydání úkolů všem podřízeným systémům dělostřeleckého průzkumu i průzkumným jednotkám, o začlenění sil a prostředků dělostřeleckého průzkumu do pochodových proudů a organizaci systému sběru a vyhodnocení průzkumových zpráv a údajů, zejména o organizaci autonomního spojení.

Ve druhé části je situace značně obtížnější, neboť jde o rozvinutí sil a prostředků dělostřeleckého průzkumu po střetnutí s nepřitelem. V útočné nebo obranné operaci rozvinutí, tedy uskutečnění představy NPz o prvotní sestavě, probíhá podle plánu. Plán se zpracovává na základě zpráv o sestavě a zámyslu nepřitele, vyhodnocení terénu a vlastních možností. To vše, kromě zhodnocení vlastních možností, v době plánování dělostřeleckého průzkumu ve střetném sražení není k dispozici. Plánuje se na základě předpokladů a odhadů, tudíž plán není přesný a nepochybně nebude předvídat okolnosti, které skutečně nastanou. V tomto smyslu působí příznivě ta skutečnost, že zaujímání bojové sestavy dělostřeleckého průzkumu se děje postupně tak, jak jednotlivé prostředky průzkumu docházejí do prostoru sražení. Tím je vytvořen prostor pro reakci dělostřeleckých velitelů a náčelníků, kteří musí přijímat opatření adekvátní okamžité situaci. Samostatnost a iniciativa orgánů dělostřeleckého průzkumu je při tom samozřejmou nutností.

Operativní řízení dělostřeleckého průzkumu ve střetném sražení charakterizuje decentralizace průzkumu v období přesunu a počátku střetnutí a jeho centralizace v průběhu střetnutí. K centralizaci (jak jsem již vysvětlil) dochází postupně.

V prvním období je důležitá průzkumná soběstačnost jednotlivých palebných součástí a těsné spojení průzkumných a palebných prostředků. To je z důvodu co nejrychlejšího zahájení palby. Průzkumné jednotky jsou tedy přiděleny palebným a jejich řízení ovlivňují vyšší stupně jen v hlavních rysech. Jedinou výjimkou jsou dělostřelecké průzkumné vrtníky. Jejich velká mobilnost, spojená s mož-

ností rychle přenášet úsilí průzkumu na různé směry, značná hloubka průzkumu, okamžitá pohotovost k zastílení nebo kontrole účinné střelby a možnost spojení na velké vzdálenosti vynucují jejich centralizované využití, tedy i řízení. V praxi zůstávají v podřízenosti štábu RVD armády, popř. se jejich část přiděluje RVD prvosledových divizí. Výsledky jejich průzkumu se využívají pro řízení ostatních průzkumných prostředků, pro údery raketového vojska a pro palbu armádních a divizních dělostřeleckých skupin.

Ve druhém období zpravidla nedochází k novému rozdělení sil a prostředků dělostřeleckého průzkumu, ale mění se způsob jejich řízení a využívání výsledků průzkumu. Do systému průzkumu se již plně zapojují i průzkumné prostředky pracující na základnách. V počátku období je třeba upřesnit pásma a hloubky průzkumu, popř. i úkoly průzkumu a samozřejmě i řád rozboru zpráv.

Součinnost se zpravodajskými orgány nabývá ve střetném sražení zvláštní důležitosti. Pozornost se soustřeďuje na získání průzkumových zpráv a údajů o:

- směrech přibližování nepřitele, jeho operační a bojové sestavě,
- pravděpodobných (skutečných) čarách rozvinutí nepřitele, směrech jeho útoku nebo prostorech zaujímání obrany,
- manévru nepřitele do boků a do stran,
- umístění a činnosti jeho průzkumných a palebných prostředků,
- rozmístění a činnosti jeho druhých sledů a záloh.

Tyto skutečnosti může zpravodajský orgán předat jak ve formě průzkumových zpráv, tak i údajů, tedy konkrétních podkladů pro palbu a údery. Při tom bude platit, že v počátku střetného sražení převládá zpráva obecného charakteru. Jejich získání je však také důležité, neboť umožní přesnější řízení prostředků dělostřeleckého průzkumu.

Vedle získávání průzkumových zpráv a údajů je obsahem součinnosti sjednání podkladů pro zařazení DPP do orgánů vojskového průzkumu a projednání způsobů i forem udržování součinnosti v průběhu střetného sražení.

Součinnost se zpravodajskými orgány probíhá paralelně na všech stupních řízení dělostřeleckého průzkumu. Zahajuje se v období plánování a dále se uskutečňuje v období přesunu i do zahájení střetnutí. Na stupních štábů divize a armády je velmi důležité, aby se NPz účastnili plánování průzkumu a příslušných zpra-

vodajských odděleních. Tím se zabezpečí především jednotné průzkumné úsilí a vzájemná informovanost o úkolech a způsobech jejich plnění, ale vytvoří se i ty nejvýhodnější podmínky pro těsnou součinnost na stupních pluků a praporů.

Odposlech zpráv průzkumného letectva je ve střetném sražení jedním z rozhodujících zdrojů zpráv. Dělostřelecký průzkum sice většinu průzkumných zpráv a údajů průzkumného letectva získá nepří-

mo, cestou zpravodajských orgánů, požadavek včasnosti těchto zpráv však vynucuje organizaci odposlechu na všech stupních řízení dělostřeleckého průzkumu. Potřebné materiální vybavení existuje, jde tedy o dodání údajů pro odposlech (frekvence, varianta tabulky bojového velení a kódování map) podřízeným štábům. Potřebné údaje zjišťuje zpravidla NPz štábu RVD frontu při součinnosti s letectvem a uvádí je v bojovém nařízení pro průzkum.

K vedení dělostřeleckého průzkumu ve střetném sražení

Charakteristickým zvláštností dělostřeleckého průzkumu ve střetném sražení je třeba podřídit bojovou činnost všech způsobů dělostřeleckého průzkumu.

Průzkum pozorováním je nejefektivnější v těch případech, kdy je vybaven moderními DPP typu PRP-3 (VAL). Jejich autonomní prostředky topografického-geodetického připojení a orientace osy umožňují určovat přesné souřadnice zjištěných objektů prakticky ihned po zastavení. Při tom nemusí osádka opouštět vozidlo. V ostatních případech mohou průzkumná družstva, až do doby ukončení topograficko-geodetického připojení, zjišťovat polohu objektů jen povšechnou metodou. Tato metoda neumožňuje určovat prvky pro palbu úplnou přípravou, což je nevýhodné jak z hlediska rychlosti jejího zahájení, tak i z hlediska překvapivého zasažení cíle. Toto období může trvat 10–15 minut i déle. Připojení bude navíc vždy jen topografické s odpovídajícími způsoby orientace pozorovacích přístrojů.

DPP typu PRP-3 jsou výhodné i při průzkumu v noci, neboť jsou vybaveny přístroji pro noční pozorování a radiolokátorem pro průzkum pozemních cílů.

Radiolokační průzkum radiolokátory SNAR 10 je ve střetném sražení nezastupitelný. Využití radiolokátoru tohoto typu je výhodné nejen v obdobích snížené viditelnosti a v noci, ale i v dobrých pozorovacích podmínkách. Je totiž vybaven přístroji pro průzkum pozorováním, takže vlastní radiolokátor se použije jen pro určení polohy objektů zjištěných opticky. To je výhodné z hlediska jeho zjištění radiotechnickým průzkumem nepřítel. Prostředky pro nezávislé určování polohy i směru (stejně jako u PRP-3) mu umožňují vést průzkum bezprostředně po zastavení.

Radiolokátory SNAR 2 má smysl používat jen v obdobích snížené viditelnosti a v noci. Jejich konstrukce a vybavení neumožňuje průzkum pozorováním, ani

nezávislé topograficko-geodetické připojení. Po zastavení může zahájit průzkum za 20–30 minut. To znamená, že před rozhodnutím o jeho použití je nutná časová rozvaha. Bereme v úvahu rychlost postupu vševojskových jednotek, neboť nedojde-li k jejich rozvinutí za půl hodiny, nebude použití radiolokátoru již účelné.

Radiolokátory typu ARSOM se rozvíjejí tak, aby byly v pohotovosti v době, kdy nepřátelské dělostřelectvo zahájí palbu. To znamená, že povel k jejich rozvinutí se vydává až těsně před zahájením střetnutí na základě zpráv o dělostřelectvu nepřítele, získaných jinými prostředky. Při tom je nutné přihlídnout k relativně malému dosahu radiolokátoru a k době potřebné pro rozvinutí.

Použití **zvukoměrného průzkumu** se řídí stejnými zásadami jako u radiolokátoru typu ARSOM. Nová zvukoměrná souprava podstatně zkracuje dobu potřebnou pro rozvinutí i topograficko-geodetické připojení. To zvyšuje pohotovost zvukoměrného průzkumu, a tím i jeho použitelnost ve střetném sražení. Vzhledem k dalekému dosahu je včasné rozvinutí většiny zvukoměrných jednotek těsně před zahájením boje nezbytné. Orgány dělostřeleckého průzkumu musí proto včas soustřeďovat průzkumné zprávy o prostorech rozvinutí dělostřelectva a vzhledem k nim zvukoměrné jednotky rozvíjet. To je velmi důležité, neboť bez odpovídající změny bojové sestavy zvukoměrné jednotky není možná změna pásma průzkumu. Část zvukoměrných jednotek je vždy v pohotovosti k manévru. Tím se zabezpečuje nepřetržitost zvukoměrného průzkumu i v manévrovém průběhu střetného sražení.

Vzdušný průzkum dělostřeleckými průzkumnými vrtulníky je ve střetném sražení nepostradatelný. Probíhá z prostorů letů nad předsumutými odřady nebo nad předvoji. Vrtulníky také často pronikají do vzdálenosti 20–30 i více km od pochodových proudů, aby včas zjistily ne-

přítele. Na základě jejich zpráv o postupu nepřátelských proudů se řídí ostatní prostředky dělostřeleckého průzkumu, palba a úder RVD. Použití vrtulníků ve střetném sražení je třeba spatřovat v jednotě průzkumu a zastřelení. V období přesunu se vzhledem k relativně rychlému postupu proudů neurčují prostory letů pro průzkum. To značně zvyšuje nároky na jejich operativní řízení i na samostatnost jejich osádek. Prostory letů a pásma průzkumu se zpravidla upřesní až po zahájení střetnutí.

Dělostřelecké průzkumné vrtulníky se sice řídí centralizovaně ze stupňů štábů RVD divizí a armády, ale dělostřelecké skupiny a oddíly musí být neustále v pohotovosti k navázání spojení s osádkou vrtulníku vyčleněného ke spolupráci. Jde jak o převzetí průzkumových údajů, tak o zastřelení nebo kontrolu účinné střelby. To je zabezpečeno bojovým nařízením pro průzkum.

Vzdušný průzkum průzkumným letectvem se v průběhu střetného sražení využívá jednak cestou součinnosti se zpravodajskými orgány, jednak přímým odpovídkem. Orgány dělostřeleckého průzkumu divize a armády jsou však oprávněny vyžadovat jednotlivé vzlety průzkumného letce, zpravidla cestou skupiny bojového velení letectva. Tyto vzlety se využívají ve prospěch raketového vojska, výhradně k prověření nebo upřesnění průzkumových údajů zjištěných jinými průzkumnými prostředky. Kromě toho je třeba vždy, kdy to situace umožňuje, s předstihem vyžadovat svislé vzdušné fotografování předpokládaného prostoru sražení. Na snímcích samozřejmě nebude nepřítel; po příslušném fotogrammetrickém zpracování a rozmnožení ve fotogrammetrické baterii průzkumného dělostřeleckého oddílu budou k dispozici vynikající podklady pro průzkum pozemním i vzdušným pozorováním a pro topograficko-geodetické připojení.

BOJOVÁ ČINNOST LETECTVA VE STŘETNÉM SRAŽENÍ

Letectvo i ve střetném sražení bude sehrávat důležitou úlohu. Svými vlastnostmi může výrazně ovlivnit začátek i průběh střetného sražení. Letectvo ještě před zahájením boje pozemních vojsk je schopné získat zprávy o nepříteli a spolu s raketovým vojskem údery na hlavní uskupení vojsk nepřítele ničit jeho hlavní síly, ztížit nebo dokonce i znemožnit jejich zasazení podle zámyslu nepřítele.

Střetné sražení může probíhat za různých podmínek. Jednou z nich je **vzdušná situace na válčišti** (v pásmu frontu), která se vytvořila předcházejícím vývojem situace. Ta strana, která bude mít nadvládu ve vzduchu, bude mít lepší podmínky pro dosažení cílů ve střetném sražení (zničení hlavního uskupení nepřítele, pro přechod do útoku a rozvíjení úspěchu v operační hloubce). Některá střetná sražení ve druhé světové válce i lokální války v posledním období potvrdily, že výsledek střetného sražení přímo závisí na vzdušné situaci. Před střetným sražením se může vzdušná situace vyvinout tak, že vzdušnou nadvládu bude mít nepřítel, nebo vlastní letectvo, popř. žádná ze stran nezíská nadvládu (bude tedy existovat určitá rovnováha).

Bude-li mít vzdušnou nadvládu nepřítel, nebo při vyrovnaném poměru sil ve vzduchu, musíme hlavní úsilí letectva soustředit na omezení činnosti letectva nepřítele s cílem zbavit ho volnosti jednání ve vzduchu, vyrovnat poměr sil a získat vlastní nadvládu. Tohoto cíle můžeme dosáhnout, když ještě před střetným sražením hlavní úsilí letectva soustředíme na ničení letectva nepřítele na zemi i ve vzduchu, a to i za cenu, že nebudeme ničit jeho pozemní vojska. Charakteristickým způsobem bojové činnosti letectva v tomto případě v bezjaderném období války bude jeho hromadné použití v relativně krátké době 1 až 3 dnů tak, aby mohlo přejít k plnění úkolů přímé letecké podpory pozemních vojsk. Hlavními objekty bojové činnosti letectva budou především letiště

nepřítele, prostředky protivzdušné obrany v pásmech tratí letů, prostředky velení a navedení letectva. Zbavit nepřítele vzdušné nadvlády znamená dosáhnout zásadního zvratu ve vzdušné situaci v operačním nebo taktickém měřítku. To si vyžadá zvýšeného bojového úsilí letectva — zpravidla 3—4 vzlety na letoun v první den bojové činnosti a 2—3 vzlety druhý, popř. třetí den. Frontové letectvo v obvyklém složení 2—3 stíhací letecké divize, 2 stíhací bombardovací letecké divize, 1—2 bombardovací letecké pluky, 2 průzkumné letecké pluky je schopné takový úkol splnit i za předpokladu, že v předcházející bojové činnosti utrpělo ztráty na letounech a osádkách okolo 30 %. Jedním vzletem a za předpokladu, že část stíhacího letectva bude vést úderý na pozemní cíle, může současně ničit nebo umlčovat 10—12 baterií protiletadlových řízených střel Hawk, 2 baterie Nike Herkules, do 10 radiolokačních stanovišť, 2—3 střediska uvědomování, velení a navedení a vést úder na 5—6 letišť a 2 postavení řízených střel s plochou dráhou letu. Během dvou dnů může úderý zničit na zemi v pásmu frontu do 300—350 letounů a řízených střel s plochou dráhou letu, prolomit a zničit hlavní uskupení protiletadlových řízených střel na hlavních náletových směrech a v předpokládaném prostoru střetného sražení. V rámci boje o vzdušnou nadvládu ničíme všechny zjištěné operačně taktické a taktické řízené střely, které i ve válce s použitím konvenčních prostředků ničení jsou provořené. Vedle frontového letectva se na ničení prostředků vzdušného napadení nepřítele výrazně podílejí vojska PVO.

Jiná situace bude, bude-li mít vzdušnou nadvládu vlastní letectvo. Pak půjde o to, abychom ji udrželi. Na to zpravidla bude stačit část úsilí frontového letectva, zatímco jeho podstatnou část můžeme soustředit na ničení hlavního uskupení nepřítele.

Střetné sražení může probíhat za situace, kdy mu předcházela vzdušná nebo protivzdušná operace, jejichž cílem bylo získat vzdušnou nadvládu (zbavit vzdušné nadvlády nepřítele).

Boj o nadvládu ve vzduchu, nebo její udržení je tedy první úkol letectva, na jehož splnění závisí vytvoření předpokladu k úspěchu ve střetném sražení.

Ničení hlavního uskupení nepřítele ještě před začátkem střetného sražení je druhý úkol letectva. Při vedení bojové činnosti bez použití jaderných zbraní je letectvo jediným prostředkem, schopným účinně ničit vojska nepřítele v prostorech soustředování nebo na přesunech do prostoru sražení. Přitom v konkrétní situaci bude zvlášť důležité stanovit nejvhodnější okamžik k hromadnému použití letectva. Ničení vojsk nepřítele v prostorech soustředění způsobí nepříteli ztráty a může ovlivnit i dobu zahájení přesunu vojsk do střetného sražení. Výsledky úderu letectva, zejména půjde-li o ženijně připravené prostoro soustředění, nemusí být úměrné bojovému úsilí.

Nejvhodnějším obdobím k ničení vojsk nepřítele bude za **přesunu a při rozvinování do bojových sestav**. Úderý letectva na čela pochodových proudů, zejména budou-li vedeny na kritická místa z hlediska terénu (mosty, komunikace v lesích, soutěsky, města) naruší organizovaný přesun, způsobí nahromadění vojsk a tím si vytvoří podmínky pro ničení hlavních sil nepřítele. Může ovlivnit i prostor pro střetné sražení tak, aby byl výhodný pro vlastní vojska. Přesuny vojsk do střetného sražení bude nepřítel zahajovat zpravidla v noci. To klade zvláštní nároky na bojovou činnost letectva z hlediska jeho hromadného použití v nočních hodinách. V závislosti na velikosti uskupení vojsk nepřítele a jejich vzdálenosti od prostoru střetného sražení může na ně frontové letectvo

vést 1—3 hromadné údery v časovém rozmezí 2—24 hodin. Na důležitých směrech přesunu můžeme k ničení čel pochodových proudů použít i bojové vrtulníky.

Jakmile se vojska nepřítele dostanou na dostřel vlastního dělostřelectva, přebírá ono ničení čel pochodových proudů, zatímco letectvo působí na cíle v hloubce pochodové sestavy nepřítele.

Rozvinování vojsk do bojových sestav je nejkritičtější obdobím před střetným sražením. Proto v této době musíme ničit nepřítele soustředěně všemi palebnými prostředky, tj. dělostřelectvem (raketovým vojskem), frontovým a vojskovým letectvem. Frontové a vojskové letectvo v této krátké fázi střetného sražení uskuteční zpravidla jeden vzlet. Hlavním cílem bojové činnosti letectva bude vést údery na hlavní uskupení nepřítele, zpomalit jeho rozvinování a zničit v součinnosti s dělostřelectvem hlavní prvky jeho operační a bojové sestavy, zejména na směrech, kde plánujeme úder na nepřítele, vklínění se vlastních vojsk do jeho sestavy a rozvíjení úspěchu do hloubky a boků.

Ža přesunu a při rozvinování vojsk nepřítele hlavními objekty úderů frontového letectva budou útvary a jednotky taktických raket, dělostřelectvo, protiletadlové raketové prostředky na přesunu nebo v palebných postaveních, sborová a divizní velitelská stanoviště a tankové, obrněné a mechanizované jednotky a útvary. Bojovou činnost vojskového letectva soustředíme především na ničení tankových, obrněných a mechanizovaných jednotek. Jedním vzletem frontového a vojskového letectva (za zmíněného složení) za předpokladu, že hlavní úsilí letectva soustředíme na zabezpečení střetného sražení, můžeme zničit:

- 1—2 raketové dělostřelecké oddíly řízených střel typu Lance,
- 5—6 oddílů dělostřelectva,
- 2—3 oddíly protiletadlových řízených střel,
- 1—2 divizní nebo sborová velitelská stanoviště,
- 300—350 tanků, bojových vozidel pěchoty a obrněných transportérů.

Od okamžiku navázání přímého dotyku předsunutých oddílů obou stran přechází frontové i vojskové letectvo k plnění úkolů **letecké podpory**. Bojová činnost letectva vychází ze vševojskového zámyslu, musíme ji soustředit na hlavní směry úderů vlastních vojsk s cílem spolu s ostatními palebnými prostředky pozemních vojsk ničit hlavní uskupení nepřítele, jeho taktické a operační zálohy, a tím vytvořit podmínky pro rozvíjení útoku, obklíčení hlavních sil nepřítele nebo jejich pronásledování.

Ve střetném sražení bude obdobné úkoly plnit i nepřátelské letectvo. Intenzita jeho bojové činnosti (jak jsem již uvedl) bude záviset na celkové vzdušné situaci. I když nepřítel nebude mít vzdušnou nadvládu, bude letectvo i bitevní vrtulníky používat proti hlavnímu uskupení našich vojsk. Proto dalším úkolem frontového letectva ve střetném sražení bude **protivzdušná obrana vojsk**, zvláště pak při jejich přesunu do prostoru sražení, při rozvinování a zahájení boje. Tento úkol bude plnit stíhací letectvo v úzké součinnosti s protiletadlovými raketovými svazky a útvary a ostatními prostředky PVO. Přitom stíhací letectvo použijeme k ničení prostředků vzdušného napadení před prostory účinné působnosti vojsk protivzdušné obrany, pokud je to možné na vzdálených přístupech, v prostorech a ve výškách, které z jakýchkoliv důvodů nebudou bránit pozemní prostředky protivzdušné obrany. Při současných počtech bitevních vrtulníků, které nepřítel má, můžeme část stíhacího letectva určit pouze k jejich ničení.

Důležitou úlohu ve střetném sražení bude sehrávat **vzdušný průzkum**. Bude zpravidla nejdůležitějším zdrojem zpráv o nepříteli a na jeho výsledcích může záviset včasné zjištění zámyslu nepřítele. Vzdušný průzkum vedeme nepřetržitě a systematicky v taktické i operační hloubce. Vzhledem k vysoké dynamice střetného sražení musíme všechny zprávy rychle předávat a vyhodnocovat tak, aby na jejich základě byly včas použity hlavní palebné prostředky, tj. letectvo a dělostřelectvo (raketové vojsko). V období střetného sražení půjde především o vizuální vzdušný průzkum z paluby průzkumných letounů. Zvláštní význam při přiblížování vojsk k prostoru sražení a v prostoru sražení bude mít použití bezpilotních průzkumných prostředků. Významným zdrojem zpráv, zvláště pro prvosledové divize v období rozvinování vojsk nepřítele a v průběhu střetného sražení, bude průzkum, resp. pozorování nepřítele z vrtulníků. Takto získané zprávy může velitel divize plně využít k upřesnění svého rozhodnutí.

Úspěch ve střetném sražení podmiňuje mimo jiné překvapivé použití vlastních vojsk do boků a týlu nepřítele. Toho můžeme dosáhnout širokým použitím vzdušných výsadků v operačním i taktickém měřítku. Vzdušné výsadky můžeme použít s cílem:

- ničení vojsk nepřítele z týlu nebo boků,
- ničení nejdůležitějších prvků sestavy nepřítele, především útvarů a jednotek operačně taktických a taktických raket nepřítele, velitelských stanovišť,
- ovládnutí a udržení důležitých významných objektů, čar a prostorů,
- obsazení a ovládnutí letišť nepřítele v prostorech a na směrech útoku vlastních vojsk.

Vzhledem k vysoké dynamice střetného sražení bude pro použití vzdušných výsadků, zvláště taktických, charakteristická jejich pohotovost k vysazení do neplánovaných prostorů po krátké přípravě. V praxi to znamená, že předem určíme složení výsadku, zplánujeme jeho naložení, jednotky a útvary výsadku budou na odletových letištích nebo plochách, připravíme varianty možných tratí letu a způsob vysazení. Po rozhodnutí k uskutečnění výsadku proběhne krátká příprava jak z hlediska přepravy výsadku, tak i jeho bojové činnosti v prostoru vysazení.

Frontové i vojskové letectvo musí být připraveno zabezpečit obranu výsadku na trati letu a v prostoru vysazení, po vysazení ho podporovat a zásobovat ze vzduchu.

Frontové a vojskové letectvo z hlediska jeho úkolů ve střetném sražení musíme **rozmístit** tak, aby mohlo zabezpečit obranu a podporu vojsk jak v případě úspěchu vlastních vojsk ve střetném sražení (jejich přechodu do útoku a pronásledování nepřítele), tak i pro případ, že na některých směrech bude mít úspěch nepřítel. Proto letištní manévr útvarů a jednotek letectva plánujeme jak směrem k nepříteli, tak směrem od nepřítele. Zvláště pečlivě musíme z tohoto hlediska připravit letištní manévr vojskového letectva, které rozmístíme podstatně blíže čáry dotyku, než útvary frontového letectva.

Plánování bojové činnosti letectva ve střetném sražení bude mít své zvláštnosti. Do zahájení vlastního střetného sražení můžeme plánovat bojovou činnost letectva na delší období, tzn. s větší perspektivou a přesně stanovit úkoly jednotlivým druhům letectva. Letectvo bude plnit převážně plánované úkoly. Úkoly na výzvu budou spíše výjimkou. Po zahájení střetného sražení, protože se situace může vyvíjet na různých směrech různě a může se rychle měnit, budeme bojovou činnost letectva plánovat na kratší období. Velitel a štáb le-

lectva frontu, svazky, útvary a jednotky letectva budou mít k plánování omezený čas. Proto příprava rozhodnutí velitelů na všech stupních musí být pohotová a musí vycházet z nepřetržitého sledování a znalosti vševojskové situace. Hlavním způsobem bojové činnosti letectva od zahájení střetného sražení bude plnění úkolů na výzvu.

Rízení bojové činnosti letectva za této situace bude vyžadovat **pružnou součinnost** štábů letectva se vševojskovými štáby, štáby raketového vojska a dělostřelectva, štáby vojska PVO, se zpravodajskými orgány, orgány pro řízení radiotechnického boje a dalšími. V rámci plánů součinnosti (připravených v období před střetným sražením) bude nutné řešit řadu nepředvídaných otázek, které vyplývají z náhlých změn situace. Proto bude mít zvláštní význam výměna součinnostních orgánů mezi letectvem a uvedenými druhy vojsk na nejzávažnější období střetného sražení.

Plné uplatnění ve střetném sražení, zejména na stupni vševojskových divízií a armád, budou mít **vzdušná velitelská stanoviště**. Velitelé divízií i velitel vševojskové armády se může nejen rychle přesunout do kritických prostorů, osobně sledovat, popř. si upřesnit vývoj situace, ale i okamžitě svá rozhodnutí vydávat podřízeným velitelům a štábům. K zabezpečení bojové činnosti letectva bude výhodné, aby ve vzdušném velitelském stanovišti velitele vševojskové armády (divíze) byl vždy příslušný funkcionář letectva.

Způsob letecké podpory pozemních vojsk frontovým i vojskovým letectvem ve střetném sražení jen potvrzuje úlohu leteckých návodčích u motostřeleckých a tankových pluků a předsunutých odřadů. Vzhledem k rychle se měnící situaci můžeme letecké návodčí, kromě navádění letounů a vrtulníků na cíle v prostoru čáry dotyku, využít i k předávání údajů o průběhu fronty a dalších důležitých zpráv.

Střetné sražení z hlediska bojové činnosti letectva patří k nejsložitějším druhům bojové činnosti. Frontové letectvo, zejména ve válce bez použití jaderných zbraní, může vytvořit podmínky pro úspěch ve střetném sražení ještě před jeho zahájením a společně s vojskovým letectvem a ostatními palebnými prostředky výrazně ovlivnit jeho průběh a dosažení stanovených cílů.

Efektivní použití letectva ve střetném sražení závisí do značné míry na rychlosti rozhodnutí o jeho použití na všech stupních velení i na iniciativě osádek letadel a jejich schopnosti reagovat na situaci v prostorech bojové činnosti. Z hlediska použití letectva půjde především o správné stanovení úkolů operačního významu a rozdělení úsilí i časovou posloupnost jejich plnění z hlediska možného a předpokládaného vývoje situace. Taktika letectva při ničení typických cílů se nebude lišit od taktiky používané v útoku nebo obraně. Zvláštní význam bude mít však pořadí ničení cílů a jednotlivých jejich objektů, aby vyřadilo z činnosti rozhodující prvky sestavy nepřítelů s minimálním úsilím.

PROTIVZDUŠNÁ OBRANA STŘETNÉHO SRAŽENÍ

Střetné sražení více než kterýkoli jiný druh bojové činnosti, má-li dosáhnout předpokládaných cílů, musí být spolehlivě zabezpečeno po stránce protivzdušné obrany.

Tento požadavek zcela objektivně vyplývá ze skutečnosti, že letectvo nepřítele hraje ve střetných sraženích významnou roli. Předpokládáme, že povede první úder na naše vojska a je schopné nejpružněji reagovat na vývoj situace a vlastní průběh střetného sražení. Proto bude probíhat v celém prostoru střetného sražení i úporný boj o vzdušnou nadvládu, třeba jen dočasnou, která by měla vytvořit předpoklady k tomu, aby letectvo jedné či druhé strany úkoly na něj kladené co nejúspěšněji splnilo.

Letectvo nepřítele bude při střetném sražení zaměřeno především na úder (klasickými, popř. i jadernými zbraněmi) na naše přicházející vojska, zvláště na tanková uskupení, prostředky jaderného napadení, prostředky protivzdušné obrany a místa velení.

Vzdušný nepřítel se bude snažit vést úder na naše vojska již na dalekých přístupech, na prostory soustředění nebo při přesunech s cílem způsobit jim vážné ztráty ještě před začátkem střetnutí, narušit a zdržet jejich postup, popř. znemožnit nebo zcela zmařit možnost jejich aktivní bojové činnosti.

Vojskové letectvo nepřítele (především jeho bitevní vrtulníky) bude při střetném sražení působit proti čelním jednotkám, zvláště proti předsunutým odřadům, bude narušovat a mařit vysazování taktických vzdušných výsadků, ale bude i trvalou úhrozou tanků, raketových prostředků a

dělostřelectva umístěných na bocích operační sestavy. V podmínkách členitého a nepřehledného terénu můžeme předpokládat působení vrtulníků proti uvedeným objektům i během přesunu.

Má-li protivzdušná obrana kompenzovat úhrozu působení vzdušného nepřítele a zabezpečovat plnou bojeschopnost vojsk zasazovaných do střetného sražení, musí být vedena nepřetržitě a v celém prostoru rozmístění vojsk zasazovaných do střetného sražení. V určitých fázích sražení bude nutné úsilí protivzdušné obrany zvýšit nebo v určitém prostoru sestavu uskupení prostředků PVO zesílit a zhustit.

Hlavní důraz protivzdušné obrany zaměříme na přesun, rozvinutí a přechod do sražení hlavních sil operačního uskupení, zejména pak na tankové svazky, raketové prostředky a místa velení.

V průběhu střetného sražení budeme věnovat pozornost nejen protivzdušné obraně vojsk, která vedou čelní úder, ale zaměříme ji i na vojska, která vedou úder do jednoho nebo obou boků nepřátelského uskupení.

Zvýšenou pozornost budeme věnovat také protivzdušné obraně předsunutých odřadů prvosledových divízi, dále druhým sledům před jejich zasažením do střetnutí a vzdušným výsadkům v celém průběhu jejich přeletu, vysazení i boje.

Při dalším rozboru možných způsobů organizace protivzdušné obrany střetných sražení budu vycházet z předpokladu, že půjde o střetné sražení vševojskové armády v průběhu frontové útočné operace.

Pokud bude vševojsková armáda vstupovat do střetného sražení při relativně malé vzdálenosti vojsk od čáry rozvinutí do

střetného sražení (např. při pohraničním střetném sražení apod.) a při značně aktivní činnosti vzdušného nepřítele, nemůžeme připustit se zahájením jejího postupu k čáře rozvinutí snížení účinnosti dosavadní protivzdušné obrany. Bude naopak nutné hledat a přijímat všechna opatření k zabezpečení nepřetržitosti, popř. i zvýšení účinnosti protivzdušné obrany. V této situaci se budou organické prostředky PVO vševojskových pluků přemísťovat v sestavě (bojové, předbojové, popř. pochodové) svého pluku a bránit jej palbou z krátkých zastávek nebo přímo za jízdy. Protiletadlové raketové pluky vševojskových divizí prvního sledu a armádní protiletadlový raketový pluk bude účelně přemísťovat postupně po bateriích, nebo skupinami baterií a zajišťovat tak nepřetržitou protivzdušnou obranu přesunujících se vojsk. K zesílení protivzdušné obrany na směru hlavního úderu můžeme přibrat i frontové prostředky PVO a jejich část rozvinout k protivzdušné obraně souběžek nebo přepravišf.

Důležitou úlohu při protivzdušné obraně budou plnit prostředky PVO vojsk v dotyku (vojsk překrytí státní hranice), které jsou v daném prostoru předem rozmístěné. Také část prostředků PVO zasazované armády bude spolu s prostředky raketového vojska a dělostřelectva k momentu sražení rozvinutá v palebných postaveních. Tím bude docházet u čáry zasazení do sražení ke zhušťování uskupení prostředků PVO a tím i ke zvyšování jeho účinnosti.

Se zahájením postupu vojsk k čáře rozvinutí bude zároveň potřebné, aby frontové stíhací letectvo (v případě pohraničního střetného sražení i stíhací letectvo PVOS) zvýšilo počet letounů v prostorech střehu ve vzduchu, které by byly připraveny k odrazení hromadných nebo skupinových úderů vzdušného nepřítele na přístupech k prostorům protiletadlové raketové palby. Bude-li probíhat střetné sražení současně na několika samostatných směrech, bude vhodné použít stíhací letectvo k ničení vzdušných cílů v mezerách mezi uskupeními protiletadlových prostředků vytvořených k protivzdušné obraně samostatně působících vojsk.

V případě reálných náznaků a bezprostředního očekávání hromadného nebo skupinového úderu vzdušného nepřítele bude účelně část sil stíhacího letectva vyčlenit k působení v prostorech samostatného vyhledávání a ničení vzdušných cílů volených v závislosti na rozmístění letišť nepřátelského letectva ve vzdálených přístupech k bráněným vojskům.

Pro zabezpečení účinné protivzdušné obrany vojsk budeme věnovat pozornost vytvoření nejen efektivního palebného sy-

stému prostředků PVO, ale i racionálního systému průzkumu vzdušného nepřítele. Proto bude nutné do příchodu vojsk na čáru zasazení do sražení ukončit přeskupení a rozvinutí radiotechnických hlásek vojska PVO nejen zasazované armády, ale i frontu, a tím zabezpečit potřebné zesílení průzkumu vzdušného nepřítele na hlavním směru nebo jednotlivých směrech střetného sražení. Při tom bude účelně část rozvinutých radiotechnických hlásek vojska PVO udržet v utajeném provozu a uvést v činnost podle konkrétního vývoje situace až na základě rozhodnutí náčelníka vojska PVO frontu.

V případě, kdy do střetného sražení bude přicházet druhosledová vševojsková armáda v průběhu frontové útočné operace, vzhledem ke zpravidla její velké vzdálenosti od čáry zasazení, bude nutné nejprve zabezpečit účinnou protivzdušnou obranu jejího přesunu.

Na plnění tohoto úkolu se budou podílet organické prostředky vojska PVO vševojskových pluků, divizí, armády a frontu, stíhacího letectva frontu a zpravidla i prostředky vojsk PVOS.

Organické prostředky PVO vševojskových pluků budou přímo v sestavě svých pluků, připravené k okamžitému zahájení palby z krátkých zastávek nebo za jízdy. Divizní prostředky vojska PVO by se měly přemísťovat na čelech sestav divizí, popř. za jejich předstunutými odřady v pohotovosti k okamžitému rozvinutí ve zkrácených lůžkách a odrazení nepřátelského letectva, které vede úderu na přesunující se vojska. Armádní protiletadlový raketový pluk bude vhodné přemísťovat rozčleněně po bateriích společně s prvosledovými divizemi a obdobně jako divizní pluky bude v pohotovosti k rychlému zaujetí bojové sestavy a obraně důležitých armádních objektů.

Frontové prostředky PVO a protiletadlové raketové svazky a útvary vojsk PVOS se budou na protivzdušné obraně přesunované armády podílet z dříve zaujatých bojových sestav. Zpravidla bude působnost těchto prostředků na sebe prostorově vzájemně navazovat.

Uvedené prostředky by měly zajišťovat spolehlivou protivzdušnou obranu přesunovaných vojsk především v místech zvýšené úhrzy od vzdušného nepřítele, jako jsou prostory přeprav přes vodní překážky, soutěsky a přechody přes horské a lesní masívy apod.

Současně se zahájením přesunu bude potřebné zvýšit počty stíhacích letounů udržovaných v nejvyšším stupni bojové pohotovosti. Jsou-li vojska, která se přesunují ve větší hloubce a účinně bráněna proti-

letadlovými raketovými prostředky PVOS, bude zpravidla postačující udržovat potřebné počty stíhacích letounů ve střehu na letištích. S postupným přibližováním se k čáře dotyku a vycházením z prostoru bráněného vojsky PVOS, bude nutné stíhací letectvo vyvádět do prostorů střehu ve vzduchu a tím zkrátit dobu potřebnou pro rychlý zásah proti vzdušnému nepříteli. Působení hlavních sil stíhacího letectva bude vhodné zaměřit do prostoru mimo účinnou působnost pozemních prostředků PVO a přednostně ničit vzdušné cíle na směrech, které nejsou touto působností překryty.

Vzhledem k tomu, že v době přechodu vojsk do střetného sražení bude zpravidla přední okraj členěn do hloubky s různými mezerami v operační sestavě vojsk, je nutné počítat se zvýšeným nebezpečím působení vzdušného nepřítele z boku i z hloubky našeho území. Bude proto nutné působnost stíhacího letectva orientovat i na boky a prostor za uskupením zasazované vševojskové armády.

Zvláštní pozornost bude nutné věnovat organizaci protivzdušné obrany armády, která se bude přesunovat za denního světla. I když půjde patrně o výjimečný případ, nemůžeme jej vyloučit. V tomto případě bude nutné vyvést maximální počet stíhacího letectva do prostorů střehu ve vzduchu a dosáhnout jeho působení v těchto prostorech po celou dobu přesunu. Část stíhacího letectva vyvést do prostorů samostatného vyhledávání a ničení vzdušných cílů volených na vzdálených přístupech. Na obranu přesunované armády zaměřit i úsilí prostředků PVO prvosledových armád, především jejich armádních protiletadlových raketových pluků. Frontovými prostředky PVO pak důsledně zabezpečovat protivzdušnou obranu případných přechodů přes vodní toky a horské a lesní masívy.

Ucelený systém průzkumu vzdušného nepřítele nemůžeme prostředky přesunované armády zpravidla vytvořit. Průzkum se prakticky omezí na činnost pozorovatelů vzdušného nepřítele vyčleňovaných u všech jednotek a na případné působení jednotlivých radiolokačních prostředků protiletadlových palebných prvků. Bude tedy nutné řešit nejen průzkum, ale především uvědomování vojsk na přesunu o vzdušném nepříteli pečlivě frontu a prvosledové armády, v jejímž pásmu bude zasazení do sražení probíhat.

Pod pojem uvědomování o vzdušném nepříteli chápá jak uvědomování organizované speciálním systémem po linii vojska PVO, tak i uvědomování po velitelských sí-

tích všech druhů vojsk. Do tohoto druhého způsobu uvědomování by v uvažovaných podmínkách měly účinně vstoupit i orgány, které řídí a organizují přesun druhosledové armády.

Protivzdušná obrana vlastního zasazení druhosledové vševojskové armády do sražení bude organizována obdobně jako u prvosledové armády. Zvláštnost bude spočívat v tom, že divizní a armádní prostředky vojska PVO zasazované armády se zpravidla nebudou do prostoru zasazení přemisťovat postupně, ale víceméně současně tak, aby včasným rozvinutím do bojových sestav poblíž čáry zasazení plně zabezpečovaly zejména rozvinutí hlavních sil armády a raketové vojsko a dělostřelectvo rozvinuté v prostorech palebných postavení. Nepřetržitost protivzdušné obrany bude v tomto případě řešena zvýšeným úsilím stíhacího letectva frontu a uskupením sil a prostředků PVO, které působí na směru zasazení druhosledové armády do sražení.

V průběhu střetného sražení budou protivzdušnou obranu zabezpečovat prostředky PVO vševojskových pluků v přímém začlenění do bojových sestav pluku za jízdy nebo z krátkých zastávek. Prostředky PVO vševojskových divizí a armády, které nejsou schopny vést palbu za jízdy, se budou přemisťovat postupně po bateriích a zabezpečovat nepřetržitou protivzdušnou obranu hlavních sil divize a armády v průběhu sražení. Pokud by rychlost postupu vojsk přesáhla možnosti postupného přemisťování protiletadlových raketových pluků, přešly by k přemisťování celých útvarů současně tak, aby především plně zabezpečovaly vojska před úderem vzdušného nepřítele ve zvlášť nebezpečných situacích (rozvinutí vojsk před úderem na nepřítele, při úderech do boků a týlu, při zasažování druhých sledů, při boji o zvlášť důležité prostory a čáry, při překonávání vodních překážek apod.).

Náčelník vojska PVO armády však musí v tomto případě zabezpečovat, aby se nepřemisťovalo více protiletadlových raketových pluků současně, ale postupně, aby byla zabezpečena nepřetržitá protivzdušná obrana.

Ve střetném sražení se vzhledem k poměrně vysokým tempům postupu vlastních vojsk bude zákonitě zpoždovat rozvinutí radiotechnických hlásek a tím i dosah vytvářeného radiolokačního pole bude nižší. Proto se zvyšuje možnost náhlých, nepředvídaných úderů prostředků vzdušného napadení a je možné na ni reagovat jen vysokou a trvalou bojovou pohotovostí všech prostředků PVO a celkovou nepřetržitostí protivzdušné obrany.

Pokud by v průběhu střetného sražení bráněná vojska postupovala zvláště vysokým tempem v pochodových sestavách, bylo by nutné začlenit do těchto sestav kromě prostředků PVO pluků i organické prostředky PVO vševojskových divízi a armády s tím, že jsou v trvalé pohotovosti k zaujetí bojové sestavy ve zkrácených lůžkách poblíž pochodových os a k zahájení palby na vzdušného nepřítele ohrožujícího bráněná vojska.

Vlastní začlenění do pochodových sestav by probíhalo po jednotlivých palebných bateriích s rozestupy a vzdálenostmi, které odpovídají zásadám platným pro zaujímání bojových sestav. Dodržení této podmínky by umožnilo rychle a současně zaujetí odpovídající bojové sestavy celými protiletadlovými raketovými útvary i vytvoření celkového palebného systému, aniž by byl nutný dostatečný manévr nebo přeskupení.

Rozmanitost typů soudobé bojové techniky vojska PVO s různými principy činnosti a bojovými vlastnostmi, jejich četnost a smíšený charakter uskupení protiletadlových prostředků objektivně vytvářejí dobré materiální předpoklady pro spolehlivý a odolný systém protivzdušné obrany vojsk i ve střetném sražení.

Dosažení požadovaného efektu protivzdušné obrany kompletním a plným využitím jednotlivých prostředků PVO bezesporu vyžaduje vytváření jednotného palebného systému a jednotného systému průzkumu vzdušného nepřítele. Proto by měl štáb frontu a armády (náčelník vojska PVO frontu a armády) v potřebné míře ovlivňovat charakter uskupení prostředků radiolokačního průzkumu vojska PVO a protiletadlových raketových svazků a útvarů.

Sestavu uskupení svazků a útvarů vojska PVO při přesunu a zasazení vševojskové armády do střetného sražení by měl určovat náčelník vojska PVO frontu, sestavy v průběhu střetného sražení stanovit náčelník vojska PVO zasazované vševojskové armády.

Všechny úkoly organizace protivzdušné obrany, ať se týkají obrany přesunu vojsk nebo vlastního zasazení do sražení, se upřesňují na základě rozhodnutí velitele frontu pro zasazení a předávají se vykonavatelům zpravidla ještě ve výchozím prostoru. Vzhledem k často neúplným zprávám a podkladům však bude nutné řadu údajů postupně upřesňovat a jednotlivá rozhodnutí doplňovat až v průběhu sražení. U vojska PVO však bude ve většině případů nedostatek času pro pronikání těchto podkladů, nebude ani čas na orga-

nizaci složitých a časově náročných součinností. Proto bude nutné těžiště součinnosti ve zcela konkrétní formě přenést na společná místa velení letectvu a PVO na stupni frontu a armády a na další místa velení, kde jsou speciálně vyčleněné součinnostní skupiny. Jednotlivým vykonavatelům—aktivním palebným prostředkům—pak předávat jen nejnútnejší, zcela konkrétní údaje, a to i v průběhu boje tak, jak budou postupně řešeny.

Zvláštní pozornost bude nutné v těchto vysoce dynamických fázích operace, v častotě a rychle se měnících situacích věnovat bezpečnosti letu vlastního letectva a ze strany letectva i prostředků vojska PVO se snažit o co nejdůslednější dodržování všech dříve stanovených zásad, protože jejich další upřesňování během sražení bude značně problematické.

Vzhledem k značně členitému přednímu okraji fronty, četnému vysílání přesunutých odřadů a činnosti jednotlivých svazků a útvarů odtržených od hlavních sil, budou se snižovat a zpochybňovat informace o rozmístění vlastních vojsk. Bude proto nutné věnovat zvýšenou pozornost vytváření předního okraje a identifikaci pozemních vojsk a zabránit tak případným úderům letectva na vlastní vojska.

Četné zvláštnosti vedení bojové činnosti vojsk při střetném sražení, především neustálý manévr, rychlost postupu, časté změny situace, nutnost vysílání přesunutých odřadů, popř. operačních manévrujících skupin, to vše ve svém souhrnu, bude značně ztěžovat zásobování vojsk. Proto musí náčelník vojska PVO frontu i armády věnovat značnou pozornost doplnění veze- ných zásob protiletadlových raket, munice a pohonných hmot pro útvary vojska PVO zasazované armády ještě před jejím zasazením, popř. zabezpečit zvýšení těchto zásob na maximální únosnost. V průběhu sražení pak včas organizovat doplňování uvedeného materiálu a hledat pro jeho realizaci každou vhodnou příležitost.

Spotřeba protiletadlových raket a munice nebude během střetného sražení u všech prostředků PVO zasazované armády rovnoměrná. Proto by měl být náčelník vojska PVO armády se svým oddělením připraven k zajištění manévru, především protiletadlovými raketami, mezi jednotlivými vševojskovými svazky a protiletadlovými raketovými pluky a nepřipustit narušení celkové účinnosti protivzdušné obrany dílčím nedostatkem raket u některého z palebných protiletadlových raketových prostředků.

Přes požadovanou a nutnou centralizaci velení a řízení bojové činnosti prostředků PVO, především při vytváření uskupení a

organizací jednotného systému palby a průzkumu vzdušného nepřítele, nemůžeme ve střetném sražení vyloučit četné případy, kdy této centralizace nebude možné dosáhnout. Při ničení vzdušných cílů působících v malých a přízemních výškách, především řízených střel s plochou dráhou letu a bitevních vrtulníků, bude nutné palebnou rozhodovací pravomoc plně ponechat velitelům protiletadlových jednotek.

Obdobně při organizaci průzkumu a uvědomování o vzdušném nepříteli je nutné uvažovat i decentralizované uvědomování

a pro jeho realizaci předem vytvářet potřebné předpoklady. Především náčelník vojska PVO frontu se svým štábem musí, kromě zabezpečení včasného rozvinutí frontových radiotechnických hlásek k zesílení průzkumu vzdušného nepřítele na směru zasazení armády do sražení, zabezpečit zasazovanou armádu potřebnými provozně technickými podklady k přijímání zpráv o vzdušném nepříteli od jednotlivých radiotechnických hlásek působících v prostoru přesunu a zasazení armády. V průběhu sražení bude nutné tyto podklady průběžně upřesňovat.

Organizace a zabezpečení účinné protivzdušné obrany vojsk ve střetném sražení bude více než kdy jindy náročným úkolem pro všechny palebné i průzkumné prostředky a štáby vojska PVO. Při rychlých a častých změnách situace a značné členitosti uskupení bráněných vojsk bude narušena i souvislost systému protivzdušné obrany, bude docházet k nenadálým úderům vzdušného nepřítele z různých směrů. Tato skutečnost si bude vyžadovat dlouhodobé udržení všech prostředků vojsk PVO v nejvyšším stupni bojové pohotovosti. Nedostatek podkladů v průběhu sražení od nadřízených musí vést k umnému spojování iniciativy a samostatnosti v rozhodnutích podřízených s původním zámyslem řešení nadřízeného. Ve střetném sražení se budou naše vojska s velkou pravděpodobností střetávat s nově zasazovanými operačními svazy a svazky, s novými prostředky vzdušného napadení. Proto bude nutné řadu dosavadních návyků a zásad v bojové činnosti pružně konfrontovat s novými jevy, se kterými se budou bezesporu prostředky vojska PVO setkávat.

ŽENIJNÍ ZABEZPEČENÍ STŘETNÉHO SRAŽENÍ

Cílem ženijního zabezpečení střetného sražení je podílet se efektivně organizovanými a účinnými ženijními opatřeními na vytvoření podmínek pro přesun, rozvinutí a zasazení hlavních sil do sražení, zabezpečení jejich manévru, vedení rozhodného úderu na hlavní uskupení nepřítele a přechodu k úspěšnému pronásledování (nebo v případě neúspěchu střetného sražení přechodu do obrany).

Správné pochopení stanoveného cíle, operační situace a podmínek, za nichž se připravuje střetné sražení, dovoluje určit obsah a hlavní úkoly ženijního zabezpečení. Cíle ženijního zabezpečení střetného sražení můžeme dosáhnout plněním těchto úkolů:

- zabezpečení přesunu, rozvinutí a zasazení hlavních sil;

- překonávání prostorů zátarasů, závalů, požárů a radioaktivního zamoření terénu;

- zřizování zátarasů a ničení na směrech úderů nepřítele, obranou boků vlastních vojsk a mezer zátarasy a udržení dosažených výhodných čar a prostorů.

Obsah a charakter jejich plnění ovlivňují však tyto podmínky:

- druh bojové činnosti vlastních vojsk a nepřítele;

- stav a naplněnost ženijního vojska, včetně jeho ženijního materiálního technického zabezpečení;

- charakter a zvláštnosti válečného;

- roční období a klimatické podmínky;

- časové možnosti na jejich splnění.

Tyto podmínky mohou plnění jednotlivých úkolů ženijního zabezpečení střetného sražení ulehčovat nebo ztěžovat. Nejzávažnější situace pro jejich plnění vznikne za vedení bojové činnosti při oboustranném použití jaderných zbraní.

Ženijní zabezpečení organizujeme v souladu s jednotlivými obdobími střetného sražení a zahrnuje:

- zabezpečení přesunu s předvídáním střetného sražení;

- zabezpečení rozvinutí a zasazení hlavních sil;

- zabezpečení vedení střetného sražení a přechodu k pronásledování nepřítele.

Ženijní zabezpečení v rámci vševojskové armády klade na náčelníka ženijního vojska armády a jeho oddělení zvýšené nároky již při jeho přípravě, plánování a organizaci součinnosti.

S předvídáním možného charakteru bojové činnosti vojsk v jednotlivých obdobích si musí náčelník ženijního vojska armády ujasnit rozhodující úkoly ženijního zabezpečení a jejich ženijní materiální zabezpečení. Na plnění těchto úkolů pak musí zaměřit hlavní úsilí svého oddělení a všech podřízených náčelníků ženijních služeb a velitelů ženijních útvarů a jednotek.

Pro jejich splnění je třeba plánovat, dobře připravit, organizačně a materiálně zabezpečit operativní a nepřetržitý ženijní průzkum v celém zájmovém prostoru.

Jeho cílem je získat a dodat hodnověrné údaje o ženijních opatřeních nepřítele a terénu, nutných jak k rozhodnutí vševojskových velitelů, tak i náčelníků ženijních služeb a velitelů ženijních útvarů a jednotek k organizaci a k plnění jednotlivých úkolů ženijního zabezpečení.

Ženijní průzkum vedou armádní a divizní ženijní průzkumné hlídky (ŽPZH) a ženijní průzkumníci, začlenění do vševojskového průzkumu, předvojáků, předsunutých odřadů, OMS, skupin hloubkového průzkumu i taktických vzdušných výsadků.

Zvláštní pozornost musíme věnovat získávání všech zpráv o jaderných minách (skladování, doprava, dislokace a složení

skupin pro jejich ukládání, příznaky jejich uložení atd.).

Při vyhodnocování získaných údajů musíme neustále respektovat tu skutečnost, že nepřítel může kdykoliv, zvláště v počátečním období střetného sražení (přesunu a rozvíjení hlavních sil), vést jaderné úderů na naše vojska. Potom údaje ženižního průzkumu o stavu cest a přepravišť přes vodní překážky, charakteru závalů, požárů a devastací terénu mají zásadní význam pro další rozhodnutí vševojskových velitelů.

Při zpracování návrhu na ženižní zabezpečení střetného sražení v přípravném období se musí NŽV armády rozhodnout v krátkých časových lhůtách a velmi často bez úplných podkladů o situaci, ženižních

opatřeních nepřítele a stavu terénu. V tomto procesu se projeví jeho vysoká odborná připravenost, schopnost prokázat velkou předvídavost, operativnost, rozhodnost a iniciativu.

Uskupení a bojové použití ženižních sil a prostředků v rámci armády musí plně respektovat složitost střetného sražení a časté změny, které v jeho průběhu nastanou. Proto již v přípravném období je třeba vytvořit takové uskupení ženižních sil a prostředků, které toto umožní.

V rámci armády to vyžaduje vytvořit silné ženižní zálohy pro nepředvídané plnění úkolů ženižního zabezpečení, neboť v průběhu střetného sražení nemůžeme měnit přidělení ženižních sil a prostředků a jejich manévry.

Ženižní zabezpečení přesunu s předvídáním střetného sražení

Pro přesun úderného uskupení do sražení a raketového vojska a dělostřelectva do nových prostorů k jeho podpoře musíme zabezpečit úpravu a údržbu pochodových os, včetně zařízení náhradních přepravišť přes vodní překážky na jednotlivých pochodových osách. Pro přesun vlastního úderného uskupení o hodnotě až dvou divizí (motostřeleckých nebo tankových) je třeba upravit a udržovat 3–6 cest a 1–2 cesty pro armádní prostředky (dělostřelectvo, raketové vojsko a zálohy armády).

Při jejich výběru vycházíme ze současné silniční sítě, která splňuje základní technické parametry (šířka vozovky 6–7 metrů, nosnost 60 t) nebo úpravami umožní jejich dosažení.

Vliv hustoty silniční sítě ovlivňuje možnost volby os přesunu vzhledem k okolnímu terénu. Hustá silniční síť umožňuje výběr vhodných objížděk a proto jejich vytvoření je časově méně náročné.

Při přesunech je účelné volit cesty členitým terénem s dostatečnou přírodní maskovací kapacitou. Členitý terén snižuje účinky jaderných výbuchů a pro svoji nepřehlednost snižuje i možnost vedení nepřátelského průzkumu. Na druhé straně má nevýhodu v tom, že je v něm nižší hustota cest a tím jsou omezené možnosti při volbě objížděk. Protože během přesunu je pravděpodobné napadení jadernými zbraněmi či jinými prostředky, nemají osy přesunu procházet velkými městy, komunikačními uzly, souvislými lesními masivy a soutěskami. Přechody přes vodní překážky volíme protiproudě větších vodních děl (zdyadel, nádrží, přehrad).

Složitá situace vzniká při překonávání středních a širokých vodních překážek.

Mostová přepraviště (i náhradní) a vojska přesunující se po nich jsou centrem pozornosti nepřítelů a obzvláště ve dne jsou snadno zničitelná. Proto je třeba zabezpečit jejich maximální ochranu (prostředky letectva a PVO), maskování (klamně mosty, zadýmování) a manévry přepravními prostředky.

Za zvlášť složitých podmínek (použití JZ, letecká převaha nepřítelů, složitá operační situace, denní doba) je účelné, aby v zájmu udržení vysoké bojové schopnosti přesunujících se vojsk se přepravovaly motostřelecké jednotky na plavidlových přepravištích zřízených z organických plovoucích prostředků (OT, BVP), tankové jednotky na brodových a podvodních přepravištích, raketové a protiletadlové útvary na přívozových přepravištích z PMS nebo GSP.

Během přesunu mohou vojska narazit na prostory zátarasů, závalů, rozsáhlých rozrušení, požárů či radioaktivního zamoření terénu. Jejich překonávání, zejména v pásmech radioaktivního zamoření terénu, bude vyžadovat mnoho času, sil a prostředků. Vzhledem k složitosti a rychle se měnící operační situaci, je třeba ihned reagovala a najít optimální variantu řešení. Např. brigádní ženižní prapor za 10–12 hodin vytvoří 6–8 km průchodů v částečných lesních závalech, nebo 2–3 km průchodů v částečných závalech v osadách. Po jaderném úderu 20 kt (viz Oper-51-4) vznikne pásmo částečných závalů v zastavěném terénu 1,7 km a v zalesněném terénu o poloměru 2 km. Při vytvoření průchodu ve vzdálenosti 1 km od epicentra by byla jeho délka ~ 3 km a ženižní prapor by musel být nasazen 6 hodin (zalesněný terén) až 12 hodin (zastavěný terén).

Ještě složitější situace může nastat při překonávání prostorů závalů a rozrušení v pásmech radioaktivního zamoření terénu, kdy v řadě případů musíme počkat na pokles úrovně radiace nebo upravit pouze návěsnými zařízeními na tancích (ZZ T-54/55 a BTZ-55). Proto je nejvhodnější a nejrychlejší způsob překonání těchto prostorů vytyčením vhodné objízdky.

Zvláštní pozornost věnujeme překonávání nepřátelských zátarasů vzniklých během přesunu na komunikacích, v průsmycích, soutěskách a na přepravištích minováním „na dálku“. Tyto může nepřítel zřizovat letecky např. systémem minování GATOR (USA) nebo MW (NSR). Půjde o smíšená minová pole velké hloubky (až několik km), zřízená pomocí skříňových leteckých pum. K zabezpečení jejich překonávání musíme mít připraveny a materiálně zabezpečeny vyčleněné jednotky. V každé vševojskové i vojskové rotě po družstvu (osádce) a praporu po četě. Vyčleněné jednotky zabezpečí překonávání minových polí některým z těchto způsobů: obejít, ražení průchodu nebo samovyproštění. Jejich volba závisí především na znaloštech minového materiálu, způsobu aktivace min, vycvičenosti a vybavení jednotky.

Obejít je nejrychlejší a nejvhodnější způsob. Jeho použití však závisí na bojové situaci a terénních podmínkách.

Ražení průchodů je nejčastější způsob a může probíhat:

- ručně (pomocí minové kotvičky a trhavin),
- mechanicky (TRAL, MOV, KMT-6, dozerné radlice),
- výbušně (ROD-200, táhle nálože),
- kombinovaně (MOV nebo TRAL s VO).

Samovyproštění používají vojska, kdy minování „na dálku“ bylo použito přímo na přesunující se vojska (útvary, jednotku).

Plnění jednotlivých úkolů ženijního zabezpečení musí odpovídat i uskupení ženijního vojska. Ženiní odřady, ženijní zálohy a ženijní útvary a jednotky přesunující se pluků, divizí a armády začleníme do pochodové sestavy tak, aby byly schopny zabezpečit průběh celého přesunu a přejít bez přeskupování k plnění dalších úkolů.

Cesty pro úderné uskupení a armádní prostředky upravuje armádní ženijní silniční mostní pluk centralizovaně (po praporech na jednotlivých osách). Pluky a divize za přesunu si vyčleňují na každou pochodovou osu OZP. Tyto se přesunují za čelní pochodovou záštitou a zabezpečují plynulý přesun pochodových proudů. Pro přemostění vodních překážek na pochodových osách použijeme prostředek z armádní ženijní zálohy (ponp) a ženijního mostního pluku (žsimpr PMS).

Ženiní zabezpečení rozvinutí a zasazení hlavních sil

Rozvinutí a zasazení hlavních sil zabezpečují předem odřady a předvoje, které s předstihem obsazují výhodné terénní čáry a prostory a drží je do příchodu hlavních sil. Přitom plní tyto úkoly ženijního zabezpečení:

- úpravu terénu k ochraně živé síly a bojové techniky;

- manévr zátarasy a přípravu komunikačních směrů k ničení a tak k přehrazení možných protiztečí nepřítel.

Rozsah a kvalita splnění těchto úkolů závisí na čase, který budou mít na jejich plnění. V závislosti na vývoji operační situace to mohou být 2–3 hodiny. Na plnění úkolů se podílejí všechny druhy vojsk z předem odřadů a předvojů. K ochraně živé síly a bojové techniky využijeme především přirozených ochranných vlastností terénu, návěsných zařízení (ZZ T-54/55, BTZ-55, BTZ-813), zahlubovacího zařízení (ZZ-T 72), trhavin a ručních zemních prací.

Začleněné ženijní jednotky (organické i přidělené) vykonávají složitější opatření (manévr, zátarasy, přípravu objektů a

komunikačních směrů k ničení apod.).

Vlastní rozvinutí a zasazení hlavních sil řešíme v souladu se vzniklou situací a potřebami jednotlivých stupňů. OZP pluků a divizí upravují cesty až po čáru rozvinutí do praporek proudů, od této čáry upravují praporek a rotní cesty síly a prostředky vyčleněné ze sestavy praporů s využitím návěsných zařízení.

Pro každý pluk prvního sledu upravujeme 1–2 cesty až na čáru rozvinutí do praporek proudů, dále pro každý prvoledový prapor dvě cesty až po čáru rozvinutí do rotních proudů, pro každou prvoledovou rotu jednu cestu až po čáru rozvinutí do četových proudů.

Rozvíjení našich vojsk se bude nepřítel snažit zastavit minováním „na dálku“, zřizováním přehradných a překážkových minových polí. K tomu může využít vrtulníkové systémy minování M 56 (USA), MiWS-HS (NSR), raketometné systémy MLRS (USA) i LARS (NSR) a dělostřelecké systémy ADATM a ADAP. Jde o plošná minová pole se značnou hloubkou (až 300 m) s protitankovými, protipásovými a

protidnovými minami. Tyto překážky překonáváme stejnými způsoby jako při přesunu.

Během rozvíjení a zasazování vojsk úderného uskupení může nepřítel vést úder z odkrytých boků a do vzniklých mezer sestavy našich vojsk. K jejich obraně

používáme výbušných zátarasů zřízených POZ všech stupňů a ženijními zálohami. Během 2—3 hodin mohou pohyblivé odřady armády a úderného uskupení (divizní a plukovní) položit každý až dvě pokládky min, což představuje celkem 12—16 tisíc min, tj. 17—22 km PT minových polí.

Ženijní zabezpečení během střetného sražení a při přechodu k pronásledování

Po zasazení hlavních sil úderného uskupení plníme v jejich prospěch úkoly ženijního zabezpečení jako v útočné operaci. Úderné uskupení rozvíjí střetné sražení a část jeho vojsk váže nepřítele na směr jeho hlavního úderu. Opevňuje výhodné čáry a úpornou obranou a úderu do boku a týlu ničí nepřítele.

Na základě průběhu a výsledku střetného sražení může vzniknout potřeba upevnit důležité dosažené prostory. Ženijní jednotky zde budují jednotlivá postavení, zřizují na nejdůležitějších tankových směrech výbušné zátarasy a připravují k ničení komunikační směry. Na budování vyčleňujeme z armádní ženijní zálohy ženijní opevňovací prapor. POZ a ženijní zálohy zřizují zátarasy a připravují komunikační směry k ničení.

V průběhu střetného sražení může nepřítel použít i jaderných min. K jejich vyhledávání a ničení vysíláme skupinu k zneškodňování jaderných min s úkolem ovládnout prostor uložený jaderné miny a zneškodnit její odpálení.

Podle výsledku střetného sražení přecházejí vojska úderného uskupení buď k pronásledování, nebo do obrany. Podle charakteru bojové činnosti pak řešíme i jejich ženijní zabezpečení.

Důležitým předpokladem pro ženijní zabezpečení je dokonalé **ženijní materiální a technické zabezpečení** vojsk. Jeho cílem je po technické a materiální stránce zabezpečit úspěšné splnění všech úkolů ženijního zabezpečení střetného sražení. Při jeho plnění vycházíme z úkolů stanovených velitelem armády, z plánovaných úkolů ženijního zabezpečení a současně ženijní materiální technické situace vojsk v době přípravy střetného sražení.

V přípravné době je třeba:

- odsunout všechnu nepotřebnou a poškozenou ženijní techniku;
- doplnit vojska ženijní technikou na předepsané počty s dostatečnou zásobou

motohodin (přednostně zatarasovací a od-tarasovací prostředky, zemní stroje a přepravní prostředky);

— doplnit pohyblivé zásoby s důrazem na protitankové miny a trhaviny (hlavně pohyblivé odřady zatarasovací všech stupňů);

— zabezpečit manévry ženijními opravárenskými prostředky.

Manévr ženijními prostředky v průběhu střetného sražení je výhodný k rychlé úhradě ztrát a spotřebované ženijní munice.

Vzhledem k rozsahu a složitosti ženijního zabezpečení může být armáda posílena ženijním praporem, pontonovým praporem a jednou rotou z přepravního výsadečkového praporu. V souladu s úkoly ženijního zabezpečení můžeme ženijní vojsko armády použít takto:

— armádní ženijní záloha č. 1 (AŽZ-1), tvořená ženijní brigádou bez přidělených a vyčleněných ženijních praporů, je určena k odstraňování následků po jaderných úderech, k obnově bojeschopnosti vojsk, k úhradě ztrát a k plnění nepředvídaných úkolů;

— armádní ženijní záloha č. 2 (AŽZ-2), tvořená pontonovým plukem, je určena k zřizování a údržbě armádních mostových přepravišť;

— pohyblivý odřad zatarasovací (POZ), tvořený ženijním zatarasovacím praporem, v součinnosti s PTZ armády zabezpečuje rozvinutí a zasazení úderného uskupení do sražení a přehrazuje směry nepřátelských protíderů (v rámci armády je vhodné vytvořit i druhý POZ z ženijního praporu armádní ženijní brigády);

— ženijní silniční mostní pluk upravuje a udržuje armádní cesty a zřizuje na nich náhradní přemostění přes vodní překážky;

— další útvary a jednotky ženijního vojska armády použijeme v souladu s jejich bojovým předurčením.

Neustálý růst ničivých prostředků, použití nových zbraňových systémů, manévrový charakter bojové činnosti vedl k výraznému zvětšení rozsahu i objemu jednotlivých úkolů ženijního zabezpečení při současném požadavku zkracování času na jejich plnění. Toto způsobilo, že význam ženijního zabezpečení střetného sražení značně vzrostl a kvalitativně se změnil i jeho obsah.

CHEMICKÉ ZABEZPEČENÍ STŘETNÉHO SRAŽENÍ

Nepřítel bude všemi prostředky a způsoby průzkumu vyhledávat a zjišťovat činnost našich vojsk. Se zesílenou činností všech druhů průzkumu nepřítele můžeme počítat zejména v situaci, která povede ke střetnému sražení. Na konkrétní výsledky průzkumu bude také navazovat použití ZHN. Cílem veškeré činnosti nepřítele bude tedy zjistit naše vojska a údery ZHN zdržet, nebo zastavit náš postup (pochod) a předejít naše vojska v zahájení aktivní bojové činnosti v prostorech (čarách) pro něho výhodných. K napadení vojsk vedlých do střetného sražení použije nepřítel letectvo, raketové prostředky a dělostřelectvo.

Pokud budou vojska v pochodových proudech za přibližování, poskytují lineární cíle, které jsou málo vhodné pro efektivní použití jaderných i chemických zbraní. V této době může nepřítel používat pozemní jaderné výbuchy k ničení komunikačních uzlů, na přechody přes vodní překážky, horské a zalesněné prostory, odolné a rozlehlé vojenské objekty. Pozemními jadernými výbuchy dosáhne nepřítel zničení daného cíle a vytvoření rozsáhlých pásem radioaktivního zamoření, čímž ovlivní pochod našich vojsk. Se stejným cílem může používat i chemické zbraně s dlouhodobějšími účinky. Pro tento účel jsou nejvhodnější otravné látky typu VX a yperit.

Z hlediska použití ZHN bude nejnebezpečnější období rozvinování vojsk na čarách rozvinutí pro střetné sražení. Z lineárních cílů se stávají cíle plošné.

Za této situace použije nepřítel jaderných neutronových a chemických zbraní hromadně a všemi prostředky. Při použití jaderných zbraní půjde především o vzdušné výbuchy. Významné místo bude mít použití neutronové munice vzhledem k cha-

rakteru jejich účinků. Oba způsoby neomezí nepřítel v manévru radioaktivním zamořením.

Z chemických zbraní může používat rychle působící, všeobecně jedovaté, zneschopňující a dusivé otravné látky (sarin, kyanovodík, psychoaktivní BZ, CS), které nezpůsobují zamoření terénu.

Chemické zbraně s dlouhodobým působením v prostoru napadení (OL typu VX a yperit) může nepřítel použít na druhý sled, zálohy a týlové objekty, především na cíle na směrech, kde sám nebude útočit, a ke krytí boků. Obecně mohu uvést, že nepřítel použije těchto typů OL v uvedené situaci výjimečně.

Kalkulační výpočty v použití zbraní hromadného ničení musí vycházet ze znalostí zásad jejich použití v prostoru nastávající bojové činnosti, z povětrnostní situace a konkrétní operační a bojové situace. Tyto možnosti mají orientační charakter a slouží k modelování situace, pro kterou řešíme optimální organizaci opatření k zabezpečení vojsk.

V našem případě musíme počítat se skutečností, že nepřítel může vytvářet rozsáhlá pásma radioaktivního i chemického zamoření v době přibližování a že bude po celou dobu ničit vojska údery ZHN a vytvářet tak velmi složitou situaci. Z těchto skutečností musí vycházet velitel a štáb, zvláště pak NCHV, při plánování a organizování chemického zabezpečení střetného sražení.

Na plánování, organizaci a operativní řízení chemického zabezpečení bude mít vliv vznik střetného sražení i jeho průběh.

Střetné sražení armády může vzniknout při zahájení útočné operace v pohraničí, v průběhu útočné operace při odrážení protiúderů, při střetnutí se s jeho prisunovanými zálohami, nebo v průběhu obran-

né operace při vedení protiúderu, popř. při přechodu do protiútoků. Při střetném sražení v pohraničí bude málo času na jeho přípravu. Při střetném sražení v průběhu operace bude k dispozici zpravidla více času. Střetné sražení se povede částí nebo hlavními silami armády. Může se rozvinout na jednom nebo několika směrech v pásmu armády. Střetné sražení bude charakterizováno omezeným časem na jeho organizaci, rychlými změnami situace, rychlým spádem bojové činnosti, úporným bojem o získání a udržení iniciativy, zasazením vojsk do sražení z chodu a širokým použitím manévru k obchvatu do boků a k úderu do týlu uskupení nepřítele. Charakteristické pro střetné sražení je nesouvislá fronta. Boj o iniciativu je nejdůležitějším charakteristickým rysem střetného sražení. Rozhodující význam budou mít předstihující jaderné údery na jaderné prostředky nepřítele a na jeho tankové uskupení. Těmito údery se mimo jiné dosáhne i ochrany vlastních vojsk před úderem jadernými, neutronovými i chemickými zbraněmi.

Na organizaci chemického zabezpečení a použití chemického vojska budou mít dále vliv způsoby zničení nepřítele ve střetném sražení. Při čelním úderu bude použito chemického vojska charakterizováno jeho centralizovaným použitím. Při vstřícných úderech nebo při úderu do jednoho boku a při nutnosti zabezpečovat vojska poutající čelně uskupení nepřítele, bude použito chemického vojska decentralizované. Uskupení chemického vojska k zabezpečení střetného sražení musí umožnit okamžité použití útvarů a jednotek k odstranění následků po použití ZHN nepřítelem, umožňovat vedení manévru k zabezpečení hlavních sil, které vedou úder do boku a týlu uskupení nepřítele. Při tom je třeba se vyvarovat složitých manévru útvarů chemického vojska, které by mohlo vést ke ztrátě času a tím i k ohrožení splnění úkolu v požadovaném čase.

Střetné sražení zpravidla zahrnuje:

- jaderné údery operačně taktickými a po přiblížení stran i taktickými prostředky,
- odrazení úderů ze vzduchu,
- bojovou činnost předsunutých odřadů,
- bojovou činnost vzdušných výsadek,
- úder tankových a motostřeleckých svazků k rozdělení a rozbití protisložícího nepřítele a rozvíjení útoku do hloubky.

Rozhodující úlohu při ničení hlavního uskupení přisunujících se (útočících) vojsk nepřítele mají jaderné zbraně raketového vojska, frontové letectvo a také důsledná ochrana vlastních vojsk proti úderům ze vzduchu prostředky PVO. Proto také hlav-

ní úsilí sil a prostředků chemického vojska bude zaměřeno v prvním pořadí na zabezpečení bojové činnosti svazků a útvarů těchto druhů vojsk, na rychlé odstraňování následků jejich napadení ZHN nepřítelem, na zabezpečení bojové činnosti vojsk vedoucích úder do boku a týlu hlavního uskupení nepřítele a na poskytnutí pomoci svazkům a útvarům 2. sledu a zálohám armády zabezpečujícím narůstání úsilí v hloubce sestavy nepřítele.

Z toho plyne, že hlavními opatřeními chemického zabezpečení bojové činnosti vojsk ve střetném sražení bude:

- zjišťování parametrů jaderných výbuchů v pásmu přesunu i vedení střetného sražení,
- zjišťování radiační, chemické i biologické situace na osách přesunu, na čarách rozvinování a směrech útoku svazků a útvarů,
- použití dýmu v rámci maskování 2. sledu (zálohy) při jeho zasazení do boje,
- zabezpečení svazků a útvarů technikou chemického vojska a prostředky ochrany.

V průběhu střetného sražení se nepřetržitě zjišťování parametrů jaderných výbuchů na směrech činnosti hlavního uskupení tankových a motostřeleckých svazků zabezpečuje silami jednotek vyčleněných na tyto směry od praporu speciální kontroly armády. K tomu je nutné vždy mít možnost rozvinutí jednotek praporu speciální kontroly na stanovištích v daném prostoru ještě před zahájením střetného sražení. To znamená určenou jednotku praporu speciální kontroly začlenit již do předsunutého odřadu, nebo ji vést za předsunutým odřadem tak, aby získala dostatek času pro zaujetí stanovišť před příchodem (rozvinováním) hlavních sil armády.

Tyto jednotky se budou v průběhu střetného sražení přemísťovat nejčastěji po rotách nebo i po stanicích v závislosti na postupu předsunutých odřadů, jejich úspěchu a úspěchu hlavních sil.

Radiační a chemický průzkum vedou zpravidla síly a prostředky vojsk (průzkumné skupiny, PO, 1. sledy tankových i motostřeleckých svazků) s důrazem na osy jejich přesunu, v prostorech rozvinování předbojové i bojové sestavy, v prostorech palebných postavení dělostřelectva i raketových oddílů.

Síly a prostředky armády vedou radiační, chemický a povšechný biologický průzkum na přechodech přes velké vodní překážky, které jsou na směrech postupu vojsk a také na osách přesunu 2. sledu a záloh při zasazení k narůstání úsilí

v hloubce, v prostorech rozmístění míst velení, v bojových postaveních raketových oddílů armádní raketové brigády, protiletadlové raketové brigády i v palebných postaveních dělostřelectva.

Významné místo bude mít vzdušný radiální průzkum s důrazem na osy přesunu a prostory rozvinování do bojových sestav pro střetné sražení. K využití výsledků průzkumu bude třeba pro činnost vojsk zabezpečit příjem zpráv vysílaných z paluby vrtulníku za letu u předsunutého odřadu, na výpočetně analytických skupinách svazků prvního sledu a na radiálním středisku armády.

Do zahájení střetného sražení se může uskutečnit přemístění míst velení armády, přísun raket, munice a také doplnění vojsk ostatním materiálem. V souvislosti s tím upřesňujeme úkoly vzdušnému i pozemnímu radiálnímu, chemickému a povšechnému biologickému průzkumu ke zjištění situace na osách přesunu i v prostorech rozmístění míst velení, armádní raketové technické základny, týlových útvarů a zařízení a na hlavních automobilních silnicích.

Velký význam má rychlý sběr zpráv o radiální a chemické situaci, včasné její vyhodnocení a návrh veliteli k činnosti vojsk v dané situaci. Odpovědná úloha v plnění tohoto úkolu v krátkém čase náleží NCHV, jeho oddělení i RS armády.

Úplná speciální očista vojsk bude probíhat jen na základě rozhodnutí velitelů svazků nebo velitele armády po splnění bojových úkolů nebo po jejich vyvedení z boje. Při přesunu k čáře možného střetnutí s nepřitelem a v průběhu střetného sražení půjde zpravidla o částečnou speciální očistu, a to v situaci, která to umožní.

Úplnou speciální očistu organizujeme především ve prospěch armádní raketové brigády, protiletadlové raketové brigády, druhého sledu a záloh armád. Nejčastějším způsobem bude uskutečnění speciální očisty přímo v sestavě zamořených útvarů, dělostřeleckých skupin apod. a na průjezdnicích MSO rozvinutých na osách postupu zamořených vojsk. Pozornost přitom věnujeme bojovému zabezpečení prací na MSO, neboť ve střetném sražení může do-

cházet k pronikání nepřitele do značné hloubky naší sestavy.

Ještě před střetným sražením musí NCHV zabezpečit kontrolu úplnosti vybavení a doplnění vojsk prostředky speciální očisty. Stejným způsobem kontroluje úplnost prostředků protichemické ochrany a doplnění pohyblivých zásob těchto prostředků u svazků a útvarů. Požadavkem je, aby vojska byla 100% vybavena bojeschopnými prostředky ochrany s vytvořením stanovené výše pohyblivých zásob chemického materiálu.

Ve střetném sražení budou často použity taktické a operačně taktické výsady. NCHV je povinen zabezpečit radiální a chemický průzkum prostoru nasednutí, výsady vybavit vojskovými prostředky speciální očisty a prostředky radiálního a chemického průzkumu. V podmínkách vysoké manévrovosti vojsk je využívání ochranných vlastností terénu a ženijních opatření ztíženo. Z tohoto důvodu bude mít vedle aktivního boje s prostředky jaderného a chemického napadení nepřitele značný význam utajení a překvapivá činnost vlastních vojsk. Toho se mimo jiné dosahuje opatřením operačního maskování a v jeho rámci použitím dýmu. Při předvídání střetného sražení v souladu s plánem operačního maskování je nutné pro plnění tohoto úkolu předem určit síly a prostředky, připravit materiální a technickou stránku zadymování. V dalším podle konkrétní situace upřesnit a doplnit způsob, prostory a dobu zadymování.

Zadymování používají vojska k zabezpečení skrytého manévru předsunutých odřadů při jejich přesunu, rozvinování a útoku z chodu; prostředky dělostřelectva a letectva k oslepení pozorovatelů a protitankových prostředků nepřitele; síly a prostředky chemického vojska s cílem maskovat druhý sled i zálohy na čarách rozvinování k zasazení do boje a také k maskování palebných prostorů arb, plrb i palebných postavení dělostřelectva.

NCHV bude tedy organizovat plnění jednotlivých opatření chemického zabezpečení s předvídáním a zpravidla také na větším prostoru. Převážná část opatření bude přitom probíhat v časové tísní a často za velmi nepřehledné situace.

Úkoly velitele, štábu a NCHV při organizaci, plánování a řízení chemického zabezpečení střetného sražení

S možností střetného sražení v útočné operaci počítá velitel armády ještě v době její přípravy. Opatření k bezprostřední organizaci sražení se realizuje podle kon-

krétních podmínek, zpravidla postupným přijímáním rozhodnutí. Podklady pro rozhodnutí velitele k organizaci střetného sražení se získávají průzkumem všeho druhu,

zvláště vzdušným průzkumem. Průzkum musí včas získat údaje o rozmístění prostředků jaderného napadení, o přesunujících se proudcích nepřítelů z co největší vzdálenosti, jeho složení, o radiační a chemické situaci a o charakteru terénu v prostoru možného střetného sražení. Po získání těchto podkladů bude mít velitel čas k přijetí rozhodnutí ke střetnému sražení, k organizaci předstihujících jaderných úderů i k manévru vojsky. Opatření chemického zabezpečení pro střetné sražení se buď upřesňují, nebo v souladu se situací nově řeší.

Včasná a všestranná příprava střetného sražení v krátkých časových lhůtách vyžaduje i od NCHV předvídání vývoje situace a v souladu s tím i opatření k chemickému zabezpečení vojsk. Tato opatření bude postupně rozšiřovat a upřesňovat na základě rozhodnutí velitele, situace na frontě, rozmístění a možností chemického vojska. Nejdříve bude řešit opatření k chemickému zabezpečení předsunutých oddílů, včetně přidělení jednotek chemického vojska. V dalším bude řešit opatření k chemickému zabezpečení rozvíjení hlavních sil a k zasazení druhého sledu a záloh.

NCHV ve svém návrhu veliteli v každém případě uvádí:

- skutečnou i předpokládanou radiační a chemickou situaci v pásmu činnosti a v prostoru nastávajícího střetného sražení a její vliv na plnění stanovených úkolů vojsky,
- jaká opatření chemického zabezpečení učiní nadřazený ve prospěch armády,
- návrh hlavních opatření chemického zabezpečení, zvláště na organizaci zjišťování parametrů jaderných výbuchů, radiačního a chemického průzkumu, speciální očištění a zadýmávání,
- síly a prostředky k plnění těchto úkolů, jejich bojeschopnost a možnosti,
- sestavu chemického vojska, manévr v průběhu střetného sražení,
- vyčlenění zálohy chemického vojska,
- způsoby, prostory, dobu zadýmávání, vyčlenění sil a prostředků,
- zabezpečení vojsk prostředky ochrany a vytvoření jejich zásob.

Velitel armády v rámci zhodnocení situace z hlediska chemického zabezpečení střetného sražení ujasňuje:

- předpokládané použití ZHN nepřítelům,
- skutečnou i předpokládanou radiační a chemickou situaci a její vliv na organizaci a vedení střetného sražení,
- ke které době a jaká opatření jsou nezbytná v přípravě a v průběhu střetného sražení k ochraně vojsk,

- dobu, která je k dispozici na organizaci chemického zabezpečení,
- složení chemického vojska a jeho možnosti,

— v jakém rozsahu terén a počasí napomáhají v ochraně vojsk proti ZHN.

Potom na základě hodnocení situace určí:

- kdy a kde se může vytvořit nejsložitější radiační a chemická situace,
- ve které etapě, na kterých směrech (prostoru) soustředit úsilí k chemickému zabezpečení vojsk,
- základní opatření armádního významu, která jsou nutná k chemickému zabezpečení střetného sražení, vyčlenění k tomu potřebných sil, prostředků a předpokládané lhůty jejich splnění.

V rozhodnutí ke střetnému sražení velitel armády stanoví mimo jiné i úkoly pro chemické zabezpečení včetně činnosti vojsk v zamořených prostorech. Pokyny velitele armády pro organizaci ochrany vojsk z hlediska chemického zabezpečení a v závislosti na situaci mohou obsahovat:

- ve kterých prostorech (na kterých směrech) a v zájmu kterých prvků operační sestavy soustředit úsilí chemického zabezpečení,
- zjišťování parametrů jaderných výbuchů, prostory, síly a prostředky, informace štábu a svazků,
- hlavní úkoly radiačního a chemického průzkumu,
- způsob varování vojsk o nebezpečí radioaktivního a chemického zamoření,
- způsoby překonávání zamořených prostorů,
- pořadí a čas speciální očištění vojsk,
- výše zásob prostředků ochrany,
- úkoly útvarům a jednotkám chemického vojska.

Štáb armády v soulase s rozhodnutím velitele a jeho pokyny pro chemické zabezpečení organizuje zjišťování parametrů jaderných výbuchů, předvídá radiační a chemickou situaci, organizuje radiační a chemický průzkum, vyhodnocování radiační a chemické situace a varování vojsk o nebezpečí zamoření, překonávání pásem zamoření a činnosti vojsk v těchto pásmech a odstraňování následků použití ZHN nepřítelům.

Důležitým předpokladem pro úspěšné vedení střetného sražení budou promyšlená a včas vedená palebná soustředění všemi prostředky armády (zvláště jadernými zbraněmi) ke zničení přisunujícího se uskupení nepřítelů a jeho prostředků použití ZHN. Současně jsou nutná opatření k ochraně vlastních vojsk před účinky zbraní hromadného ničení nepřítelů.

Ve střetném sražení se může široce uplatnit obměna vojsk, která ztratila bojeschopnost, zálohami a druhými sledy. U těchto vojsk se organizuje dozimetrická a chemická kontrola zamoření, úplná speciální očista a doplnění prostředky ochrany a chemickým materiálem. Při zasazení druhého sledu k narůstání úsilí organizujeme chemické zabezpečení podle všeobecných zásad s přihlédnutím ke způsobům zasazení a úkolům po jeho zasazení: zda je zasazen k zakončení zničení nepřítele a k rozvíjení úspěchu do hloubky, k vystřídání vojsk prvního sledu, která ztratila bojeschopnost, k ničení uskupení nepřítele, která ohrožují boky sestavy vojsk armády nebo jako OMS armády. Po-

dle toho je nutné upřesnit i některé zvláštnosti jeho chemického zabezpečení. V každém případě však musíme uchovat jeho organické síly a prostředky pro plnění opatření chemického zabezpečení až po jeho zasazení do boje.

V průběhu střetného sražení musíme reagovat nejen na časté a rychlé změny vševojskové situace, ale také na radiační a chemickou situaci. Pájde o nepřetržitě upřeshňování úkolů vojskům vzhledem k situaci, o organizaci a vydávání nařízení pro radiační a chemický průzkum, ke zřizování obížděk zamořených prostorů, určení způsobů jejich překonávání i vydávání nařízení pro speciální očistu.

Organizace velení a řízení chemického zabezpečení střetného sražení

Při organizaci velení chemickému vojsku a řízení chemického zabezpečení ve střetném sražení budou zvyrazňovány takové rysy, jako je předvídatost, operativnost a iniciativita. Zvláštnost v práci NCHV bude v tom, že svá rozhodnutí a opatření k chemickému zabezpečení i použití chemického vojska bude přijímat postupně. Složitější může být i doručování úkolů (nařízení) vykonavatelům. To bude vyžadovat (mimo opatření k zabezpečení spojení technickými prostředky) včasné zabezpečení styčných důstojníků od podřízených útvarů a jednotek chemického vojska.

K přesné znalosti radiační a chemické situace jako prvku, který může ovlivnit rozhodnutí velitele v řadě otázek, musí NCHV armády zabezpečit plynulé získání parametrů a údajů o chemickém napadení, jejich průběžné vyhodnocování a zpracování do přehledů. Velký význam bude mít spolupráce se zpravodajským oddělením a oddělením ženijního vojska při předvídání zámyslu nepřítele v použití jaderných min a chemických fugasů a v důsledku toho předpovědi možné radiační a chemické situace a stanovení jejího vlivu na střetné sražení.

Vzhledem ke složitosti chemického zabezpečení střetného sražení musí NCHV při organizaci součinnosti velitelem armády určit a upřesnit prostory zjišťování parametrů jaderných úderů, úkoly radiačního a chemického průzkumu, organizaci speciální očisty a použití dýmu vždy s dobou pohotovosti k plnění úkolu, zahájení a ukončení daného úkolu. Rovněž tak musí věnovat pozornost součinnosti útvarů a jednotek chemického vojska armády a divizí. Součinnost bude spočívat ve sladěním úkolu útvarů chemického vojska co do prostoru, času a vyčleněných sil pro jejich plnění. K zabezpečení součinnosti NCHV zpravidla určuje čáru, po kterou plní úkoly prostředky chemického vojska armády, upřeshňuje čáru, po kterou působí prostředky frontu. V obou případech s uvedením po jakou dobu, jakými silami a prostředky a potřebné signály.

Pro nedostatek času při přípravě střetného sražení budou tato opatření k zabezpečení součinnosti uvedena zpravidla již v nařízení pro chemické zabezpečení svazků a v nařízeních pro velitele útvarů a jednotek chemického vojska armády. K řešení závažných úkolů součinnosti bude vhodné vysílat na podřízené stupně představitel z oddělení chemického vojska.

Při střetném sražení, zvláště s použitím ZHN, se bude situace rychle měnit. Vojska povedou často bojovou činnost z složitě radiační i chemické situace, budou přecházet od jednoho druhu bojové činnosti ke druhému a měnit směry útoku. Tato dynamika bojové činnosti bude klást mimořádné požadavky na organizaci i operativní a nepřetržitě řízení chemického zabezpečení. Přitom bude mít mimořádný význam schopnost předvídání vývoje situace, zvláště radiační a chemické situace, a na jejím základě v časovém předstihu organizovat odpovídající opatření k uchování bojeschopnosti vojsk.

ORGANIZACE SPOJENÍ VE STŘETNÉM SRAŽENÍ

Střetné sražení je druh útočné činnosti, v jehož průběhu se obě strany snaží dosáhnout stanovených cílů útokem. Na jeho úspěšném průběhu se bude od samého počátku podílet dobře organizovaný a spolehlivě fungující systém velení vojskům, jehož materiální základnu tvoří spojovací síly a prostředky, organizačně sjednocené ve spojovací soustavě. Proto při plánování a vedení střetného sražení musíme věnovat trvalou pozornost včasné organizaci spojení a zabezpečení jeho nepřetržitosti.

Z charakteristiky střetného sražení vyplývá, že organizace a zabezpečení spojení se bude řídit zásadami platnými pro útočný boj.

Střetné sražení však má některé základní činitele, které musí spojovací funkcionáři respektovat při organizaci a zabezpečení spojení. Jsou to především: doba střetného sražení a jeho charakteristické etapy; krátký čas na jeho přípravu; vedení nepřetržitého průzkumu do velké hloubky; vedení jaderných a ostatních úderů, rozvinování bojové sestavy a přechodu k aktivní činnosti s předstihem před nepřitelem; rychlé rozdělení nepřátelského úderného uskupení a ničení po částech; narůstání úderné síly v průběhu sražení. Proto klade zvýšené požadavky na velení vojskům. Stálost a spolehlivost velení bude ovlivňovat přesné použití pracovních metod a postupů, které odpovídají vzniklé situaci, včasné rozvinování míst velení a spojovací soustavy, nepřetržitá znalost konkrétní situace, předvídání možných změn

v průběhu bojové činnosti, včasné přijetí rozhodnutí a přesné stanovení úkolů vojskům, komplexní využívání všech technických prostředků velení a spojení. V článku se zaměříme na organizaci a zabezpečení spojení ve střetném sražení v průběhu útočné operace.

Ve střetném boji při rychlém vzájemném přibližování vojsk v nejasné a rychle se měnící situaci, kdy se usiluje o získání času a vzdálenosti mezi místy velení jsou větší, může být nepřetržitě velení vojskům zabezpečeno jen tehdy, je-li spojení včas předem organizováno a udržováno ve stále pohotovosti [Spojovací řád ČSLA, 1973, čl. 203].

Z tohoto ustanovení našeho základního spojovacího řádu Spoj-1-1, platného pro organizaci spojení ve střetném boji na taktickém stupni, můžeme vyjít i při organizaci spojení ve střetném sražení na operačním stupni.

Charakter soudobých operací vytváří objektivní podmínky pro vznik střetných sražení. S touto skutečností musíme počítat při plánování každé operace. Proto některá opatření z hlediska přípravy střetného sražení můžeme zplánovat a připravit s dostatečným předstihem. Musíme však počítat s tím, že většinu z nich budeme realizovat až při bezprostřední organizaci střetného sražení, kdy již bude k dispozici více konkrétních informací (především o uskupení a pravděpodobném zámyslu nepřitele). Na jejich realizaci však bude zpravidla málo času. Význam faktoru času ne-

ustále narůstá i při přípravě a vedení střetných sražení.

Předem můžeme řešit tyto úkoly:

- zplánování, organizace a provozní zabezpečení rádiového spojení,
- způsoby využití teritoriální spojovací sítě nebo operné spojovací sítě frontu k zabezpečení velení během přesunu a přibližování vojsk,

- vyhodnocení terénu v předpokládaném prostoru střetného sražení studiem map a dalších průzkumných informací, především z hlediska zabezpečení radioreléového spojení a vhodných prostorů pro rozvinutí míst velení, spojovacích uzlů a přistávacích ploch pro spojovací letouny a vrtulníky,

- začlenění spojovacích sil a prostředků do pochodové sestavy,
- vytvoření dostatečné spojovací zálohy,

- stanovení způsobu používání spojení a způsobu činnosti rádiových, radioreléových a troposférických spojovacích prostředků (provozních režimů) v základních fázích střetného sražení.

Realizaci těchto, popř. i dalších opatření, vytvářejí spojovací funkcionáři podmičky pro splnění úkolů organizace střetného sražení. Zkušenosti ukazují, že velitel přijme rozhodnutí až tehdy, je-li dostatečně známo uskupení nepřítele, s nímž má dojít ke sražení, a bude ujasněn možný zámýsl jeho činnosti. V průběhu 2. světové války měli velitelé a štáby na přijetí rozhodnutí a organizaci střetného sražení k dispozici zpravidla 3—9 hodin, výjimečně celý den. V soudobých podmínkách při vysoké mobilnosti vojsk a účinnosti prostředků ničení se tato doba bude stále zkracovat.

Náčelník spojovacího vojska **po přijetí rozhodnutí velitelem**, vzhledem k omezeným časovým možnostem, se soustředí na rychlé dokončení plánování spojení a vydání stručných bojových nařízení, v nichž konkretizuje a zpřesňuje obsahovou a časovou posloupnost plnění úkolů a bezprostřední odpovědnost příslušných funkcí naříků za jejich realizaci.

V tomto období je nutné věnovat mimořádnou pozornost:

- zabezpečení nepřetržitého příjmu informací od všech druhů průzkumu (především však od hloubkového a vzdušného průzkumu),
- zabezpečení spojení se svazky a útvarů raketového vojska a frontového letectva, které se budou pdílet na účinném ničení uskupení nepřítele již na dalekých přístupech,
- upřesnění prostorů rozmístění míst velení svého a podřízených štábů a rychlému rozvinování spojovacích uzlů míst velení, pomocných spojovacích uzlů, popř. retranslačních mezistanic,
- rychlému vybudování spojovací sítě k zabezpečení velení při rozvinování hlavních sil,
- kontrole pohotovosti rádiových prostředků k okamžitému použití,
- příjmu varovných signálů a rychlému předávání povelů a nařízení k použití prostředků PVO,
- kontrole pohotovosti spojovací zálohy, možnosti jejího použití se zahájením střetného sražení a vývojem bojové situace,
- kontrole dodržování všech opatření k utajení spojení.

Zabezpečení spojení

Ve střetném sražení velíme vojskům všemi druhy spojovacích prostředků. Význam jednotlivých druhů spojení se může v základních fázích střetného sražení měnit.

Spojovací soustava v období pochodu a a přibližování vojsk, jestliže se předvídá střetné sražení, musí zabezpečovat:

- řízení vojsk za pochodu, především s využitím pohyblivých spojovacích prostředků, teritoriální spojovací sítě na vlastním území nebo polní operné spojovací sítě frontu,

- možnost okamžitého použití rádiových a radioreléových (troposférických) spojovacích prostředků za přibližování a při zahájení střetného sražení,

- včasné doručování zpráv od všech

druhů průzkumu a od průzkumných odřadů,

- rychlé předávání nařízení a povelů vojskům,

- utajení provozu na spojovacích prostředcích.

Z toho vyplývá, že spojovací prostředky budeme přesunovat v sestavě těch míst velení, jímž zabezpečují velení. To umožňuje udržovat spolehlivé spojení rádiovými a pohyblivými spojovacími prostředky se všemi podřízenými a součinnostními vojsky i nadřízeným štábem za pohybu a za krátkých zastávek, vnitřní spojení v jednotlivých proudech, rychlé rozvinutí spojovacích uzlů na místech velení.

Neustále však musíme respektovat zásadu, že provoz v rádiových sítích (smě-

rech) omezíme na příjem a při vynuceném přechodu na vysílání podle rozhodnutí velitele nebo náčelníka štábu můžeme vést pouze krátkými signály při přísném dodržování zásad utajeného velení vojskům.

V tomto období můžeme plně využít tzv. rádiovou síť komplexního spojení. Tato síť představuje kombinaci VKV rádiového spojení přesunujících se velitelů s nejbližšími opěrnými (pomocnými) spojovacími uzly a jejich prostřednictvím napojení se do opěrné spojovací sítě a využití všech jejích možností. Opěrná spojovací síť se v současné době buduje převážně radioreléovými prostředky. Rádiová síť komplexního spojení je proto kombinací VKV rádiového a radioreléového spojení.

Od zahájení střetného sražení musí spojovací soustava zabezpečovat:

- příjem signálů od pozemního a vzdušného průzkumu,

- rychlé předávání povelů a nařízení pro použití jaderných zbraní, rozvinování a vedení boje hlavními silami (silný první sled),

- včasné předávání součinnostních informací mezi motostřeleckými a tankovými svazky (útvary) hlavních sil, předstunutými odřady, výsadky, dělostřelectvem a letectvem,

- velení v operačním týlu.

Hlavním druhem spojení bude rádiový-mí a pohyblivými spojovacími prostředky, protože oba druhy svými vlastnostmi nejlépe odpovídají charakteru bojové činnosti v době zahájení i v průběhu střetného sražení. Provoz v rádiových sítích (směrech) nezahájíme najednou, ale podle potřeby

postupně, opět s dodržením zásad utajeného velení vojskům.

Velmi důležitou podmínkou pro včasné a nepřetržité zabezpečení spojení, jakož i možnost komplexního využívání všech spojovacích prostředků, je upřesnění prostorů míst velení svého stupně a podřízených. Teprve potom může vydat velitelům spojovacích útvarů a jednotek konkrétní úkoly k rozvinování spojovacích uzlů, pomocných spojovacích uzlů, k vybudování spojovací sítě a přípojných vedení k opěrným spojovacím uzlům, budou-li již zřízeny v pásmu bojové činnosti, k přípravě a vytyčení přistávacích ploch pro spojovací letouny a vrtulníky. Postupně se tak rozšíří možnosti spojovací soustavy o radioreléové spoje, popř. i linkové spoje budované polním kabelem.

Střetné sražení bude probíhat v podmínkách velmi složité a rychle se měnící situace, což může vyvolat nové požadavky na spojení nebo změny v možnostech jejího zabezpečení. Na realizaci bude zpravidla málo času. Náčelník spojovacího vojska a velitelé spojovacích útvarů si musí k jejich zabezpečení neustále vytvářet spojovací zálohu, schopnou v krátké době řešit nově vzniklé úkoly.

Střetné sražení z hlediska činnosti vlastních vojsk může v závěrečné etapě přejít k pronásledování ustupujících vojsk nepřítelů nebo vojska přejdou do vynucené obrany. To v zásadě ovlivní i úkoly a požadavky kladené na spojení a jejich realizaci. Musíme rovněž počítat s tím, že spojovací útvary a jednotky mohou mít značné ztráty, které nebude možné včas a v dostatečném množství uhradit.

Střetné sražení bude probíhat ve velmi složité radioelektronické situaci, kdy obě strany se budou snažit získat iniciativu i v ovládnutí „éteru“ a použitím prostředků radioelektronického boje narušit nebo vyřadit systém velení druhé strany. Tuto skutečnost potvrzují zkušenosti ze všech lokálních válek posledního období.

TANKOVÉ A AUTOMOBILNÍ TECHNICKÉ ZABEZPEČENÍ STŘETNÉHO SRAŽENÍ

Charakteristické zvláštnosti střetného sražení jako jednoho z nejsložitějších druhů útočné činnosti se zákonitě odráží i ve způsobech organizace a řízení tankového a automobilního technického zabezpečení. Tyto zvláštnosti se promítají jak do oblasti řídicí činnosti funkcionářů tankové a automobilní služby, tak i do vlastní přípravy a organizace tankového automobilního technického zabezpečení i jeho výkonných prvků.

Střetné sražení vševojskové armády v průběhu frontové útočné operace v operační hloubce, vedené s použitím jaderných zbraní, představuje jednu z rozhodujících forem a metod boje s operačními zálohami nepřítele. Je charakteristické rozvíjením bojových činností na široké frontě, manévrovostí a mezerami v operační sestavě. Tyto skutečnosti musíme brát v úvahu i při organizaci opatření tankového a automobilního technického zabezpečení.

Trvalé udržování tankové a automobilní techniky ve správném technickém stavu a ve stavu bojové pohotovosti, umění řídit, osádek a obsluh dokonale ovládat tuto techniku, rychlá oprava poškozených vozidel a návrat vozidel po opravě do bojových sestav vojsk — to jsou nejdůležitější faktory, které umožňují trvale udržovat údernou sílu vojsk armády na vysoké

úrovni a zabezpečují možnost vedení bojů v celém průběhu střetného sražení. To je i hlavním úkolem celé soustavy tankového a automobilního technického zabezpečení. Bojová pohotovost vojsk se udržuje a zvyšuje rychlými opravami poškozené techniky a návratem opravené techniky do bojových sestav svazků a útvarů. Jen tak mohou vojska vést nepřetržitou bojovou činnost bez znatelného snížení jejich bojových možností. Z hlediska časové posloupnosti plnění jednotlivých úkolů můžeme celou tuto oblast rozčlenit na období přípravy střetného sražení, na vlastní vedení střetného sražení a dále předvídat jaký druh činnosti vojsk bude následovat po jeho skončení.

Včasná a všestranná **příprava** ke střetnému sražení je jedním z rozhodujících předpokladů pro jeho úspěšné vedení. Základní opatření, která v tomto období uskutečňuje náčelník tankové a automobilní služby armády se svými podřízenými funkcionáři, jsou:

- přijímání rozhodnutí k tankovému a automobilnímu technickému zabezpečení armády ve střetném sražení,
- plánování tankového a automobilního technického zabezpečení armády,
- příprava armádních dílenských, vyprošťovacích a odsunových útvarů a jed-

notek k činnosti při zabezpečování vojsk armády ve střetném sražení,

- převzetí a začlenění přidělených prostředků TATZ,

- vytvoření potřebných zásob tankového a automobilního materiálu a jejich rozčlenění,

- stanovení úkolů útvarům a jednotkám TATZ k zabezpečení vojsk ve střetném sražení,

- stanovení úkolů v přípravě osob a techniky u vojsk.

Rozsah jednotlivých opatření závisí na době, kterou máme na přípravu, a na charakteru předcházející bojové činnosti vojsk.

V důsledku předcházející činnosti vojsk mohlo dojít ke ztrátám tankové a automobilní techniky a k jejich vyprošťování, odsunutím a opravám byly rozvinuty armádní prostředky tankového a automobilního technického zabezpečení. To vyžaduje od funkcionářů tankové a automobilní služby (z hlediska efektivního využití těchto prostředků) přijmout opatření k uvolnění části opravárenských a většiny vyprošťovacích a odsunových prostředků z jejich dosavadní činnosti a jejich využití k zabezpečení vlastního střetného sražení. Musí včas stanovit lhůty pro dokončení rozpracovaných oprav, způsob soustředění a předání neopravené techniky nadřazeným stupňům a opatření k přípravě techniky i prostředků tankového a automobilního technického zabezpečení.

Při stanovení úkolů bereme v úvahu i skutečnost, že tvorba rozhodnutí velitele bude postupným procesem, v závislosti na stupni znalosti situace nepřítel, tak i vlastních vojsk. Tomu bude nutné přizpůsobit i tvorbu rozhodnutí pro tankové a automobilní technické zabezpečení. V něm budou, v závislosti na postupném upřesňování úkolů vojskům, rovněž postupně konkretizovány a upřesňovány úkoly tankového a automobilního technického zabezpečení. Zde bude do značné míry záležet na zkušenostech a schopnostech technických funkcionářů, aby zásadní úkoly byly stanoveny již v první fázi a při dalším upřesňování nebylo nutné je měnit, ale jen doplňovat z hlediska časových lhůt, postupu jejich plnění podřízených stupňů v závislosti na jejich úkolech.

V rozhodnutí pro organizaci tankového a automobilního technického zabezpečení

náčelník tankové a automobilní služby armády stanoví:

- cíle a úkoly tankového a automobilního technického zabezpečení střetného sražení, na jaké uskupení vojsk bude soustředěno hlavní úsilí prostředků TATZ, jakým způsobem a v jaké posloupnosti je nutné řešit základní úkoly TATZ,

- rozsah a druhy technického ošetřování v době přípravy ke střetnému sražení, opatření pro zabezpečení dostatečné mezi-ošetřovací a meziopravní zásoby km u vozidel,

- způsob organizace ošetřování techniky v průběhu střetného sražení,

- lhůty pro ukončení oprav techniky do zahájení střetného sražení,

- rozčlenění a využití dílenských útvarů jak za přesunu, tak i při střetném sražení, předpokládaná místa a doby jejich rozvíjení, způsob a pořadí přemísťování, plánovaná místa SPT,

- členění vlastních a přidělených vyprošťovacích prostředků, jejich úkoly a odsunové cesty,

- způsob předávání poškozené techniky, neopravitelné vlastními prostředky, dílenským prostředkům frontu,

- opatření k zajištění obrany a ochrany útvarů a jednotek TATZ,

- potřebu tankového a automobilního materiálu, rozdělení vezených zásob a způsob jejich doplňování,

- způsob předávání hlášení jak o poškozené technice, tak i celkové situaci TATZ.

Při přijímání rozhodnutí pro TATZ vycházíme též z toho, jaká bude operační sestava armády ve střetném sražení (ve dvou sledech, nebo v jednom s vyčleněním vševojskové zálohy) a jakým způsobem budeme ničit nepřítel ve střetném sražení. To vše bude podstatně ovlivňovat zejména rozčleňování prostředků TATZ do sestavy armády z hlediska jejich co nejoptimálnějšího využití.

Přijetí rozhodnutí pro TATZ je základním předpokladem pro realizaci stanovených opatření u vojsk. Ta probíhá formou odborných nařízení, a to jak pro podřízená vojska, tak zvlášť pro útvary a jednotky TATZ. Právě zvláštností střetného sražení je, že tato nařízení budou vydávána postupně, v závislosti na postupu tvorby rozhodnutí. Z časového hlediska se proto

dostává do popředí otázka předběžných odborných nařízení. V nich můžeme stanovit ty úkoly, které jsou již jasné a u kterých nepředpokládáme ani v průběhu střetného sražení další změny. Tak chceme vytvořit co největší časový prostor pro realizaci těchto opatření jak u vojsk, tak i u jednotek a útvarů TATZ armády.

V odborném nařízení můžeme stanovit zejména tyto úkoly:

- obsah základních opatření k zabezpečení spolehlivosti tankové a automobilní techniky, která musí uskutečnit vojska v průběhu střetného sražení,

- složení a uskupení dílenských, vyprošťovacích a odsunových prostředků armády, jejich úkoly, místa rozmístění, dobu a způsob jejich přemísťování v průběhu střetného sražení, místa zřízení SPT armády,

- způsob předání poškozené tankové a automobilní techniky, která bude neopravitelná prostředky vojsk, prostředkům TATZ armády a frontu,

- odsunové osy techniky armády a frontu, způsob odsunu techniky v průběhu střetného sražení,

- rozmístění armádních skladů tankového a automobilního materiálu, způsob jejich přemísťování a organizace přísunu materiálu k vojskům,

- organizace spojení, způsob a lhůty předkládání hlášení.

Obdobně je nutné stanovit úkoly výkoným armádním prvkům TATZ, které jsou praktickými realizátory stanovených opatření.

Ukazuje se, že je nutné jim určit:

- úkoly pro vlastní přípravu k plnění opatření v TATZ střetného sražení armády,

- rozsah a složení prostředků, které jsou vyčleňovány za jednotlivými svazky, místa jejich rozvinování, způsob přemísťování v průběhu střetného sražení,

- úkoly při vyprošťování, odsunu a opravách v průběhu střetného sražení,

- způsob doplňování tankovým, automobilním a jinými druhy materiálu,

- opatření k zajištění obrany a ochrany příslušného útvaru či jednotky TATZ,

- způsob řízení a velení, obsah a lhůty předkládání hlášení.

Ve střetném sražení klademe zvýšený důraz na nepřetržitě a pevně řízení technického zabezpečení. Vzhledem k dynamice

střetného sražení vystupuje do popředí požadavek na znalost situace a informovanost náčelníka tankové a automobilní služby armády. Jedině tak může přijímat účinná opatření k včasnému odsunu a opravám poškozené techniky, k přemístění jednotek a útvarů TATZ v závislosti na dané situaci. Velký význam má správné rozčlenění vyprošťovacích a odsunových prostředků, tak i dílenských útvarů armády do celé operační hloubky. Je třeba věnovat pozornost zejména včasnému odsunu poškozené techniky do skrytých míst. Proto musíme přijímat opatření, aby v co nejkratší době byla odsunuta poškozená technika, která se nachází v úsecích, kde předpokládáme možný úspěch nepřítel. Zde zvláště vystupuje do popředí zásada, že se vyprošťovací a odsunové prostředky při rozvíjení hlavních sil přibližují na úroveň DVS prvosledových divízií. Odsunují nejen poškozenou techniku, která bude opravována prostředky armády, ale i techniku, která bude předávána dílenským útvarům frontu. Kromě toho můžeme uvažovat i o posílení vyprošťovacími a odsunovými prostředky frontu.

Místa pro zřízení SPT armády určujeme na základě vzniklé situace, podle prostorů soustředění poškozené techniky a s přihlédnutím k možnostem bezpečné činnosti prostředků TATZ. Přesunovat dílenské prostředky armádních tankových a automobilních opraven k jejich rozvinutí na SPT se ukazuje vhodné až v době, kdy je zřejmé, že jsme dosáhli úspěchu ve střetném sražení. To vylučuje nutnost jejich dalšího přemísťování při možném přechodu do obrany. Doba jejich činnosti na místě bude záviset na délce střetného sražení a také na charakteru následující bojové činnosti.

Můžeme předpokládat, že v průběhu střetného sražení dojde ke značným rozdílným ztrátám na jednotlivých směrech. To bude vyžadovat včasný manévry jak s dílenskými, tak zejména s odsunovými prostředky podle vzniklé situace.

Bude-li nepřítel ve střetném sražení poražen nebo se vzdá, pak vojska armády budou pokračovat v rozvíjení útoku ve vysokých tempech. V tankovém a automobilním technickém zabezpečení to bude mít odraz v tom, že většina prostředků TATZ bude zavázána do vyprošťování, odsunu

a oprav poškozené techniky a jen část budeme moci využít k bezprostřednímu zabezpečení útočného uskupení armády. Proto musíme urychleně řešit předání neopravené poškozené techniky frontovým prostředkům, aby nedošlo k velkému odtržení od zabezpečovaných vojsk.

Budou-li hlavní síly nepřítele poraženy a zbývající část uskupení se dá na odchod a hlavní síly armády přecházejí okamžitě do pronásledování, může dojít k tomu, že všechny armádní i přidělené prostředky TATZ budou zavázány do vyprošťování, odsunu a oprav poškozené techniky, vyřazené v předcházející bojové činnosti. Pak bude nutné postupně uvolňované prostředky zařazovat do technického uzavírání. Mů-

že dojít i k situaci, že tento úkol si musí vojska zabezpečit svými prostředky.

Bude-li mít ve střetném sražení úspěch nepřítel, pak vojska armády přecházejí do obrany. V technickém zabezpečení to bude mít odraz v tom, že u vojsk bude značné množství poškozené techniky a k jejímu odsunu a opravám bude třeba využít vojskové i armádní prostředky, které jsou rozmístěny ve značné vzdálenosti od předního okraje. V době přechodu armády do obrany a se zahájením obranných bojů se bude technické zabezpečení útvarů a svazků uskutečňovat s neúplnými počty prostředků TATZ. Proto budou značné těžkosti při řešení všech opatření v technickém zabezpečení.

Problematika tankového a automobilního technického zabezpečení střetného sražení není dosud tak podrobně rozpracována jako u ostatních druhů bojové činnosti. Většinou se pozornost zaměřila na řešení zabezpečení útočné operace a v jejím rámci i střetného sražení. Článek řeší uvedené problémy v návaznosti na některé vševojskové otázky a vychází ze současné struktury řídicích i výkonných prvků TATZ. Neféší problematiku v celé šíři, ale jen shrnuje některé dosavadní zkušenosti a poznatky s těžištěm na rozhodovací proces náčelníka tankové a automobilní služby.

TÝLOVÉ ZABEZPEČENÍ VOJSK VE STŘETNÉM SRAŽENÍ

Z vševojskové charakteristiky můžeme učinit obecné závěry pro organizaci týlového zabezpečení vojsk ve střetném sražení:

— jedním ze základních předpokladů úspěšného plnění úkolů vojsk ve střetném sražení bude i komplexní týlové zabezpečení, které odpovídá zámyslu a cílům stanoveným nadřízeným velitelem,

— organizace týlového zabezpečení v celém svém souhrnu bude velmi složitá a náročný proces, v němž týl musí být připraven operativně reagovat na změny v situaci vojsk,

— při plánování a organizaci týlového zabezpečení budeme vycházet z obecných zásad zabezpečení vojsk v útočných operacích při respektování některých zvláštností, např. možného přechodu části vojsk k pronásledování, nebo naopak do dočasné obrany.

Zvláštnosti v týlovém zabezpečení mohou vzniknout i ve zvýšené spotřebě munice i některého ostatního materiálu v časově krátkém období, v možnosti odtržení týlu od bojujících vojsk, ve výskytu většího počtu raněných na omezeném prostoru v krátké časové lhůtě a v neposlední řadě i možnosti materiálních ztrát vlivem působení nepřítel na týl, zejména při úderu do boku a týlu.

Na úspěšné splnění úkolů v týlovém zabezpečení vojsk bude mít vliv především:

— vhodně volená organizace týlu, zejména pak členění týlu na sledy do větší hloubky,

— správná volba a ochrana přisunových a odsunových cest zajišťující manévry týlových svazků, útvarů a zařízení (TSÚZ),

— včasné vytvoření úplných pohyblivých zásob a zvýšených zásob, zvláště munice a PHM, popř. ženijního materiálu na jednotlivých stupních velení, zejména na stupni prapor—pluk—divize a jejich soustavné doplňování,

— vytvoření silných uskupení záloh týlových svazků, útvarů a zařízení na stupni armáda, popř. front a jejich vhodné umístění pro rychlý manévry a jejich použití ve prospěch hlavního úderního uskupení (dopravní prostředky s materiálem, silniční a zdravotnické prostředky),

— důsledná organizace obrany a ochrany týlu vlastními i přidělenými silami a prostředky, jakož i sestavou vlastních vojsk,

— vzájemná informovanost a těsná součinnost vševojskových štábů a orgánů týlu, a to jak při rozhodovací činnosti (tak zejména v průběhu střetného sražení),

— pevné, pružné a nepřetržité velení TSÚZ v průběhu celé bojové činnosti.

To jsou základní předpoklady, aby týlové štáby vytvořily předem podmínky pro splnění úkolu týlového zabezpečení vojsk.

Celý proces materiálního a zdravotnického zabezpečení bude zpravidla ovlivňovat nedostatek času, značná spotřeba materiálních prostředků, zejména munice v poměrně krátkém čase, členění týlu do značné hloubky i šířky, zvýšený počet zdravotnických ztrát v prostoru sražení vojsk, nepřehledná situace u vojsk i týlu a možnosti ničení týlu a tím i materiálních prostředků nepřítelem, který se může vklínit do boku a týlu sestavy vlastních vojsk.

Organizace materiálního a zdravotnického zabezpečení vojsk bude vycházet z předem zpracovaného plánu týlového zabezpečení vojsk na operaci, upřesňovaného na konkrétní podmínky, které vzniknou v průběhu střetného sražení.

Velitel i štáb armády, z důvodů potřeby rychlého rozhodování o použití vojsk, nebudou vždy čekat na úplné informace o činnosti nepřítele, ale bude se snažit i za cenu určitého rizika, předejít nepříteři a získat iniciativu ve všech směrech (v palbě i manévru). Proto budou zpravidla zahajovat bojovou činnost ve velmi krátkých časových lůžkách s postupným zasazováním do boje a nebude vždy dostatek času na doplňování spotřebovaných pohyblivých zásob na všech stupních vedení.

Z toho důvodu základním předpokladem a povinností velitelů a týlových orgánů bude nepřetržitá organizace doplňování spotřebovaných zásob v průběhu bojové činnosti, zejména munice a PHM na vojskovém stupni a přednostně u předsunutých odřadů, které budou zpravidla zahajovat bojovou činnost jako první. Důležitým předpokladem u těchto provosledových jednotek bude vytvoření a udržování zvýšených zásob, zejména munice, přímo u zbraní, na dělostřeleckých tahačích, v praporem a plukovním týlu.

V analogii na rozhodovací proces velitele armády upřesňuje náčelník týlu — zástupce velitele armády rozhodnutí k týlovému zabezpečení vojsk. Na základě přijatého rozhodnutí velitele armády a jeho pokynů pro týlové zabezpečení přijímá své rozhodnutí, které zpravidla může obsahovat:

- organizaci týlu při vlastním střetném sražení a při přechodu do pronásledování nepřítele, při možném přechodu do obrany a odchodu vlastních vojsk, umístění záloh sil a prostředků, jejich složení a použití (variantně);

- množství a dobu vytvoření zásob materiálu na jednotlivých zásobovacích stupních;

- normy spotřeby PHM a proviantu;
- úkoly pro přísun materiálu k jednotlivým uskupením vojsk (čas, množství a způsob přísunu);

- směry rozvíjení a obsluhu armádních silnic;

- organizaci zdravotnického zabezpečení při vlastním sražení, při přechodu k pronásledování, do obrany i možném odchodu vojsk (organizace, síly a prostředky);

- hlavní opatření k obraně a ochraně týlu (vlastními a přidělenými silami, sestavou vojsk, opatření k PVO a ochraně zásobovacích proudů ve prospěch hlavních uskupení);

- místa rozvíjení TVS armády a způsob velení TSÚZ.

Při přijímání rozhodnutí k týlovému zabezpečení vojsk ve střetném sražení NT-ZV armády bude vycházet z těchto úvah:

Při vyjádření hlavního úsilí v týlovém zabezpečení musí vzít v úvahu dosavadní sestavu vojsk armády a změny, které, vyplývají z rozhodnutí velitele armády pro střetné sražení. Zpravidla bude třeba zaměřit hlavní úsilí na svazky prvního sledu, popř. vyslanou operačně manévrující skupinu, výsadky, zasazení druhosledové divize. Toto úsilí bude třeba konkrétně vyjádřit:

- organizaci týlu, která odpovídá sestavě vojsk armády (podle rozhodnutí velitele armády);

- přednostním doplňováním pohyblivých zásob, popř. zvýšením zásob materiálu (komu, do kdy a jakým způsobem);
- posílením těchto uskupení (materiálem, zvláště municí, PHM, zdravotnickými a dopravními prostředky).

Při organizaci týlu pro střetné sražení je nutné vytvořit na směru činnosti úderného uskupení vojsk výhodné podmínky. Jde zejména o členění týlu na sledy, posílení provosledových svazků nebo vyčlenění části sil a prostředků brigády materiálního zabezpečení se zásobami (první sled abmz) blíže k sestavě vojsk (k rychlému použití). Rozhodující podmínkou pro volbu organizace týlu bude operativnost, rychlost a účelnost použití těchto sil a prostředků.

Druhý sled abmz rozmístíme ve větší hloubce (80–100 km) a přemístujeme ho za hlavním uskupením všeojskové armády v závislosti na vývoji operační situace.

Při přechodu vojsk k pronásledování nepřítele je nutné přimknout týly blíže vojskům a nedopustit jejich odtržení. Zásoby zvýšíme vyčleněním dopravních prostředků s materiálem (svazků, armád), a to zejména z prvních sledů praporu materiálu.

ního zabezpečení a brigády materiálního zabezpečení armády.

Při přechodu části vojsk do dočasné obrany (nebo k vedení obranné operace) bude nutné vycházet z konkrétní situace vojsk (svazků) a týlu. Především bude třeba zabezpečit vojska potřebným materiálem, zejména municí a ženijním materiálem, řešit odpovídající organizaci týlu a zvýšit jeho potřebnou odolnost. Vycházíme z toho, že v průběhu obranné operace můžeme uskutečnit protiúder, nebo hlavní síly přejdou do útoku a bude třeba v co nejkratší době organizovat týlové zabezpečení vojsk v souladu s touto situací. Proto budeme předpokládat:

- včasné vytváření zásob materiálu a záloh TÚZ k zabezpečení činnosti vojsk určených k protiúderu,
- doplnění pohyblivých zásob spotřebovaných vojsky v průběhu obranné operace,
- včasné předsunutí TÚZ k zabezpečení úderného uskupení,
- vyčlenění sil a prostředků k obnově silnic,
- včasný odsun raněných od vojsk určených k protiúderu nebo k přechodu do útoku.

Pro případný odchod vlastních vojsk je nutné stanovit takovou organizaci a činnost týlu, aby materiální a zdravotnické zabezpečení vojsk armády bylo diferencované podle důležitosti plnění úkolů jednotlivými svazky a útvary a plánovitě podle stanoveného odchodu týlových útvarů a zařízení do nových prostorů jejich rozmístění, včetně organizace jejich obrany a ochrany.

Při zabezpečování vojsk za odchodu musíme věnovat zvláštní pozornost zejména odsunu raněných a doplnění zásob především u vojsk, která kryjí odchod hlavního uskupení.

Organizace týlu vševojskové armády v průběhu střetného sražení musí vycházet vždy z rozhodnutí velitele armády, z operační sestavy vševojskové armády, způsobu zahájení a vedení střetného sra-

ní. Musí co nejučelněji vytvářet podmínky pro včasné materiální a zdravotnické zabezpečení vojsk a manévru TSÚZ.

Pro stanovení množství a vytvoření zásob materiálu (zejména municie a PHM) musíme brát stále v úvahu rozhodující faktor, tj. čas a složitost zásobování. Z toho vyplývá, že čím více zásob bude u bojujících vojsk, tím lepší podmínky budou vytvořeny pro splnění bojových úkolů. Tento požadavek podmiňuje možnost vyvezení těchto zásob na jednotlivých zásobovacích stupních.

Další základní podmínkou pro stanovení množství vezených zásob je plánovaná spotřeba materiálu, zejména municie a PHM. Vycházíme z toho, že průměrná spotřeba municie a PHM v průběhu útočné činnosti za 24 hodin může činit — viz tabulku.

Ve střetném sražení bude tato spotřeba, z důvodů intenzivní bojové činnosti a manévru prvosledových svazků, podstatně vyšší, zejména u protitankové, dělostřelecké a raketometné municie i u PHM.

V útočné operaci počítáme v průměru s přísunem u divize (msd a td) cca 800 až 1200 tun a u vševojskové armády o 4 svazcích cca 4,5—5000 tun materiálu za 24 hodin. Ve střetném sražení to může v časově kratším období představovat stejnou nebo i vyšší hodnotu. Z toho vyplývá i zvýšená náročnost na organizaci přísunu zásob u vševojskové armády ve střetném sražení, a to jak z hlediska množství materiálu, tak zejména ke krátké době na přísun.

Při organizaci silničního zabezpečení bereme v úvahu celkovou organizaci týlu, zejména jeho členění na sledy. Rozvíjet budeme jen ty armádní silnice, které umožní přísun rozhodujících druhů materiálu hlavním uskupením vojsk armády a nejnutnější odsun raněných od vojsk.

Současně musíme mít dostatečné zásoby sil a prostředků pro rychlé změny v silničním zabezpečení i zajištění přesunů vojsk v manévru do boku, při protiúderu, přechodu do útoku či pronásledování.

Při organizaci zdravotnického zabezpečení bereme v úvahu zejména to, že může

Tabulka

	Munice (pp)							PHM (pe)		
	PT	PTŘS	děl.	RM	tank.	PL	pěch.	BA	NM	LPH
Msd, td	0,3 — 0,5	0,5	0,5	0,5	0,4	0,6	0,3 — 0,2	0,25	0,35	2
Vševojsková armáda	0,3	0,5	0,4	0,4	0,3	0,5	0,2	0,25	0,3	2

docházet k větším zdravotnickým ztrátám v kratším období v místech přímých sražení vojsk, složitost vyprošťování a vývozu raněných z bojiště zvláště u vojsk prvního sledu armády. U druhých sledů pak může docházet k hromadným ztrátám zejména po použití ZHN nepřítelů.

Průměrné denní zdravotnické ztráty v útočné operaci s použitím jaderných zbraní mohou činit u vševojskové armády 4–5 % a u svazků 15–26 % za 24 hodin. Ve střetném sražení procento zdravotnických ztrát může dosáhnout stejných hodnot nebo i vyšších, ale v době za 8 až 12 hodin. Z tohoto hlediska musíme volit i organizaci zdravotnického zabezpečení vševojskové armády. Bude směřovat k posílení vojsových etap, vytvoření potřebných zdravotnických záloh pro jejich rychlé použití, plné využití zdravotnických odsunových prostředků i použití vozidel všeobecného určení k odsunu raněných. U vojsk, která působí v hloubce obrany nepřítelů nebo v OMS, budeme plánovat i využití vzdušných prostředků pro odsun raněných.

Zvláštní pozornost budeme věnovat **organizaci obrany a ochrany týlu**. Ve střet-

ném sražení bude nepřítel více než v jiných druhích bojové činnosti působit na týl, a to jadernými údery, údery letectva, raketového vojska a dělostřelectva, diverzními skupinami, výsadky, ale i činností vojsk, která pronikla do boku a týlu vlastní sestavy.

Mimořádný význam bude mít zejména průzkum a přímé zajištění. Značnou pozornost musíme věnovat maskování a volbě vhodných prostorů pro rozmístění týlu i záložních prostorů, které by poskytovali přirozenou ochranu. K obraně a ochraně budeme využívat vlastní síly a prostředky týlu, přidělené jednotky i celkovou sestavu vlastních vojsk a prostředků PVO. Zvláštní pozornost budeme věnovat ochraně zásobovacích proudů, které přisunují materiál hlavním uskupením vševojskové armády. Obranu a ochranu musíme organizovat nepřetržitě a důsledně u všech TSÚZ.

Při organizaci velení týlu a TSÚZ bereme v úvahu celkovou složitost, která vyplývá z charakteristiky střetného sražení. Základní otázkou velení bude nepřetržitost, pružnost, pevnost a spolehlivost velení. Tohoto základního úkolu musíme podřídit volbu TVS a celý systém velení a spojení.

Materiální a zdravotnické zabezpečení ve střetném sražení musíme uskutečňovat nepřetržitě v souladu s předpokládaným vývojem bojové činnosti vojsk. Komplexnost řízení týlu a plynulého týlového zabezpečení musí umocňovat schopnosti vojsk vést aktivní bojovou činnost v nejsložitějších podmínkách. K tomu musí směřovat i operativnost všech přijímaných opatření v řízení a organizaci týlu, materiálního a zdravotnického zabezpečení vojsk.

Manévr v útočných operacích

Redakčně zpracovaný a zkrácený článek generálmajora I. S. Lutova, doktora vojenských věd, profesora, uveřejněný v sovětském časopise „Vojennaja mysl“ čís. 5/1982.

Velký prostorový rozmach soudobých útočných operací, kterých se zúčastňují svazy a svazky, schopné samostatné operační činnosti, s vysokou pohyblivostí a údernou silou, vyžadují nové a vyšší požadavky na organizaci a vedení manévru silami, prostředky a palbou.

Na základě zobecnění různých názorů o podstatě, obsahu a cílech manévru je možné udělat závěr, že manévr silami, prostředky a palbou v průběhu soudobé útočné operace tkví v organizovaném utajeném a rychlém přemístění svazů, svazků a útvarů různých druhů vojsk a druhů ozbrojených sil na nový směr (prostor, čáru) s cílem zaujetí výhodnějšího postavení vzhledem k nepříteli, vytvoření potřebného uskupení vojsk nebo výrazné změny poměru sil ve svůj prospěch, dále v přenesení palby (úderů raketových vojsk, letectva a palby dělostřelectva) k hromadnému působení na nejdůležitější objekty (cíle) nebo ničení nových cílů nepřítel.

V článku je věnována pozornost zejména úloze a místu manévru i nejdůležitějším otázkám jeho organizace a vedení v průběhu plnění hlavních úkolů vojsky ve vševojskových operacích.

Zkušenosti z válečné historie svědčí o tom, že vliv manévru silami a prostředky na úspěch bojové činnosti strategického, operačního nebo taktického rozsahu byl různý ve všech etapách rozvoje vojenského umění.

První příklady vedení hlubokého manévru, který měl rozhodné cíle, byly zaznamenány v činnosti Rudé armády v letech občanské války. Manévr se stal jednou z charakteristických zvláštností vojenského umění této armády.

První období druhé světové války přesvědčivě potvrdilo, k jakým neblahým důsledkům může vést ignorování manévru s cílem odrážení úderů nepřítel a narůstání síly odporu na směrech činnosti jeho hlavních uskupení. To nesporně potvrzuje ponaučení

z porážky armády buržoazního Polska v září 1939 a anglicko-francouzských vojsk v roce 1940.

Problematika manévru byla v plné míře vyřešena teorií sovětského vojenského umění. Zvyšování úlohy manévru v průběhu operací bylo zakotveno v oficiálních dokumentech Sovětské armády před Velkou vlasteneckou válkou. Např. v návrhu Polního řádu PU-41 bylo uvedeno, že manévr v boji je jedním z nejdůležitějších podmínek k dosažení úspěchu.

Ani jedna významnější operace ve Velké vlastenecké válce nebyla vedena bez širokého manévru silami a prostředky. Zúčastňovaly se jej velké tankové, mechanizované a jezdecké svazky a svazy, které byly předem vyčleňovány do druhých sledů, rychlých skupin a záloh; byly určeny k narůstání úsilí. Manévr byl základem soustředování dělostřelectva, letectva, ženijních a jiných sil a prostředků na hlavních směrech. Byl veden s různými cíli a v nejrůznějších situacích.

Nejbojeschopnější svazy a svazky byly v některých případech utajeně přesunuty na nové, nejperspektivnější směry a nenadálým úderem vytvářely výhodné podmínky pro rozvíjení operace. Vedením manévru silami a prostředky byl často měněn směr hlavního a dalších úderů. V řadě operací byl veden ve prospěch úspěšného plnění nena-
dále vzniklých operačních úkolů, zničení nově vzniklých uskupení nepřítele a rovněž k obejití důležitých uzlů odporu a vedení úderů do boku a týlu vojsk v obraně. V jiných případech přeskupením sil a prostředků z méně aktivních směrů se podařilo zásadně změnit poměr sil a prostředků ve svůj prospěch na dřívějším směru úderu a udržet tam vysoké tempo útoku vojsk prvního sledu.

V některých podmínkách situace bylo vedení manévru s cílem obsazení důležitých prostorů a objektů spojeno s využitím trhlin a mezer mezi uskupeními nepřítele k rychlému proniknutí do jeho operační hloubky obrany. Často byly přesunuty vojsk uskutečňovány k oklamání nepřítele o skutečných směrech úderů nebo o charakteru další činnosti.

V každém historickém období rozvoje sovětského vojenského umění se měnila úloha a místo manévru v operaci a boji, zvyšovalo se množství vojsk, která se jej účastnila, a vzrůstala rozhodnost cílů jeho vedení. To se zvláště projevilo v druhém a třetím období Velké vlastenecké války. Rozvoj a zavedení nových prostředků ozbrojeného zápasu v poválečném období podstatně zvýšily palebné a úderné možnosti i mobilnost vojsk. Rozhodný a smělý manévr silami, prostředky, jadernými a palebnými údery ještě výrazněji ovlivní průběh a výsledek operace.

Hlavním cílem manévru silami a prostředky v podmínkách soudobých operací je co nejúčelnější využití výsledků použití jaderných a klasických zbraní k dokončení zničení protistojících uskupení nepřítele, k rychlému vyjití vojsk k důležitým objektům v jeho týlu a jejich obsazení z chodu. Kromě toho budou vojska vést manévr k vyjití zpod možných úderů nepřítele a rovněž k překonání širokých pásem radioaktivního zamoření, závalů a požárů.

Analýza zkušeností z Velké vlastenecké války a lokálních válek potvrzuje, že rozhodnutí k uskutečnění manévru musí odpovídat zámyslu operace a vzniklé situaci, zabezpečovat úspěšné dosažení jejích cílů. Musí být veden utajeně a s překvapením pro nepřítele. Přitom je nutné udržovat trvalou součinnost jak mezi vojsky, která se zúčastňují, tak i s ostatními silami a prostředky, které působí na daném směru. Kromě toho je nutné zabezpečit pevné a nepřetržité velení.

Organizace manévru je důležitým předpokladem jeho úspěšného vedení. Předpokládá dokonalé a včasné uskutečnění opatření k přijetí rozhodnutí pro přemístění vojsk (sil) nebo přenesení jaderných a palebných úderů, doručení úkolů podřízeným, organizaci součinnosti, velení a zabezpečení manévru.

Manévr je součástí způsobu vedení operace. Proto při jeho organizaci je nutné zhodnotit všechny prvky situace. Na tomto základě mohou být např. plánována opatření k nejdokonalejšímu využití výhodných podmínek pro včasné a utajené přemístění sil a prostředků a ke snížení vlivu negativních prvků k dosažení úspěchu. Úplné zhodnocení situace při přijetí rozhodnutí umožňuje předvídat její možné změny v průběhu operace a v souladu s tím včas plánovat způsob uskutečnění manévru. Přitom, jak potvrzuje zkušenosti, je účelné připravit několik variant, zvláště při plánování využití druhých sledů a záloh různého určení.

Organizace manévru je součástí přípravy operace v celku. Při uskutečňování opatření musí být řešeny konkrétní otázky, spojené s manévrem sil a prostředků. Např. při určování úkolů vojskům mohou být nařizeny: kdo a kdy, jakými silami a prostředky uskutečnit obchvat nebo obejít uskupení nepřítele, jaký manévr musí uskutečnit druhý sled a jaké úkoly k jeho zabezpečení bude plnit letectvo, dělostřelectvo, ženijní a jiná vojska.

Při vytváření uskupení a operační sestavy vojsk se plánuje nezbytnost uskutečnění manévru k narůstání úderu v průběhu útoku, přenesení úsilí vojsk na nové směry, změny úderu raketových vojsk, dělostřelectva a letectva, využití úspěchu sousedů atd. V letech minulé války bylo to ve frontu a armádách zabezpečováno druhými sledy, rychlými skupinami a zálohami a rovněž zasazením sil a prostředků z jiných směrů. Vzhledem k tomu, že druhé sledy a zálohy byly tehdy jedním z hlavních prostředků manévru, pak včasné jejich obnovení vytvářelo potřebnou materiální základnu k jeho vedení v průběhu operace.

Při organizaci palebného ničení nepřítele se vždy předpokládal rovněž manévr letectvem, dělostřelectvem a jinými prostředky. Přitom velitelé frontů a armád např. určovali, které letecké a dělostřelecké svazky a útvary a kdy musí být soustředěny na daném směru, jejich úkoly, způsob činnosti po splnění palebných úkolů, dobu jejich podřízení jiné armádě nebo divizi, změny ve složení armádních dělostřeleckých skupin a určení uskupení vojsk, na které má být soustředěno hlavní úsilí.

Obsah a způsob uskutečnění manévru silami a prostředky byly zpravidla konkrétně určovány v procesu organizace součinnosti. Při upřesňování způsobu činnosti vojsk při plnění bojových úkolů určoval velitel frontu (armády) zpravidla konkrétní cíl manévru, dobu a způsob jeho uskutečnění, vyčleněné síly a prostředky a bojovou sestavu uskupení, která bude vytvořena na základě manévru. Velitel dále určoval způsob rozmístění vojsk k vedení úderu vzhledem k situaci nepřítele, způsob součinnosti mezi svazky a útvary, které se zúčastňují manévru, a vojsky, která působí čelně, úkoly letectva a dělostřelectva ve prospěch manévru. Byly sladěny také otázky jeho všestranného zabezpečení. V těch případech, kdy v průběhu operace vznikla nutnost vedení manévru, který nebyl dříve předpokládán (plánován), byly řešeny v rámci jeho organizace stejné otázky, jako při plánování manévru.

Vedení manévru, jak ukazují zkušenosti z válek, může být součástí kteréhokoliv období operace. Na jejím začátku bylo např. nutné rozvíjet průlom obrany nepřítele do stran a do hloubky, odrážet protizteče a protiúderu a přenášet hlavní úsilí vojsk na nové směry. To bylo pochopitelně spojené s manévrem sil a prostředků.

Výhodnější podmínky pro manévr byly vytvořeny po vyjití vojsk do operační hloubky. Při obcházení nepřátelských bráněných prostorů vojska v útoku rozhodně vycházela do boku a týlu jeho záloh na přesunu, z chodu je ničila a obsazovala v hloubce připravené čáry obrany.

Vedení manévru k přenesení úsilí na nový, perspektivnější směr bylo neoddelitelnou součástí značného množství frontových útočných operací druhého a třetího období Velké

vlastenecké války. Nutnost vedení takového druhu manévru byla vynucena hlavně činností nepřítele v případě, kdy se mu podařilo vytvořit na směrech úderů sovětských vojsk silná uskupení, která úpornou obranou na mezilehlých postaveních zastavila jejich útok a vzniklo nebezpečí, že se operace nebude dále rozvíjet. V těchto případech velitel frontu zpravidla uskutečnil manévry tankovými a někdy i vševojskovými armádami prvního sledu, a to stanovením nového směru, nových pásem útoku a přenesením úsilí letectva frontu k jejich podpoře. V některých případech bylo přenášeno úsilí na nový směr beze změny pásma útoku, manévrem druhého sledu (zálohou) a částí sil z původního směru.

Zajímavý je **manévry operačního svazu ke splnění nově vzniklého důležitého operačního úkolu v průběhu útočné operace frontu**. Příkladem toho může být použití 3. gardové tankové armády 1. ukrajinského frontu k vedení úderu do týlu slezského uskupení německých fašistických vojsk v lednu roku 1945.

Vysoce manévrový charakter činnosti 3. gardové tankové armády potvrzuje i to, že v průběhu této operace, hluboké 460 km, vojska prošla v bojích více než 1 600 km. Přitom byly armádě vždy určovány nové cíle a operační úkoly.

Široce byl používán **operační manévry v útoku k vedení boje se zálohami nepřítele**. V průběhu operace byl nepřetržitě veden průzkum záloh nepřítele a přijímána opatření ke zmaření jejich přesunu a rozvinování k protiúderu. Byl veden manévry k zesílení uskupení vojsk, která působila na směrech očekávaných úderů nepřítele.

Nejrozhodnějším způsobem ničení protiúderných uskupení v operacích Velké vlastenecké války bylo vedení úderů do jejich boků a týlu, spojených s úpornou obranou částí sil na výhodných čarách proti nepříтели, který útočil čelně.

Důležitou úlohu má manévry vedený k obklíčení a zničení nepřítele. Zkušenosti z Velké vlastenecké války ukázaly, že za určitých podmínek je možné obklíčit nepřátelské uskupení bez kvantitativní převahy sil a prostředků, avšak za bezpodmínečné převahy v pohyblivosti a manévrovosti. Hlavní podmínkou přitom jsou vysoká tempa manévru, která umožňují předejít nepříтели v bojové činnosti.

Nejvýhodnější podmínky pro manévry k obklíčení nepřítele byly vytvořeny v případě, že armády vedly úder ve sbíhavých směrech, nebo kdy průběh předního okraje umožňoval vojskům ihned zaujmout výhodné postavení k obchvatu nepřátelského uskupení. V takových případech bylo obklíčení a zničení nepřítele možné již v jeho taktické hloubce obrany.

Rychlý a dovedně vedený manévry silami a prostředky z jednoho směru na druhý rozhodným způsobem ovlivňoval úspěch střetného sražení. Pro většinu střetných sražení bylo charakteristické využití nechráněných nebo jen částečně chráněných boků bojujících stran k obejitím a obchvatům.

Manévry vojsk v průběhu pronásledování spočíval v tom, že tankové armády, samostatné tankové a mechanizované sbory, předsunuté odřady vševojskových armád ve vysokých tempech postupovaly na samostatných směrech souběžně s odcházejícími vojsky nepřítele, směle se odpoutávaly od vojsk prvního sledu (na 60–80 km), která vedla čelní úder (předsunuté odřady vševojskových armád na vzdálenost 20–50 km, někdy i více), vyhýbaly se déle trvajícím bojům se silnějším nepřítelem, obsazovaly komunikace, po kterých odcházel uskupení nepřítele, a narušovaly jejich plánovaný odchod. Aktivní a rozhodnou činností z chodu obsazovaly přepravy, důležité silniční uzly, mosty, předmostí, letiště a další objekty, které udržely do příchodu hlavních sil. Kromě toho předcházely nepříтели při dosahování týlových prostorů a bránily organizovanému přechodu k obraně v těchto prostorech. V té době letectvo frontu vedlo úder na odcházející proudy nepřítele, zvláště v místech nahromadění jeho vojsk. Taková vysoce manévrová činnost neumožňovala nepříтели vyjít z boje, odpoutat se od

vlastních hlavních sil a plánovitě vyvést vlastní vojska do výhodného prostoru k obraně v týlu.

V letech Velké vlastenecké války byl operační manévř dělostřelectvem důležitou součástí bojové činnosti. Manévř bojovou sestavou současně s manévrem palbou byl přitom charakteristický pro všechny operace Sovětské armády i přes to, že jeho uskutečnění zabíralo mnoho času. To vyplývá z toho, že takticko-technické charakteristiky hlavních dalekonosných prostředků umožňovaly soustřeďovat palbu beze změny palebných postavení podél fronty převážně jen v taktickém rámci, v omezené šířce úseku a do nevelké hloubky. Možnosti dělostřelectva a tabulkové počty ve vševojskových útvarcích a svazích kromě toho neumožňovaly efektivně plnit všechny palebné úkoly, spojené se zničením protistojícího nepřítele a vytvářet pro vojska v útoku nejlepší podmínky k vedení dalších úderů. Soustřeďování dělostřelecké palby v operačním rozsahu, na úsecích průlomu a hlavních směrech útoku frontu (armády) bylo možné uskutečňovat v minulé válce jen po manévru dělostřeleckých jednotek, útvarů a svazků.

Manévř byl uskutečňován nejen dělostřelectvem, které vedlo palbu ze zakrytých palebných postavení, ale také protitankovým dělostřelectvem.

V útočných operacích měl důležitou úlohu manévř frontovým letectvem. Byl uskutečňován zejména s cílem zvýšení množství jeho letounů a k zabezpečení jejich hromadného použití na rozhodujících směrech činnosti pozemních vojsk i k plnění samostatných úkolů.

Úkolem letectva bylo umlčovat uzly odporu, opěrné body, zvláště prostředky protitankové obrany před postupujícími vojsky a na bocích tankových armád. Bitevní letectvo nepřetržitě podporovalo tankové svazky až do jejich vyjití do operační hloubky. Stíhací letectvo bránilo tankové armády ze vzduchu nebo blokovalo nejnebezpečnější nepřátelská letiště.

Ve spojitosti s kvalitativním a kvantitativním rozvojem prostředků ničení v soudobých podmínkách umožňuje manévř údery raketového vojska a letectva, palbou dělostřelectva, tanků a dalších prostředků včas umlčovat nebo ničit prostředky jaderného napadení nepřítele, živou sílu a jeho důležité objekty, ničit nově zjištěné nebo obživlé dělostřelecké, minometné a protiletadlové baterie, zabezpečovat vedení palebné přípravy a podpory útoku vojsk druhů sledů a záloh i plnění dalších důležitých úkolů v průběhu operace.

Vybavení vojsk bojovými vrtulníky, které jsou vyzbrojeny neřízenými a řízenými střelami, automatickými děly, vybavené soudobými přístroji k navedení a vyhledávání cílů, umožňují uskutečňovat jimi široký manévř v průběhu bojové činnosti k soustřeďování palby k ničení nejdůležitějších pohyblivých objektů, zvláště tanků.

Velký prostorový rozmach soudobých operací, jejich rozhodný charakter a účast vysocí pohyblivých svazků a svazů — to vše předurčuje nutnost vedení manévru ještě v širším rozsahu než v letech Velké vlastenecké války. Manévř umožňuje lépe využívat možnosti bojových prostředků a úderné síly vojsk, vysoké rychlosti za jejich přesunu k dosažení výhodnějšího postavení vlastních vojsk vůči nepříteli a palbou na nejvíce zranitelná místa dokončit jeho zničení. Zvyšování technické vybavenosti vojsk zvětšuje jejich schopnost vést v operacích široký manévř ve vzduchu a rychle soustřeďovat v určeném prostoru takové množství palebných prostředků, které zabezpečí zničení zvláště důležitých objektů nepřítele.

K úspěšnému uskutečnění manévru nabývá na velkém významu jeho pečlivá organizace, dovednosti velitelů a štábů najít v jakýchkoli podmínkách nejlepší způsoby činnosti, aby s co nejmenšími ztrátami a v nejkratší době splnili bojový úkol.

Manévr

ve vševojskovém boji

Redakčně zpracovaný a zkrácený článek plukovníka N. K. Štiskina, doktora vojenských věd, profesora, uveřejněný v sovětském časopise „Vojennaja mysl“ č. 9/1982.

Bojové zkušenosti svědčí o tom, že z mnoha faktorů, na nichž závisí úspěšné splnění bojových úkolů, je jedním z rozhodujících dobře připravený, včas a rychle uskutečněný manévr. Jeho důležitá úloha ve výsledcích bojové činnosti byla uznávána již dávno. Dovedný manévr vojsky, palbou dělostřelectva, údery letectva a dalšími silami a prostředky v letech minulých války velmi často předurčoval dosažení cíle boje v té době, kdy ostatní činnost nemohla vést k úspěchu.

Sovětská vojenská teorie vždycky hodnotila manévr jako neoddelitelnou součást boje.

V letech Velké vlastenecké války a v poválečném období se manévr dále rozvíjel. Nový materiální základ vedení bojové činnosti — jaderné zbraně, vysoce efektivní klasické prostředky palebného ničení s rostoucím dostřelem a rychlou činností, mobilní bojová technika s dokonalejšími a mnohem většími možnostmi — podstatně zvýšil význam manévru, dodal mu nové kvality, obohatil jej novým obsahem.

Cílem článku je objasnit vliv nových podmínek vedení bojové činnosti na úlohu a druhy manévru svazky a útvary ve vševojskovém boji, na způsob jeho organizace a vedení.

Podstata, cíle a druhy manévru

Manévr představuje prakticky organizovaný přesun vojsk, sil a prostředků, přenesení úsilí letectva a úderů raketových vojsk, kromě toho i přesun (předání) materiálních prostředků. Jeho hlavním cílem je zaujmout výhodné postavení vzhledem k nepříteli a vytvořit nové a účelnější uskupení sil a prostředků. Častými cíli manévru mohou být: narůstání nebo přenesení úsilí z jednoho směru na druhý, obejít pásem zamoření, zničení nebo zátup, vyvedení vojsk zpod úderů nepřítelů, výměna jednotek a útvarů, které utrpěly velké ztráty, atd.

Vznik jaderných zbraní podmiňuje nové

cíle manévru, které tkví v rozhodném vyjítí vojsk do prostoru jejich použití, k využití mezer v obraně nepřítelů vytvořených jadernými údery, nebo k jejich zacelení ve vlastní obraně, v rychlém vyvedení vojsk z prostorů napadených jadernými údery. V této spojitosti značně narůstá i úloha manévru vojsky, použitého nejen s cílem zaujetí výhodného postavení vzhledem k nepříteli, ale i k nejrychlejšímu využití vlastních jaderných úderů a dalších prostředků palebného ničení.

Základem manévru vojsky (silami a prostředky) v boji je jejich rozhodný a utaje-

ný přesun, který jim umožní zaujmout postavení k zabezpečení možnosti v nejkratší době, malými silami a s velkou efektivností dosáhnout cíle boje.

Manévr palbou tkví v jejím přenesení podél fronty i do hloubky z jedné cíle, objektu nebo čar na druhé beze změny palebných postavení. Jeho cílem je soustředit palbu k ničení nejdůležitějších objektů nepřítel. Manévr palbou zabezpečuje včasné zničení nových cílů, umožňuje v krátké době zničit určitou část protistojícího uskupení vojsk a tak podstatně změnit nebo uchovat vzniklý poměr sil bez zasazení dalších sil do boje. Taková možnost je zvláště reálná při manévru jadernými údery. Zvýšení úlohy manévru palbou je podmíněno i tím, že jeho včasné uskutečnění umožňuje předejít nepříteli v palebném působení; to může být v určitých podmínkách rozhodujícím faktorem při dosažení úspěchu, zvláště za stejného poměru sil a prostředků.

Manévr materiálními prostředky tkví v jejich přemístění podél fronty nebo předání od jednoho uskupení vojsk druhému, kromě toho i v jejich přísunu z týlu na frontu k nejuplněnějšímu technickému a týlovému zabezpečení útvarů a svazků, které působí na hlavním směru. Vysoká efektivnost současných zbraní, zejména jaderných, podmiňuje velkou pravděpodobnost značných ztrát jak bojových, tak i materiálních prostředků. Jejich přísun ze vzdálených prostorů bude často spojen s určitými potížemi v důsledku rozrušení a zamoření terénu atd. Rozhodující úlohu při zabezpečení bojeschopnosti každých útvarů a svazků v těchto podmínkách může mít včasné a rychlé manévr útvarů a jednotkami týlu a technického zabezpečení nebo předání materiálních prostředků od jedné vojskové organizace těm, které to potřebují.

Zavedení dopravních vrtulníků, vybavení týlových a technických (opravárenských a odsunových) jednotek vysoce průchodivou dopravní a speciální technikou umožňuje plnit tento úkol v soudobém boji efektivněji, než v nedávné minulosti.

Manévr v útoku

Jednotky a útvary již po zahájení útoku se musí snažit maximálně využít výsledků jaderného a palebného ničení nepřítel. Přitom je nezbytné vzít v úvahu charakter palby nepřítel a jeho možného manévru silami a prostředky.

Zahraniční vojenští odborníci pokládají za účelné začlenit do operních bodů

Široký manévr vojsky, palbou a materiálními prostředky je nejčastěji uskutečňován jako komplexní činnost, podřízená jedinému zámyslu a plánu. Jestliže v minulosti byl manévr zpravidla uskutečňován silami a prostředky, pak v současné době v důsledku podstatného zvětšení dostřelu a zvýšení palebné síly prostředků ničení má prvořadý význam manévr jadernými údery a palbou. Takový manévr může být uskutečňován samostatně nebo společně s manévrem vojsk.

Růst palebné síly, zvýšení úderné síly a pohyblivosti svazků a útvarů měly za následek nové kvality manévru: stal se rychlým, může být uskutečňován v různých prostorových oblastech a zúčastňují se ho síly a prostředky různých druhů vojsk a druhů ozbrojených sil. Podstatně vzrostla i jeho hloubka.

Co do svého rozsahu rozděluje se **manévr na taktický, operační a strategický**. To závisí na množství použitých sil a prostředků a jejich úkolech. Ve vševojskovém boji je používán taktický manévr, uskutečňovaný různými jednotkami a útvary. **Druhem manévru je chápán přesun sil a prostředků k vytvoření jejich výhodného uskupení, kromě toho i zaujetí takového postavení, které by zabezpečovalo jeho nejefektivnější použití v boji.**

Zásadní vliv na druhy manévru měly a mají způsoby vedení bojové činnosti, charakter a možnosti použitých zbraní, mobilnost bojové techniky a zámysl boje. Základními druhy manévru vojsky v soudobém vševojskovém boji jsou **obchvat, obejití a odchod**.

Změny v podmínkách a způsobech vedení vševojskového boje a tendence k jeho rozvoji současně svědčí o tom, že k úspěšnému splnění důležitých úkolů vojsky, např. narůstání úsilí nebo jeho přenesení z jednoho směru (úseku) na druhý, jsou nezbytné i další druhy manévru. V této spojitosti je oprávněné pokládat za druhy manévru i přesun sil a prostředků na frontu, nebo jejich přemístění z boku, přesun útvarů a jednotek vzduchem, vedení vojsk zpod úderu nepřítel a některou další činnost.

i protitankové prostředky typu PTRS v krytech k vedení boční a křížové palby, kromě toho vytvářet i speciální zóny k ničení tanků. Dále předpokládají vedení manévru silami a prostředky z méně nebezpečných na rozhodující úseky fronty.

Proto je velmi důležité již při organizaci boje předvídat nepřetržitě a aktiv-

ni vedení průzkumu, spolehlivé palebné ničení obrany nepřítele do celé její hloubky a efektivní druhy manévru silami a prostředky. Přitom charakter manévru může být velmi rozmanitý: obchvat nebo obejít nepřátelských opěrných bodů a postavení, jejich používání ve vzájemné spojitosti i s manévrem palbou dělostřelectva, údery letectva a raketových vojsk.

Po zjištění nepřítele, zvláště jeho protitankových jednotek rozmístěných v krytech, je účelné ještě do vyjití útvarů v útoku do zóny jejich palby v průběhu palebné přípravy uskutečnit utajený manévru částí sil (tankovými nebo motostřeleckými jednotkami na bojových vozidlech pěchoty) na směr (čáru), který zabezpečuje překvapivou a rozhodnou ztěž i zničení PTRS, které jsou v krytech.

Nepřítele, který se přesunuje k protiztečím z boků nebo z hloubky, je nutné ničit palbou dělostřelectva a údery letectva před zaujetím výhodných postavení, současně manévrem částí sil vyjití do jeho boku a zaútočit na něho v době rozvinování. Přitom je účelné zadymovat ten prostor, ve kterém se stačily rozvinout jeho jednotky, zvláště tanky a protitankové prostředky.

Charakteristickou zvláštností vedení manévru v těchto podmínkách jsou velmi krátké doby na jeho přípravu a uskutečnění. To nabývá na zvláštním významu v tom případě, kdy má být manévru veden jako protiopatření k odrazení protizteče, která hrozí zásadní změnou situace ve prospěch nepřítele, zvláště při nebezpečí nepřátelského úderu z boku.

Uskutečnit takový manévru, rozvinout se a přejít do útoku ve velmi krátké době je účelné proto, aby byl nepřítel zbaven možnosti manévrovat a kromě toho odrazet stejnými silami a prostředky údery na něho vedené. Proto je třeba uskutečňovat takové manévry z boků nebo týlu, kromě toho i čelně současně nebo s nevelkou časovou přestávkou, tzn. tak, aby nepřítel neuspěl vést manévru svými silami a prostředky.

Činnost sovětských útvarů v útoku v letech Velké vlastenecké války se vyznačovala výjimečně vysokou manévrovostí, spojováním čelních útoků s rozhodnými a překvapivými údery na nepřítele z boků a týlu.

Aktivnost a manévrovost při boji v hloubce obrany byla spojována s rozumnou iniciativou, dovedným využíváním síly palby vlastních zbraní a bojové techniky. Velitelé útvarů a jednotek směle využívali obejtí opěrných bodů nepřítele, které byly ničeny hlavně zálohami a jednotkami, které postupovaly za čelními útvarů.

Bojové zkušenosti učí, že tak jako dříve i v současné době při činnosti v hloubce výjimečně významnou úlohu má včasné narůstání úsilí vojsk v útoku, a to zasazením druhého sledu do boje. Podmínky pro včasné zasazení druhého sledu do boje se v současné době podstatně zkomplikovaly v důsledku zvýšené dynamiky činnosti stran a zvýšení efektivnosti palebných prostředků ničení. Situace může vyžadovat jeho zasazení z takové čáry, ze které bylo obtížné předvídat ji při přijetí rozhodnutí a plánování boje. K vyjití druhého sledu na novou čáru zasazení bude v těchto podmínkách zapotřebí uskutečnění složitého manévru. K jeho zahájení musí být útvary a jednotky v neustálé pohotovosti. To ukládá velitelům a štábům na základě hlubokého prognózování situace a předvídání jejích možných změn včas vydávat (upřesňovat) úkoly útvarům a jednotkám.

Narůstání úsilí vojsk na rozhodujícím směru může být uskutečňováno i rychlým manévrem částí sil prvního sledu z méně aktivních úseků. Takový manévru je přirozeně velmi složitý a je spojen s určitým rizikem. Jeho uskutečnění vyžaduje zabezpečení utajení a dodržování požadavků maskování, které vylučují nebezpečí úderu nepřítele na směr (úsek), z něhož jsou stahovány síly a prostředky. Jak ukázaly zkušenosti z Velké vlastenecké války, je proto účelné zpočátku rychle vyvést pro manévru předurčené jednotky nebo útvary z boje na skrytých cestách a z chodu jimi útočit na novém směru. Pro takový manévru byla zpravidla využívána noční doba a další podmínky omezené viditelnosti. V průběhu manévru na úsecích, ze kterých byla stažena vojska, je nutné přísně dodržovat stanovený režim bojové činnosti a v případě nutnosti i uskutečnění imitace zvýšené aktivní činnosti vojsk, ponechaných jako příkrýtl.

Bojové zkušenosti svědčí o tom, že manévru silami a prostředky v průběhu boje musí být zpravidla spojen s vedením efektivní palby. Jednota součástí boje — palby, manévru a úderu — je principiálně důležitá v boji, protože ničení nepřítele je uskutečňováno ve svých důsledcích palbou a úderem a manévru vojsky vytváří k tomu rozhodující předpoklady. Proto při organizaci manévru je nutné věnovat zvláštní pozornost i opatření k palebnému ničení nepřítele silami a prostředky jak organickými, tak i jednotkami a útvary, které uskutečňují manévru.

Za důležitý požadavek na manévru, uskutečňovaný v průběhu boje, je nutné pokládat zabezpečení spolehlivého umlčování především těch sil a prostředků,

kteř může nepřítel použít v první řadě jako opatření proti manévru: dělostřelectva, protitankových prostředků, vrtulníkových, tankových a motorizovaných jednotek i záloh. Úspěch manévru motoristickými a tankovými jednotkami a útvary v této spojitosti v mnoha směrech závisí na charakteru manévru palbou, bojovými sestavami dělostřelectva a jiných palebných prostředků.

Velký význam v průběhu útoku má **manévr k zabezpečení odrazení protiztečí.**

K jejich vedení obránce často využíval síly a prostředky, které byly bezprostředně v obraně před útočníkem, ale i stažené z jiných a méně aktivních úseků.

V těchto podmínkách jsou nejdůležitějšími úkoly zmaření přesunu nepřítel palbou a údery letectva, manévr částí vlastních sil na směr protizteče k zaujetí výhodné čáry k jejímu odrazení nebo vedení vstřícného úderu a zabezpečení spošlehlivého palebného ničení vojsk v protizteči. V závislosti na zámyslu boje k odrazení protizteče může být použita část sil a prostředků jak prvního, tak i druhého sledu, velká část dělostřelectva a podpůrného letectva. Přitom je účelné vést nevelkou část vyčleněných sil, protitankových záloh a pohyblivých odřadů zatarasovacích na výhodnou čáru a za podpory palby dělostřelectva, úderů letectva upoutat protiztečnou skupinu nepřítel a ostatní síly utajené rozvinout k úderu do boku a k tomu soustředit palbu dělostřelectva, údery letectva a raketových vojsk. K uskutečnění takového manévru je nutné počítat s časem, který potřebuje nepřítel na přesun a rozvinutí pro protizteč, určit bojové možnosti vyčleněných vlastních sil a prostředků s přihlédnutím ke stupni jejich připravenosti k manévru, průchodnosti terénu a působení nepřítel.

Velký význam v soudobém boji má připravenost útvárů a svazků k manévru v podmínkách nepřátelského používání jaderných zbraní a prostředků minování terénu na dálku. Přitom na zvláštním významu nabývá pohotovost a dovednost svazků a útvárů bez prodlení vyjít z prostorů, napadených jadernými údery a minováním na dálku, rychle vyhledat cesty obejít minových polí a zamořených úseků, v případě nemožnosti jejich obejít beze ztrát je překonávat. Včasný a rychle uskutečněný manévr může se stát v dané

situaci základním způsobem snížení ztrát osob a techniky.

Při příchodu k úsekům radioaktivního zamoření a zničení musí velitelé a štáby včas organizovat sběr průzkumových zpráv a určit výhodné směry k jejich rychlému překonání nebo obejít. Očekávání snížení radiace není vždy účelné, protože v takovém případě může nepřítel vést nové údery na zbylé útvary.

Velký význam při uskutečňování manévru má překvapivost činnosti, které je dosahováno utajením přesunu a uvedením nepřítel v omyl. V tomto procesu je ovšem nezbytné vzít v úvahu řadu zvláštností. Tak při uskutečnění obchvatu mohou vyčleněné jednotky působit jen krátkou dobu, protože hloubka jejich manévru je nevelká a čára přechodu ke zteči je jen málo vzdálena od čáry činnosti hlavních sil. Velký význam přitom mají rychlost a síla úderu útvárů a jednotek, které uskutečňují manévr.

Jinak je tomu při uskutečnění manévru k obejít. Za dodržení podmínky utajení obcházející jednotky vedou úder z týlu, tzn. pro nepřítel z neočekávaného směru, nutí ho udělat přeskupení sil a prostředků, často je stahovat z hlavního směru, což ho podstatně oslabuje. V důsledku toho rozhodným způsobem zničit nepřítel v nejkratší době. Přitom překvapivý úder z týlu je zvláště účinný. Ze zkušeností vyplývá, že k dosažení překvapení obejít byly vyčleňovány minimální síly. To zabezpečovalo vysoké utajení a maximální rychlost jejich činnosti.

K utajení obejít v průběhu minulé války byla přijímána opatření, aby byla odpoutána pozornost nepřítel od směru, kde bylo uskutečňováno obejít. K tomu byla aktivizována činnost na jiném směru. K přesunu obcházejících jednotek byly využívány před nepřitelem skryté cesty i těžkodostupné úseky terénu, podmínky omezené viditelnosti (mlha, déšť, sněžení), přísně bylo dodržováno rádiové, světelné a zvukové maskování.

Zvláště velký význam má manévrová činnost vojsk v horách. Obejit a obchvaty jsou přitom rozhodující podmínkou úspěchu. Proto vytváření obcházejících odřadů v jednotkách, útvech a svazích je pokládáno za obvyklý jev. V letech minulé války sovětská vojska neustále používala obejít při vedení útoku v horách.

Manévr ve střetném boji

Ve střetném boji má zpravidla úspěch ta strana, která v důsledku palebného předstížení a rychlejšího rozvinutí sil do-

káže zaujmout výhodné postavení vzhledem k nepříteli a dosáhne překvapivého úderu. V důsledku vysoce dynamického

vývoje činnosti stran manévru ve střetném boji v nerozlučném spojení s palbou a úderem je v podstatě jeho hlavním obsahem a nezbytnou podmínkou k dosažení úspěchu. Vzhledem k tomu, že v těchto podmínkách se bude o manévru snažit i nepřítel, je důležité na základě hluboké analýzy situace a průzkumových zpráv včas zjistit jeho zámýsl, rychle zhodnotit možnosti stran k vyjití na pravděpodobnou čáru střetnutí a včas stanovit odpovídající úkoly jednotkám, útvarům a palebným prostředkům, včetně úkolu k uskutečnění manévru s cílem utajeného vyjití k překvapivému úderu do boku nebo týlu nepřítel.

V kalkulaci se berou v úvahu možnosti nepřítel ke zmaření manévru našich sil a v souladu s tím se předvídá určitá záloha času na realizaci zpracovaného plánu činnosti ve střetném boji, zvláště k předstihu nepřítel v palebném úderu, rozvinování a přechodu do útoku.

Aktivní činností průzkumu je nezbytné stanovit směr přesunu hlavních sil nepřítel a na základě toho vyvést utajeně proti nim část vlastních sil, schopných upoutat je a zastavit jejich rozvinutí. Hlavní síly v těchto podmínkách je výhodné usměrnit k vyjití do boku nepřítel. K zabezpečení utajení manévru je nutné přesun uskutečnit rozhodným způsobem, s využitím maskovacích vlastností terénu a za spolehlivé protivzdušné obrany. K předstihu nepřítel v úderu, k obchvatu a obejití jeho boků je účelné vyčlenit nejmobilnější jednotky a útvary — tankové a motostřelecké na bojových vozidlech pěchoty.

Dynamika střetného boje, rychlé a náhlé změny situace vyžadují od všech jednotek a útvarů být v jeho průběhu v neustálé pohotovosti k obchvatům a obejitím, přenesení úsilí a palby z jednoho směru na druhý. V zájmu včasného uskutečnění manévru musí velitelé a štáby neustále brát v úvahu změny v situaci, předvídát jejich charakter a stanovit,

k jakým následkům povedou v určité době, jakou činnost vyžadují. To umožní včas připravit a udělat odpovídající opatření, včetně uskutečnění výhodného manévru silami a prostředky, soustředění palby dělostřelectva, vedení úderů letectvem a dalšími prostředky ničení.

Druhy manévru závisí na rozsahu střetného boje. Tak např. jednotky v boji obvykle používají obchvatu do jednoho boku, útvary a zejména svazky obchvatů a obejití i do dvou boků. Ve střetném boji svazku je možný i čelní úder, je-li dosaženo předstihu nepřítel v rozvinutí a neexistuje možnost uskutečnit obejití.

Při zkoumání druhů manévru v soudobém vševojskovém boji je nutné zdůraznit stále rostoucí možnosti jeho uskutečnění vzduchem. V důsledku použití nepřátelských jaderných zbraní na bojišti budou vznikat ohniska požárů, zničení, zátop a pásma radioaktivního zamoření. Prostředky pohyblivého minování, zvláště letectva a dělostřelectva, budou zřizována na rozsáhlá minová pole. Je zřejmé, že v těchto podmínkách možnosti manévru na zemi značně poklesnou, ale narostou vzduchem.

Široké využití vrtulníků umožní vševojskovým svazkům vysazovat taktické výsadky různého složení. Taktický vzdušný výsadek v hodnotě roty a praporu je schopen zmocnit se soutěsek, komunikačních uzlů, přeprav a výhodných čar v týlu nepřítel, upoutat na nich dvoj až trojnásobné síly záloh a tak je zbavit možnosti posílit vojska, která bojují na frontě. V důsledku toho se vytvářejí podmínky, které umožňují poměrně menšími silami dosáhnout úspěchu v boji s nepřítel.

Předností manévru vzduchem jsou rychlost jeho uskutečnění, menší závislost na terénu a možnost vysazení taktického výsadku prakticky v libovolném terénu. Manévru vzduchem je pokládán nejen za nový, ale i často za rozhodující prostředek dosažení úspěchu v soudobém útočném boji.

Manévru v obraně

Z bojových zkušeností z Velké vlastenecké války vyplývá, že včasný manévru silami a prostředky byl hlavním faktorem dosažení úspěchu v obranných bojích. Tendence ke zvýšení pohyblivosti vojsk a zvláště zvětšení počtu tanků v jejich sestavě byla důvodem narůstání aktivity obrany a rozšíření rozsahu manévru v průběhu obranného boje.

Hlavním cílem manévru v obraně je

zlepšit poměr sil na ohrožených směrech, zaujmout výhodnější postavení a tak zabezpečit odražení úderu nepřítel, nepustit rozšíření průlomu do boků a přenesení jeho úsilí do hloubky. Nezbytnost manévru v obraně je podmíněna tím, že je velmi obtížné do zahájení útoku nepřítel určit dobu a místo vedení jeho hlavního úderu. Obránce není vždycky dostatečně silný tam, kde nepřítel soustře-

duje hlavní síly. Vzniká nutnost usku-
tečňovat manévry částí sil a prostředků
již v průběhu boje. Přitom mohou být po-
užívány jeho různé druhy. Nejčastěji to
ovšem bude manévry silami a prostředky
podél fronty a z hloubky k čáře doty-
ku. V boji s nepřítelem, který se vklíní
do obrany, je možné použít k jeho zničení
i obchvatů a obejití.

V souladu s tím, na základě požadavků
základních dokumentů armády USA, že na
úseku průlomu obrany nepřítele musí být
vytvořena nejméně šestinásobná převaha
v silách a prostředcích, není možné vy-
loučit i takový nucený a v obraně slo-
žitý manévr, jako je odchod. Jeho složi-
tost tkví především v tom, že vojáci od-
cházejících jednotek, útvarů i sousedů
prožívají velké psychologické zatížení.
O tom svědčí zkušenosti z války. Proto
odchod vždycky vyžaduje zvláště pečlivou
přípravu a zabezpečení jak v bojovém,
tak i v psychologickém směru.

Při odchodu jsou chráněny hlavní síly
speciálně vyčleněnými jednotkami na pů-
vodní postavení za aktivní palebné pod-
pory dělostřelectva a úderů letectva. Ši-
roce jsou používány minové výbušné zá-
tarasy a léčky. Po zaujetí nového posta-
vení odcházejícími jednotkami odcházejí
utajené chránící jednotky postupně na no-
vá postavení.

Iniciativa v obranném boji patří po
určitou dobu útočící straně. Proto při
odrážení úderů sil v převaze je včas před-
vídán charakter manévru obránce. Nejčas-
těji je odvetným opatřením proti činnosti
nepřítele a je veden podle plánu, který byl
zpracován do zahájení boje. Na zvláštním
významu v této spojitosti při vedení obrany
nabývá takticky kvalitní a dovedný ma-
névr úderů letectva, raketových vojsk a
palbou dělostřelectva jako nejvíce opera-
tivní z hlediska doby jeho uskutečnění.
Velmi důležité přitom je včas informo-
vat jednotky a útvary o možném manévru
na základě prognózování změn situace
v průběhu boje.

Manévr v obraně je veden v kritické
situaci, ve velmi krátké době. Často vyža-
duje velkou smělou a rizikó. Velká vla-
stenecká válka skýtá nemalo příkladů,
kdy velitelé při soustředování potřebných
sil a prostředků na směrech hlavního
úderu nepřítele odvážně riskovali, staho-
vali útvary a jednotky z druhých směrů
až do jejich značného oslabení, často i od-
krytí. Přesunovali na nebezpečné úseky
dodatečné síly a prostředky z hloubky
a uskutečňovali široký manévr palbou.

**Manévr v obraně zpravidla vedou druhé
sledy a zálohy, včetně protitankových,
a pohyblivé odřady zatarasovací, pro kte-**

ré jsou předem plánovány čáry rozvinutí
k přechodu do protizteče, palebné čáry a
čáry minování a osy přesunu na ně. V tom
je základ manévru v průběhu obrany.
K manévru podél fronty — z jednoho
úseku na druhý a k odejití do týlu na
nová postavení — musí být připraveny
i jednotky a útvary prvního sledu. Proto
je důležité včas určit vhodné a před ne-
přátelským pozorováním skryté osy pře-
sunu, předvídat palebnou podporu jed-
notek a útvarů při jejich střídání na po-
staveních a čarách. Zvláštní pozornost je
nutné věnovat dovednému používání mi-
nových a jiných ženijních zátarasů.

Výjimečně velkou úlohu v obraně má
manévr protitankovými prostředky, tanky
a pohyblivými odřady zatarasovacími.
Zvláště aktuální je tato otázka v soud-
bých podmínkách za hromadného používa-
ní tanků a dalších obrněných objektů
v boji. Podstata manévru ve prospěch bo-
je s útočícími tanky tkví ve včasném
střídání postavení jednotlivými prostředky
a jednotkami, které bezprostředně odrá-
zejí útok, kromě toho i v rychlém zaujetí
výhodných postavení a palebných čar
protitankovými, tankovými a motostřelec-
kými jednotkami na bojových vozidlech
pěchoty za zálohy nebo druhého sledu ve
spojitosti se zřízením minových polí na
tankových směrech. Přitom je důležité
zajmout boční postavení vzhledem ke
směru zteče klíněných tanků.

Kromě toho mohou v soudobých pod-
mínkách velmi efektivně působit v tomto
směru bojové vrtulníky, zvláště v době
protizteče.

K rozhodujícím formám aktivního vede-
ní obrany patří protizteče. Uskutečnění
manévru druhými sledy musí být přitom
spojeno s dobře organizovaným manévrem
palbou, protitankovými zálohami a po-
hyblivými odřady zatarasovacími. V době
příchodu druhého sledu k čáře přechodu
do protizteče proti nepříteři musí být
veden palebný úder dělostřelectva a le-
tectva. Na směru vklínění nepřítele je
nezbytné k této době rozvinout protitan-
kovou zálohu a pohyblivý odřad zata-
rasovací. Jak útvary v protizteči, tak i je-
notky protitankové zálohy musí zajmout
vzhledem k nepříteři takové postavení,
aby tanky v útoku byly ničeny z obou
boků.

Včasný manévr silami a prostředky
i palbou v obraně může zabezpečit odrá-
žení úderu i několikanásobně větších sil
nepřítele. Umění přípravy a vedení ma-
névru v obraně tkví i v tom, že za exi-
stence značně menších sil a prostředků
ve srovnání s nepřítelem, zejména na

směru jeho hlavního úderu, svazky a útvary v obraně mohou s využitím rychlého manévru prvky svých bojových sestav i palbou a palebnými prostředky, vytvořit potřebnou převahu a včas bojovat proti nepříteli, vést sladěné efektivní úderý všemi silami a prostředky, které jsou k dispozici.

Neustále rostoucí mobilnost vojsk měla za následek zřetelně vyjádřenou **tendenci růstu požadavků na organizaci a vedení**

manévru v soudobém vševojskovém boji. Mezi nejdůležitější patří: soulad jeho vedení se vzniklou situací, jednoduchost zámyslu, vyčlenění dostatečných sil a prostředků k jeho uskutečnění, spolehlivá obrana proti pozemním a vzdušným úderům, přesná součinnost všech sil a prostředků, které se zúčastní manévru a zabezpečují jej, utajení přípravy, překvapení a rychlost splnění, nepřetržitě udržování pevného velení.

Manévr v soudobém boji je tedy jednou z rozhodujících podmínek dosažení úspěchu. Proniká všemi druhy bojové činnosti a umožňuje s maximální efektivností využívat soudobých bojových prostředků a vysoké pohyblivosti svazků a útvarů, ničit nepřítel palbou, zaujmout vlastními vojsky nejvýhodnější postavení vzhledem k nepříteli a překvapivým a rozhodným úderem dokončit jeho zničení. Ve spojitosti s pokračujícím rozvojem zbraní a bojové techniky se neustále zvyšují možnosti vojsk k uskutečnění manévru, zvláště vzduchem.

Proto neustálá připravenost k manévru, snaha uskutečnit jej v jakékoli výhodné situaci k rychlému zničení nepřítelů musí se stát neotřesitelným principem činnosti pro velitele a důstojníky štábů všech stupňů. Práci na přípravě, vedení manévru a velení svazků a útvarů v jeho průběhu je nutné hodnotit jako nepřetržitý tvůrčí proces, nerozlučně spjatý s hlubokou analýzou vývoje bojové činnosti a rychlým reagováním na všechny změny od jejího zahájení do úplného zakončení.

СОДЕРЖАНИЕ

Полковник Ян Полашек, кандидат философских наук Философско-военное наследство Карла Маркса		3
В связи с 165 годовщиной рождения и столетием со дня смерти Карла Маркса, автор рассматривает его историческое значение. Особое внимание он обращает на его работы военно-исторического и военно-теоретического мышления во второй половине 19 века, а также на их актуальность, как на философско-военное наследство.		
Генерал-майор Станислав Вайнлих, кандидат философских наук Партийно-политическая работа во встречном сражении		9
Автор разбирает главные задачи партийно-политической работы в ходе подготовки и ведения наступательной операции. Из этих задач он далее делает выводы для партийно-политической работы при переходе во встречное сражение, обращая особое внимание на руководство этой работой, а также на конкретные задачи начальника и всех работников политического отдела общевойсковой армии.		
ВОЕННОЕ ИСКУССТВО		
Генерал-майор Яромир Яшек, кандидат военных наук, доцент Встречное сражение		13
Автор статьи разбирает характеристику встречного сражения, условия в которых может возникнуть, основные принципы его подготовки и ведения. Автор к подтверждению выводов приводит примеры Великой Отечественной войны и рассматривает основные элементы, а также новые условия ведения встречного сражения в современных операциях.		
Полковник Здзек Кодеш, кандидат военных наук, доцент К вопросам боевого порядка дивизии во встречном бою		23
Автор статьи, исходя из особенностей встречного боя и главных принципов, которые влияют на построение боевого порядка, разбирает задачи первого и второго эшелона (общевойсковой резерва), артиллерии, средств ПВО, ПТР, ПОЗ, а также вертолетного десанта.		
Полковник Здзек Грон, кандидат военных наук, доцент К применению воздушных десантов во встречном сражении		30
Автор разбирает возможные способы применения воздушных десантов, их вероятные задачи и способы взаимодействия.		
Полковник Яромир Ланк, кандидат военных наук, доцент Боевые действия РВА во встречном сражении		36
Автор статьи разбирает формы и способы применения ракетных войск и артиллерии во встречном сражении общевойсковой армии. Он обращает внимание: на задачи РВА в ядерном и огневом поражении противника, ее распределение и боевой порядок, управление, а также на роль противотанковых резервов.		
Подполковник Франтишек Барта, кандидат военных наук, доцент Артиллерийская разведка во встречном сражении		44
Автор разбирает основные принципы руководства артиллерийской разведкой во встречном сражении, обращая особое внимание на ее планирование, а также на задачи указанной разведки в ходе встречного сражения.		
Генерал-майор Отакар Влаха, кандидат военных наук Боевые действия авиации во встречном сражении		49
Автор статьи, исходя из воздушной обстановки в районе встречного сражения, разбирает задачи авиации при завоевании господства в воздухе, выдвижении и развертывании войск, уничтожении главной группировки противника, в авиационной поддержке войск, а также воздушной разведке.		

Полковник Владимир Горак	
Противовоздушная оборона во встречном сражении	54
Автор статьи, на основе возможных действий авиации противника, разбирает задачи ПВО общевойсковой армии первого эшелона фронта, которая ведет встречное сражение, а также ПВО армии второго эшелона фронта при выдвижении в район ввода, в ходе ввода, а также при ведении встречного сражения.	
Полковник Йиржи Червенка	
Инженерное обеспечение встречного сражения	59
Автор статьи, исходя из целей инженерного обеспечения встречного сражения, разбирает главные задачи инженерной разведки, обеспечение марша в предвидении встречного сражения, развертывания, ввода в сражение главных сил и в ходе его ведения, а также инженерное материально-техническое обеспечение.	
Полковник Мирослав Лакомы, доцент	
Химическое обеспечение встречного сражения	63
Автор разбирает основные мероприятия химического обеспечения встречного сражения, обращая особое внимание на радиационную и химическую разведку, а также на задачи командующего, штаба и начальника химических войск армии в организации, планировании и руководстве этим видом обеспечения.	
Подполковник Вацлав Данек, кандидат военных наук, доцент	
Организация связи во встречном сражении	68
Автор разбирает важнейшие факторы, которые влияют на успешную организацию связи во встречном сражении, далее он обращает внимание на планирование связи его обеспечение в период выдвижения и подхода войск, а также в этапе хода встречного сражения.	
Полковник Бедржих Акрман	
Танковое и автомобильно-техническое обеспечение встречного сражения . .	71
Автор, на основе характеристики особенностей встречного сражения, разбирает главные факторы, которые влияют на боевую готовность боевой техники, особенно танков и БМП. Он рассматривает важнейшие мероприятия в подготовительном этапе, которые проводит начальник танковой и автомобильной службы, кроме этого автор разбирает указания начальника, а также руководство указанной службой.	
Полковник Ярослав Выкидал	
Тыловое обеспечение войск во встречном сражении	75
Автор статьи разбирает некоторые особенности тылового обеспечения во встречном сражении, обращая внимание на факторы, которые обеспечивают его успешное проведение, организацию тыла, накопление материальных средств, дорожное и медицинское обеспечение, а также на организацию обороны и защиты тыла.	
ИЗ СОЦИАЛИСТИЧЕСКИХ АРМИЙ	
Маневр в наступательных операциях	79
Маневр в общевойсковом бою	84